

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

Bakalářská práce

Jarmila Preradová

**Vzájemné vztahy československých a francouzských zednářů,
1918-1939**

Relations between Czechoslovak and French Freemasons, 1918-1939

Praha 2014

Vedoucí práce: doc. PhDr. Mgr. Václav Horčíčka, Ph.D.

Děkuji doc. PhDr. Mgr. Václavu Horčíčkovi Ph.D. za pečlivé vedení mé práce a všem dalším, kteří mi poskytli cenné rady. Můj dík patří i zaměstnancům archivů za spolupráci a pomoc.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

podpis studenta

Abstrakt

Při vzniku Československa se zároveň na jeho území začalo ustavovat a rozvíjet svobodné zednářství. Vznikalo množství lóží v celé zemi, ačkoli výrazné centrum představovalo hlavní město Praha. Od roku 1923 fungovala nezávislá Velkolóže *Národní Veliká Lóže Československá*, sdružující české a slovenské zednáře. Tato soustava se během meziválečného období zapojovala do mezinárodních struktur prostřednictvím aktivity sebe samé, ale také působením jejích členů jako jednotlivců. Práce se zaměřuje na analýzu vztahů československých a francouzských svobodných zednářů v meziválečném období. Vzájemnou komunikaci zkoumá na poli mezinárodních organizací, dále v rámci návštěv, korespondence, udělování čestného členství a dalších aspektů.

Předmětem zkoumání je také četnost komunikace a její možné proměny v čase. Neméně důležitým bodem je otázka, na kolik se o mezinárodní styk zasloužila Velkolóže jako organizace a na kolik se angažovali sami jednotliví zednáři. Dále pak práce zjišťuje, jestli vztahy probíhaly spíše na oficiální, nebo na přátelské úrovni, jestli se do mezinárodní komunikace zapojoval větší okruh zednářů nebo zda šlo o jen několik osobností.

Klíčová slova: Svobodné zednářství, Československo, Francie

Abstract

At the same time when Czechoslovakia came into existence, Freemasonry started to establish and develop in that new country. Many new lodges were created all over the state, but the centre was in Prague. The independent Grand lodge *The National Grand Lodge of Chzechoslovakia* had existed since 1923 and the members were Czechs and Slovaks together. That system was involved in international structures in the interwar period. The thesis focuses on an analysis of relationship between Czech a French Freemanors inter two world wars. The two-way communication of members from both countries is analysed by visits, correspondence, giving an honorary memebership, etc.

The other object of research is frequency of communication and its changes in time. The thesis also deals with three questions: if the succesfully cooperation of both countries was based on the Grand lodge or its individual members and if the relationship of the countries was at official or unofficial level and how many persons were involved.

Key words: Freemasonry, Czechoslovakia, France

Obsah

1. Úvod.....	9
1.1 Cíle.....	9
1.2 Struktura a obsah práce.....	10
1.3 Prameny a literatura.....	11
2. Zednářství a jeho původ.....	14
2.1 Co to je zednářství a kde se vzalo.....	14
2.2 Základní organizační členění zednářů a přehled vybraných ritů.....	19
2.3 Postoj církve k zednářství.....	21
3. Vývoj zednářství na území Francie.....	23
3.1 Zednářství ve Francii od počátků do přelomu 19. a 20. století.....	23
3.1.1 Rosenkruciáni a rozmach ezoterizmu.....	28
3.2 Francie a zednářství v první polovině 20. století.....	30
4. Vývoj zednářství v Čechách a pozdějším Československu.....	34
4.1 České zednářské úsilí před válkou.....	34
4.2 Meziválečné Československo.....	37
5. Československo a Francie v mezinárodních organizacích.....	44
5.1 První pokusy o mezinárodnost.....	44
5.2 Československo v mezinárodních organizacích a jeho vztah s Francií.....	46
5.3 AMI.....	48
5.3.1 AMI v kontextu československo – francouzském.....	49
5.4 Všeobecná zednářská liga.....	52
5.4.1 Liga a československý postoj.....	53
6. Další organizace působící ve více zemích.....	56
6.1 Nejvyšší Rady ritu skotského starého a přijatého.....	56
6.2 Le Droit Humain.....	57
6.3 Quatuor Coronati.....	59
7. Návštěvy československo- francouzské.....	61
7.1 Styky jednotlivých zednářů v meziválečném období.....	61
7.2 Zájezdy.....	65
8. Korespondence.....	68
9. Udělování čestného členství.....	72
10. Další známky aktivit o vzájemné informovanosti.....	73

11. Závěr.....	75
Prameny a literatura.....	78
Seznam obrazových příloh.....	81
Přílohy.....	82

Slovník pojmů a zkratk

AMI – Association maçonnique internationale, Mezinárodní zednářské sdružení

AMP – Archiv hlavního města Prahy

ANM – Archiv Národního Muzea

LA PNP – Literární archiv Památníku národního písemnictví

NA – Národní Archiv

TS – Tajné společnosti

Ctihodný Mistr – předseda zednářské lóže

Čestné krytí – platné vystoupení ze zednářské lóže

Hodnost – stupeň, kterého zednář dosáhne během iniciační cesty

Hodnostář lóže – zednář, který je odpovědný za správný chod lóže

Chrám – místnost sloužící ke shromáždění zednářů

Iniciace – přijetí nového zednáře

Jurisdikce – vymezení moci nad jí příslušejícími lóžemi

Královské umění – soubor symbolických znalostí

Lóže, dílna – místnost, kde se zednáři scházejí, zároveň i ucelená skupina zednářů

Mistr – symbolický třetí stupeň zasvěcení, Ctihodný Mistr – předseda lóže

Nejvyšší Rada – zednáři, kteří obdrželi nejvyšší 33. stupeň

Obedience – federace lóží

Orient – ústředna sdružující příslušné lóže

Práce – shromáždění lóže

Světlo – symbol zednářské tradice

Svrchovaný Komandér – předseda Nejvyšší Rady

Veliký Činovník, Veliký Kancléř, Veliký Řečník, Veliký Tajemník – hodnostáři lóže

Veliká Lóže, Velkolóže, Velký Orient – řídicí orgán lóží, které k němu přísluší

Veliký Mistr, Velmistr – předseda zednářské obedience

Veliký Tajemník – hodnostář Velkolóže, který udržuje písemný styk s lóžemi, vede zápisy o schůzích a připravuje výroční zprávu

Veliký Tajemník pro styk s cizinou – hodnostář Velkolóže, který udržuje styk s cizími Velkými Lóžemi a připravuje výroční zprávu

Velký Stavitel či Architekt Všehomíra, Všemohoucí Stavitel všech Světů – symbol Boha

1. Úvod

1.1 Cíle

Fenomén zednářství je velice široký pojem, který zahrnuje nesčetné množství dílčích okruhů problémů, na něž se dá také dívat z různých úhlů pohledu. Tato práce se bude zabývat vztahy mezi československými a francouzskými svobodnými zednáři v průběhu meziválečného období, tedy, jak a v jaké míře probíhala jejich komunikace. Budu se zabírat vzájemnými vztahy mezi členy zednářského hnutí¹ dvou zemí, které spolu měly úzké kontakty. Zaměřím se na analýzu vztahů osobních i korespondenčních, jestli vůbec existovaly v dostatečné míře, která by stála za zmínku. Také se zastavím u sledování četnosti či kvality jejich poměru v průběhu času, jestli byla v některém dílčím období silnější nebo naopak se kontakt ztrácel. Bádání se bude zabírat i hlediskem typizace charakteru spolupráce. To znamená zkoumáním, na jaké úrovni se nacházelo jejich dorozumívání, jak velkou roli v ní hrála oficiálnost a zda popřípadě nemohlo mít přátelství mezi dvěma jedinci i reálný dopad na činnost jednotlivých lóží. V rámci práce zhodnotím i zapojení mimopražských lóží do mezinárodních aktivit, jestli se na nich podílely, nebo zda šlo o ryze pražskou záležitost. Cílem práce by měla být podrobná analýza různých forem komunikace francouzských a československých zednářů vedoucí ke zjištění, na kolik byly vzájemné vztahy zásadní z hlediska jejich spolupráce. Na základě získaných údajů se pokusím vyzdvihnout určité osobnosti, které se výrazně více angažovaly v zapojení do mezinárodních struktur a v navazování kontaktů s francouzskými zednáři. Také se zaměřím na získání jmen osob z francouzského tábora, které měly o československé protějšky zájem.

V názvu jsou uvedeni „českoslovenští zednáři“, ačkoli většina aktivity je spjatá vysloveně se zednáři českými. Mnoho Slováků nebylo členy této organizace, důvodem bylo jistě i to, že se centrum nacházelo v Praze, což pro ně nebylo demograficky příznivé. Nicméně s termínem Čechoslováků se v práci operuje, a to proto, že *Veliká Národní Lóže Československá*, jakožto ústřední orgán, sdružovala jak české, tak slovenské lóže, takže šlo o československou instituci, která integrovala obě národnosti. Z tohoto důvodu nebudu rozlišovat původ jednotlivých členů z hlediska národnosti, nýbrž jejich příslušnost k této jednotné zastřešující instituci vzniklé na půdě jednoho státu. Vztahy mezi francouzskou a československou národostí budou sledovány právě z československého pohledu.

¹Výrazu zednářské hnutí v práci užívám jako neutrální pojem, který zaštiťuje široké spektrum lidí, kteří se explicitně hlásí k různým formám svobodného zednářství.

1.2 Struktura a obsah práce

Zendářství je složitý fenomén, proto mu věnuji samostatnou kapitolu, v níž se zabývám typologií pojmu „svobodné zednářství“. Co vůbec znamená, jaká jsou jeho různá pojetí a z kterého úhlu ho bude práce reflektovat. Dále také nastíním, kde hledat vznik této společnosti, do jaké doby spadají její kořeny. V rámci této problematiky budu kriticky reflektovat i různé hypotézy či až konspirační teorie více či méně pravděpodobné předhánějící se v co nejstarší dataci. Tento úvod bude zakončen genezí zednářství v prvních letech jeho doložené existence a krátkým seznámením s jeho organizací, rity a postojem církve vůči tomuto fenoménu.

Stejně tak se v následující části budu detailněji zabývat vývojem této organizované, ač nejednotné a nesourodé, skupiny ve výše definovaných zemích, která v jeho průběhu vytvořila mnoho frakcí, jež se vzájemně nemusí uznávat. Nastíním bohatou historii francouzského zednářství, která začíná již v první polovině 18. století. Naproti tomu postavím jisté domácí pokusy o ustavení na svém území vlastní lóže, i když je tento údaj velice diskutabilní, co se českého úsilí týče. Spíše by pravdivějšímu obrazu odpovídala teze o angažovanosti některých osobností hlásících se ke zmíněné národnosti v rámci německých snah zřídit lóže v české metropoli.

Nahlížení do historie zakončím dvacátými a třicátými lety minulého století, tedy obdobím, které nás bude v dalších kapitolách nejvíce zajímat. Zvolené národnosti nebyly vybrány bezdůvodně, Československo vzhlíželo ke svému silnějšímu partnerovi profrancouzsky orientovanou zahraniční politikou, navíc je vázala spojenecká smlouva z roku 1924.² V tomto časovém úseku, který je pro československé území obecně považován za zlatá léta, se zdejší zednářství definitivně zformovalo a jeho další rozkvět nastal až s počátkem devadesátých let dvacátého století po období nesvobody, což je ještě ale velice brzká doba na jeho hlubší zkoumání.

Analýzu vztahů začnu v rámci mezinárodních organizací, konkrétně jak moc se Francie a Československo do těchto aktivit zapojovaly a na jaké úrovni probíhaly dorozumívací snahy v jejich sféře. Bodem zkoumání budou i osobní návštěvy, jak moc byly časté a jak velká variabilita vládla mezi jednotlivými hosty druhé země. Neméně zásadní spatřuji i část věnující se korespondenčním snahám, zda hrály dopisy nějakou roli a jestli šlo pouze o formální psaní nebo najdeme i běžně přátelskou konverzaci. Rozeberu také problematiku čestného členství a jeho vzájemného udělování. Na závěr představím informace

² Smlouva z 25. 1. 1924 měla garantovat nezávislost a územní nedotknutelnost Československa proti případnému napadení Německem či Maďarskem.

o aktivitě ve zjišťování zpráv týkajících se dění ve druhé zemi, zda se i mimo organizovaného setkání, návštěv a vzájemného dopisování zajímala francouzská či československá skupina o tu druhou.

Práce nemá za svůj úkol postihnout veškeré informace k danému tématu, spíše se má pokusit na základě těch získaných předložit nástin účelnosti těchto vztahů, rekonstruovat možné strategie fungování, jak mohly vypadat a jak velký byl o ně zájem. Na bázi mnohých útržků, krátkých zpráv či přehledů provedu analýzu této problematiky, aby bylo možno podat co nejpravdivější přehled francouzsko-československé komunikace v této tak nepříjemně ohraničené době.

1.3 Prameny a literatura

Téma francouzsko-československých zednářských vztahů není podáno v žádné literatuře jakožto cíl a její hlavní náplň. Většinou je jen součástí jiné vytyčené problematiky týkající se často zmapování vývoje zednářství v určité zemi.

Co se týče pramenů, zednářská problematika není v českém prostředí komplexně zpracovaným tématem. Hlavním důvodem bylo ničení lóžových materiálů během komunistického režimu, a tak se dochovaly spíše dílčí informace nacházející se ve vícero archivech. Pro naše téma byl nejpřínosnější fond Jana Kaprase v Archivu Národního Muzea, který nám poskytl *Sborník zednářských prací*, kde jsou prezentováni někteří starší zednáři, a také sborníky měsíčních prací, ze kterých můžeme vyčíst návštěvy francouzských „bratří“. Zde je také uložena pozůstalost Františka Síse, z jehož dopisů se dá zjistit napojení na Francii například díky jeho korespondenci s Alfonsem Muchou. Další materiály se týkají založení lóže *Národ*. Velmi zásadní zdroje ale též nalezneme v Literárním archivu Památníku národního písemnictví, kde se nachází rozsáhlý spis Lešehradeum, obsahující informace o Lešehradově³ náležitosti k různým spolkům. Zde jsou také nashromážděny výroční zprávy Velkého Tajemníka, které nás nejvíce zajímaly. Dále ve zde uloženém Vonkově fondu nalezneme jeho osobní dopisy od francouzského zednáře Lantoina. V Archivu Hlavního města Prahy leží malá sbírka diplomů Constanta Pierra, mezi nimiž je jeden z *Grande Loge de France*.⁴ Rozsáhlý fond *Národní Veliké Lóže Československé* je bohužel zaměřen z naprosté většiny jen na mezidobí jejího krátkého trvání v letech 1947-1951. Do zkoumané doby spadají

³ Emanuel Lešetický z Lešehradu byl historik, spisovatel a archivář Zemské banky. Mimo svobodné zednářství, jehož byl i příslušníkem, se zajímal také o okultismus a české ezoterické společnosti.

⁴ Psaní velkých či malých písmen v různých názvech se objevuje velice variabilně v každé literatuře. Navíc čerpáním z cizojazyčných zdrojů se jejich užití ještě více komplikuje. Ve své práci tak používám velká písmena v celém názvu Velkolóží, stejně tak i v pojmech označujících vysoké hodnostáře (přívlastek Veliký). Slovo lóže v obecném významu je psáno malými písmeny, Velkolóží ale používám s písmenem velkým. Francouzské názvy Velkolóží ponechávám v originálním jazyce, jen je skloňuji, aby byl text lépe srozumitelný.

pouze informace o rozhodnutí o jejím uspání před druhou světovou válkou. Pochopitelně se meziválečného období týká i řada dalších materiálů, nicméně se nevážou k našemu tématu. Mezi takové spíše okrajové zdroje můžeme zařadit například z Národního archivu protokol francouzské zednářské lóže *Grand Orient de France* zahrnující léta 1930-1939, ve které se projevuje zájem o Československo až v důsledku jeho okupace.

Velké množství informací poskytuje časopis *Svobodný zednář* vycházející mezi lety 1925 – 1938, který zachycuje dění v jednotlivých lóžích, informuje nás o různých návštěvách ze zahraničí i o některých zasedáních mezinárodních organizací. Velice pečlivě se věnuje hostům, kdy přijeli, jaká byla jejich denní náplň, kdo s nimi nejvíce komunikoval a podobně. Také se zde dozvíme mnoho důležitých informací o zahraniční komisi a ze zpráv Velkého Tajemníka pro styk s cizinou i mnoho užitečných věcí, které se týkají právě francouzsko-československých kontaktů.

Pokud zabrousíme do literatury, pak z české co se týká zednářských počátků, jmenujme Josefa Volfa⁵ či Františka Síse⁶, dále se této tematice věnuje kniha *Svobodní zednáři* autorů Kischkeho, Andicze a Haubelta⁷. Přínosem je i Lennhoffovo dílo⁸ zahrnující vývoj zednářství zásadních evropských zemí. Zednářstvím se také zabývali autoři Jiří Beránek⁹ a Michael Borovička¹⁰. Beránkovo dílo reflektuje tento světový fenomén od jeho počátků až po téměř konec 20. století, Borovička takto popisuje vývoj českého zednářství od jeho snah v 19. století až k jeho znovuuštění v devadesátých letech. Je však také třeba upozornit na komplexně zpracovanou a z různých úhlů pojatou tematiku vývoje českého zednářství v knize Jany Čechurové¹¹ *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*, což je nejpodrobnější dílo týkající se této problematiky a zároveň stále nejaktuálnější a celistvé.

Při získávání informací z knih zednářského charakteru je potřeba je i analyzovat na základě jejich určení, důležité také je, zda autor byl sám zednářem, jelikož ten pochopitelně může podléhat svému přesvědčení a svůj výklad pojímat více subjektivně. Další problémy

⁵ VOLF, Josef. *Pokusy o obnovení svobodného zednářství v Čechách v letech 1848-1914*. Praha, 1934.

⁶ SÍS, František. *Vznik svobodného zednářství obřadu skotského starého a přijatého v Československu*. Praha, 1936.

⁷ KISCHKE, Horst, ANDICS, Hellmut a HAUBELT, Josef. *Svobodní zednáři: mýty, výmysly, skutečnost a výhledy*. Praha, 1997.

⁸ LENNHOFF, Eugen. *Svobodní zednáři*. Praha, 1993.

⁹ BERÁNEK, Jiří. *Tajemství lóží: svobodné zednářství bez legend a mýtů*. Praha, 1994.

¹⁰ BOROVIČKA, Michael. *Tajné dějiny zednářských lóží: spiklenci proti světu, nebo dobrodinci lidstva?*. Praha, 2003.

¹¹ ČECHUROVÁ, Jana. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. Praha, 2002.

působí mnohé chyby či možná překlepy v datech¹², tento jev není nijak ojedinělý a je tak žádoucí každé zásadnější datum ověřovat i v jiném zdroji.

Francouzská literatura je mnohem obsáhlejší v zednářské tematice. Věnuje se jí mnoho autorů a některá díla byla publikována v nedávné době. Komplexně se francouzskému zednářství věnuje Albert Lantoine¹³, postupuje od jeho zakládání až po téměř celá 20. léta minulého století, kdy kniha vyšla. Je škoda, že je utnuta právě v této době, našemu bádání by jistě pomohlo, kdyby reflektovala i následující desetiletí. Dalším autorem je Roger Dachez¹⁴, který se ve své útlé knize zaměřuje sice hlavně na napoleonské období, nicméně průřezově se snaží nastínit celé francouzské zednářství včetně 20. století. Tomu zejména se relativně detailně věnuje Sébastien Galceran¹⁵, ačkoli jako každá kniha od francouzského autora, s jakou jsem se setkala, i tato neopomíná rozebrat počátky zednářství. Část o meziválečné době zaměřuje nejen přímo na Francii, ale také se věnuje mezinárodním organizacím, i když ne zcela podrobně. Přesto si myslím, že nejde o zanedbatelné dílo. Velice zajímavým a poučným dílem je také pečlivě propracovaný a poměrně široký slovník zednářství¹⁶, podílelo se na něm množství autorů a nalezneme zde veškerá dostupná hesla, která se tohoto tématu týkají.

Pochopitelně se práce opírá i o množství další literatury týkající se této problematiky včetně encyklopedií, ať už jsou to díla poměrně stará či naopak relativně moderní. Každá kniha přistupuje k zednářství jinak, popisuje ho z jiného úhlu, hledá různé další aspekty, které jsou jen v malé míře postupně probádávány. Někteří autoři se zabývají spirituální či okultistickou formou zednářství, další sociálním postojem tohoto fenoménu, jiní se snaží dobrat se jeho skutečného vzniku. Toto široké téma zůstává jistě na dlouhou dobu ještě nevyčerpatelné.

¹² Zde mám na mysli například chybnou dataci zasvěcení Františka Štěpána do lóžev Haagu, která proběhla roku 1731, ale Haubelt udává rok 1734. Dále například vnos světla do *Národní Veliké Lóže Československé Jugoslávskou Velkolóží*, ke kterému došlo 27.10.1923, uvádí Haubelt opět chybně o měsíc později.

¹³ LANTOINE, Albert. *Histoire de la franc-maçonnerie française. La Franc-maçonnerie chez elle*. Paris, 1927.

¹⁴ DACHEZ, Roger. *Histoire de la franc-maçonnerie française*, Paris, 2003. Autor byl prezidentem francouzského zednářského institutu.

¹⁵ GALCERAN, Sébastien. *Les franc-maçonneries*. Paris, 2004.

¹⁶ LIGOU, Daniel, ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. Paris, 1987.

2. Zednářství a jeho původ

2.1 Co to je zednářství a kde se vzalo

Zednářství, stále diskutované a aktuální téma. Pro jedny opovržením hodné společenství, pro druhé fenomén hodný uznání. Následující část se bude věnovat stanovení dané problematiky a jejím kořenům.

Definice pojmu zednářství je velice nejednoznačná a autoři se v jeho vymezení názorově rozcházejí. Formulace jsou nejprve zkoumány v rámci slovníků a encyklopedií. *Ottův slovník naučný* je velice stručný, říká, že jde o polotajná sdružení, „jež vytkla si za úkol pěstovati humanitu a především starati se o mravní zdokonalení svých členů.“¹⁷ *Slovník ezoterismu* nám uvádí poněkud odlišné vidění, a to, že zednářství nemá z člověka vytvořit spiritistickou postavu, ale má dosáhnout ztvárnění člověka společenského vyžadujícího činnost města, a to politickou, sociální i ekonomickou.¹⁸ *Encyklopedie okultismu a parapsychologie* dokonce považuje zednáře za obyčejného „zedníka“, který při zmiňování svého řemesla zachovává „tajemné ticho“, a tímto svým jednáním slouží za terč posměchu moderní mystice.¹⁹

Další literatura se k zednářství staví také různě. Zatímco serakouský zednář a žurnalista Eugen Lenhoff ve své knize *Svobodní zednáři* vyjádřil, že „Zednářství nemá (...) praktického programu, který by byl všem členům společný, a také ho nikdy nemělo.“²⁰, Dimitrij Kadrnožka²¹ píše o jeho základním principu jako o „Sebezdokonalování a tím nabytí etické kvality a všeho, co s tím souvisí v zednářské práci (...)“²². Ve všeobecné zednářské příručce, stěžejním díle německých zednářů, se můžeme dočíst podobnou tezi, avšak více rozvedenou: „Zednářství je činnost těsně spojených mužů, kteří užívajíce obrazných forem, většinou ze zednictví a stavitelství přejatých, působí pro blaho lidu, hledíce sebe i jiné zušlechtit, aby tak připravili všeobecný lidský svaz, který v malém chtějí již nyní zříditi mezi sebou.“²³ Touto myšlenkou se řídí i Horst Kischke, jenž o zednářích prohlašuje: „V základních cílech se shodují v tom, že se hlásí k zásadám humanity, tolerance a bratrství.

¹⁷ Cit.: *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. Praha, 1908. sv. 27., s. 513.

¹⁸ SERVIER, Jean, ed. *Dictionnaire critique de l'ésotérisme*. Paris, 1998. s. 521-522.

¹⁹ SHEPARD, Leslie A., ed. *Encyclopedia of occultism and parapsychology: a compendium of information on the occult sciences, magic, demonology, superstition, spiritism, mysticism, metaphysics, psychical science and parapsychology, with biographical and bibliographical notes and comprehensive indexes*. Detroit, 1991. sv. 1. s. 636.

²⁰ Cit.: LENHOFF, Eugen. *Svobodní zednáři*. Praha, 1931. s. 15

²¹ Tento člen českého popřevratového zednářství je zároveň čestným členem Nejvyšší Rady Ritu Skotského a Přijatého Velké Lóže Francie.

²² Cit.: KADRNOŽKA, Dimitrij. *Velká Lóže Země Českých: tak jsem řekl*. Hlinice, 2013. s. 19

²³ Cit.: LENHOFF, E. *Svobodní zednáři*. s. 16

Chtějí přiblížit své stoupence na základě přirozené etiky ideálu ušlechtilého lidství, aby mohli jako ušlechtilí lidé působit ve svém vlastním prostředí a tím i ve společnosti.“²⁴

Historik Jiří Beránek pojímá odlišnou formulaci a podle jeho slov představují lóže „jednu z nejrozšířenějších tajných spolčovacích forem v lidských dějinách“²⁵ a slouží „zejména do vítězných evropských protifeudálních revolucí k emancipaci neprivilegovaných vrstev společnosti.“²⁶ Oponenta našel v Petru Ortovi²⁷, který rozhodně vyvrací tezi o tajném společenství a nahrazuje ho termínem *neverejné*.²⁸

Protipól dosavadním tezím představuje názor nacistické ideologie, který zednářství přisuzuje touhu po světovládě. Na tomto místě je třeba jmenovat Waltera Jacobiho²⁹, který zastává jeden z nejvyhraněnějších názorů: „*Rozklad arijských národů a dobytí nejdůležitějších postavení v evropském státním a národním životě Židovstvem není myslitelné bez mezinárodního svobodného zednářství. Ba může se dokonce říci, že lóže takřka připravovaly cestu židovské emancipaci a v posledních desetiletích představují politickou základnu světového Židovstva.*“³⁰

Mnoho informací o zednářství najdeme v souvislosti s esoterickou tradicí, zde je na místě uvést slova Philippa de Bouleau, který reaguje na tuto možnou provázanost: „(...) přestože z hlediska historické metody je návaznost některých zednářských kruhů na starobylé ezoterické tradice diskutabilní, fakt, že mnozí svobodní zednáři jeví snahu se s touto tradicí ztotožňovat, sám o sobě o něčem vypovídá.“³¹ Možné souvislosti s ezoterismem nebudeme podrobněji zkoumat, není to naším úkolem a vydalo by to na samostatnou práci.

Dalším velice sporným tématem je vztah zednářství a náboženství. Jiří Beránek uvádí, že zednářství představuje společnost, kde se začaly objevovat „zárodky moderního ateistického myšlení. Bůh byl v těchto představách odsunut do role pouhého stvořitele, který na další osudy světa, řídícího se už vlastními zákony, neměl prakticky žádný vliv.“³² Je pravdou, že zednáři vyznávají specifické pojetí Boha, je jím „Velký Stavitel Všemohýra“

²⁴ Cit.: KISCHKE, H., ANDICS, H. a HAUBELT, J. *Svobodní zednáři: mýty, výmysly, skutečnost a výhledy*. s. 11

²⁵ Cit.: BERÁNEK, J. *Tajemství lóží*. s. 17.

²⁶ Cit.: BERÁNEK, J. *Tajemství lóží*. s. 17.

²⁷ Petr Ort se zabývá historií mezinárodních vztahů a politickou teorií. Dlouhodobě se věnuje tématu „tajných politických hnutí“.

²⁸ ORT, Petr. *Svobodné zednářství*. Praha, 2001. s. 10.

²⁹ Tento německý důstojník SS se ztotožňoval s „filozofií“ nacismu, která mimo jiné považovala zednářství spolu s židovstvím za něco, co je třeba zničit, vymýtit a důvodem mělo být mimo jiné i to, že se společně měli pokusit o nastolení světovlády, často se v tomto kontextu setkáváme s pojmem „židozednářství“, což má značit, že všichni zednáři jsou zároveň Židy a naopak.

³⁰ JACOBI, Walter. *Golem ... metla Čechů: rozklad českého nacionalismu*. Praha, 1942. s. 73.

³¹ Cit.: BOULEAU, Philippe de. *Zednářská mystika*, in: *Encyklopedie mystiky IV*. Praha, 2003. s. 121.

³² Cit.: BERÁNEK, J. *Tajemství lóží*. s. 21.

a každý zednář si za něj může dosadit svou představu. Není to však naprosto jednoznačné tvrzení, už jen když se podíváme na 19. století, kdy se kvůli formuli o Staviteli³³ znesvářely dvě velké obedience, anglická a francouzská, o čemž budeme ještě mluvit dále. Vidíme, že i náboženská otázka přes Beránkovo tvrzení „moderního ateismu“ zůstává stále živá a rozhodně oplývá pluralitou názorů. Český psycholog Milan Nakonečný Beránkovo tezi ještě dále stupňuje tvrzením, že „*Morálku chápou zednáři jako nezávislou na náboženství a člověka jako bytost ve své podstatě dobrou, které stačí jen rozvíjet tuto vrozenou dobrotivost, bez závazných vztahů k jakémukoli náboženství.*“³⁴ V Ottově slovníku se můžeme dočíst v podstatě opačný názor, že zednářství „*stojí téměř úplně na stanovisku tehdejšího anglického deismu, zavrhuje konfesionální fanatismus, odmítající však stejně rozhodně naprostý atheismus.*“³⁵ Ani toto téma ale není tím hlavním, proto zde také nebude podrobněji rozvedené.

Pokud se shrne výše uvedené, vede to ke zjištění, že na zednářství se dá nahlížet z mnoha úhlů pohledu. Všechna jeho pojetí jsou velice rozdílná, práce se bude tedy držet prve zmiňované definice z Ottova slovníku, a to proto, že slouží jako obecné paradigma, s jeho pohledem se jako se základní podstatou ztotožňují všichni autoři. Pojem zednářství se vztahuje na elitní uskupení lidí, proklamujících jako svůj program duševní zdokonalení a vnesení hlubšího povědomí o morálce. Toho pak v praxi docilují debatami a přednáškami v jednotlivých lóžích, do kterých se seskupují, v rámci nichž se často věnují charitativní činnosti a snaží se jít svému okolí dobrým příkladem. Jak moc je toto společenství zodpovědno za světové události necháme stranou, není cílem práce pouštět se do náročných hypotéz, které se stejně těžko potvrzují jako vyvrací.

Co se týče druhé otázky, nemůžeme být ohledně počátku zednářství nijak přesní. Opřít se dá jen o datum 24. 6. 1717, kdy se na den Svatého Jana³⁶ sdružily čtyři anglické lóže³⁷, aby ustavily první Velkou lóži.³⁸

Je takřka jisté, že zednáři tu byli i před touto událostí, ale v otázce, o jak dlouhý časový úsek šlo, nepanuje v žádném případě shoda. Existují hypotézy, které se snaží najít vznik tohoto uskupení v dobách opravdu dávno minulých. Ti nejspěšnější autoři se snažili najít kořeny zednářství v čím dál vzdálenější době, ať už je spojovali s templáři, egyptskými

³³ Francouzský *Grand Orient* tuto formuli úplně vyškrtl, čímž přestal být Anglii uznáván.

³⁴ Cit.: NAKONEČNÝ, Milan. *Lexikon magie*. Praha, 1995. s. 325.

³⁵ Cit.: *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. sv. 27., s. 514.

³⁶ Svatojanské (nebo jen janské) zednářství je převážně anglickou doménou. Název vznikl podle světce, se kterým je tento den spojen. Pracuje ve třech stupních, tzn. má jen tři úrovně, učně, tovaryše a mistra.

³⁷ Jednalo se o lóže: U Koruny, U husy a rožně, U jabloně, U poháru a hroznu

³⁸ LENNHOF, E. *Svobodní zednáři*. s. 35

staviteli, s Šalamounovým chrámem, označovali Mojžiše za Velmistra či jim dokonce přisuzovali dobu před vznikem Země.³⁹ Samotné slovo zednář, v ostatních jazycích svobodný zedník, přímo vybízí k těmto idealistickým představám starých kamenických bratrstev. Pravděpodobně určité „protozednářské“ spolky vznikaly v rámci stavebních hutí, přízvisko „svobodní“ pak můžeme chápat jako právo volného pohybu nebo dopřívání jim určité svobody. Jinou teorií může být i potřeba odlišení od „obyčejných“ zedníků, kteří opracovávali surové kameny, kdežto ti „svobodní“ otesávali jen ozdobné umělé kameny, přezdívané *freestones*.⁴⁰ Údajně tím, že se často stěhovali z místa na místo a poznávali nová náboženství, se stávali tolerantními.⁴¹

Reálnější teorie spatřují historii zednářských lóží již od poloviny 17. století.⁴² Stejně jako Beránek i Kischke zde vidí jejich počátek, kdy se postupně do stavebních hutí dostávali i jedinci, kteří neměli s daným řemeslem nic společného, šlo o šlechtice a jiné výše postavené muže. Důvodem mělo být méně práce v této sféře, a jelikož mělo společenství i sociální povinnosti, potřebovalo nějakou další finanční podporu, kterou našlo v přispěvcích svých čestných členů. Tito pak již početně převyšovali původní dělníky z povolání a zde nachází Kischke moment vzniku symbolických zednářských lóží.⁴³ Tento proces se označuje jako přechod od operativního ke spekulativnímu zednářství, kdy se z „*nářadí stávají symboly s filozofickým významem a přijímání jsou lidé dobré vůle bez ohledu na povolání.*“⁴⁴ Historička Frances Yates⁴⁵ upřesňuje, že první záznam o přijetí člena mezi zednáře, konkrétně Roberta Moraye, udává datum 20. května 1641 a to do lóže v Edinburghu.⁴⁶ Autorka zároveň vyslovuje velice odvážnou hypotézu, podle které se zednářství šířilo z Anglie do Německa již počátkem 17. století, a na základě toho si klade otázku, kdy se do Anglie opět vrátilo. Nabízí svůj úhel pohledu, že „*určitě po katastrofě z roku 1620. Strašlivé události, které zahly českého krále a královnu do dlouhého exilu v Haagu, určitě vyvolaly intenzivní vlnu věrnosti a soucitu v řadách jejich anglických příznivců.*“⁴⁷

Také Philippe de Bouleau zastává názor, že před výše zmíněným datem 1717 tu existovalo více lóží, do kterých se dostávalo stále větší množství jedinců, kteří se však

³⁹ LANTOINE, A. *La Franc-maconnerie chez elle*. s. 3-5

⁴⁰ LENNHOF, E. *Svobodní zednáři*. s. 50

⁴¹ BOULEAU, P. *Zednářská mystika*, in: Encyklopedie mystiky IV. s. 127.

⁴² BERÁNEK, J. *Tajemství lóží*. s. 18.

⁴³ KISCHKE, H., ANDICS, H. a HAUBELT, J. *Svobodní zednáři*. s. 15-16.

⁴⁴ Cit.: BOULEAU, P. *Zednářská mystika*, in: Encyklopedie mystiky IV. s. 126.

⁴⁵ Yates je proslulá zejména znalostí renesanční historie. Byla členkou Britské akademie či Královské literární společnosti.

⁴⁶ YATES, Frances Amelia. *Rozenkruciánské osvícenství: fascinující pohled do historie, alchymie a událostí, které vedly k Bílé Hoře*. Praha, 2000. s. 245.

⁴⁷ Cit.: YATES, F. A. *Rozenkruciánské osvícenství*. s. 252.

názorově začali rozcházet hlavně v otázce výkladu starých povinností, ve způsobu zasvěcování a vedení prací, proto tedy byla založena velkolóže, aby určila pravidla, kterými se napříště mají všichni řídit.⁴⁸ Haubelt podotýká, že „*to svobodné zednářství, jehož první velkolóže byla založena roku 1717 v Londýně, bylo v podstatě elitní, výběrovou organizací s dosti podrobnými pravidly své vnitřní, většinou neveřejné, diskrétní činnosti.*“⁴⁹

Kořeny zednářství byly zasazovány do různých dob a na odlišná území, nicméně dosud zjištěná fakta označují Anglii za místo, kde se s nejvyšší pravděpodobností poprvé toto hnutí objevilo. Odtud se pak během 18. století šířilo po celé Evropě i do pozdějších Spojených států, ve 20. století už ho nalezneme i na ostatních kontinentech.⁵⁰

U anglického zednářství se na chvíli zastavíme, neboť *Velká Lóže Anglická* byla pro tento fenomén jedním z nejdůležitějších aktérů a určujícím elementem jeho vývoje. Roku 1723 zde vyšly tzv. Andersonovy konstituce⁵¹, jejichž součástí jsou Staré povinnosti⁵², základ, na kterém stojí i dnešní zednářství. K němu se hlásila první Velkolóže v Anglii, nicméně, jak si všimneme i později, zednářství není jednotným hnutím, často docházelo k jeho štěpení. Tak i brzy po jeho oficiálním ustavení došlo ke sporům a v roce 1751 vznikla v ostrovní zemi soupeřící Velkolóže označující sebe sama jako „*Antients Grand Lodge*“ odvolávající se na křížové výpravy, kde byl podle jejího představitele, Andrewa M. Ramsaye⁵³, pravý počátek zednářství. Tato organizace považovala prvně zmíněnou Velkolóži za „*Moderns*“.⁵⁴ *Velká starozednářská lóže*, která si vzala za vzor Ramseyho projev určený pro *Velkou Lóži Francie* datovaný roku 1737, se tak oprostila od dosavadní jedné zastřešující

⁴⁸ BOULEAU, P. *Zednářská mystika*, in: Encyklopedie mystiky IV. s. 127-128.

⁴⁹ Cit.: KISCHKE, H., ANDICS, H. a HAUBELT, J. *Svobodní zednáři*. s. 55.

⁵⁰ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Výroční zpráva za rok 1931.

⁵¹ Na konstitucích, celým názvem „*Povinnosti svobodného zednáře citované podle starých archivů zámořských lóží a anglických, skotských a irských lóží pro lóže londýnské*“, se s Andersonem, protestantským pastorem, podílel i Payne, druhý velmistr anglické velkolóže, který napsal oddíl *Ustanovení a Désaguliers*, nástupce Payna, jenž přispěl předmluvou a věnováním vévodovi z Montagu. Obsahovaly více částí, ale Staré povinnosti jsou nejznámější a pro nás i nejdůležitější pasáží. 1738 vzniklo nové, poopravené vydání Konstitucí, které bylo z hlediska tolerance krokem zpět.

⁵² Staré povinnosti představují druhou část Konstitucí, které vymezují svobodným zednářům pravidla chování. Zaměřují se například na otázku morálky, dále kdo může být přijat do lóže či určují, že zednář má být mírumilovným poddaným státu. Nicméně vztah ke Starým povinnostem nebyl jednotný, některé lóže je odmítaly či je akceptovaly jen částečně.

⁵³ Andrew Michael Ramsay byl zapojen do náboženských konfliktů ve Skotsku na počátku 18. století. Poté utekl do Francie a přesoupl na katolickou víru. Byl mu udělen titul rytíře řádu sv. Lazara za služby šlechtě. Zarytý jakobita, zároveň člen Královské společnosti a vrchní kancléř Velké pařížské lóže byl autorem výše zmíněného projevu, který vyvolal ve Francii velký zájem o svobodné zednářství. Projev byl ramseyovou deklamací, že toto hnutí bylo založeno v průběhu křížových výprav jako společenství králů, princů, rytířů a šlechty, nikoli nevzdělanými středověkými kameníky.

⁵⁴ ANTONÍN, Luboš. *Zlatý věk svobodného zednářství v Čechách*. Praha, 2010. s. 21-32

Velkolóže a ustavila svou vlastní pracující podle skotského ritu. Obě instituce se smířily až svým spojením v roce 1813 ve *Spojenou Velkolóži Anglie*.⁵⁵

Velká Lóže Anglická i nadále určuje, které lóže jsou regulerní, tj. vychází z Andersonových konstitucí, a tak jsou jí akceptované, je však mnoho těch, které, označené jako liberální, se odtrhly od britských ideálů a vyznávají trochu jiná pravidla.⁵⁶ V roce 1929 se anglická Velká Lóže jmenovala „velkou mateřskou lóží světa“, žádající o navázání kontaktu s ostatními lóžemi jiných zemí, požadovala ale určité náboženské přesvědčení, zejména výslovnou víru ve zjeveného Boha. Tato soustava zahrnovala v meziválečném období většinu obediencí ve světě, v opozici jí stálo latinské, nebo také liberální zednářství fungující ve Francii, Belgii či Itálii, tedy hlavně v zemích, kde se v historii projevoval boj proti církvi za toleranci a svobodu myšlení, na území, které bylo poznamenáno inkvizicí či tam panoval tvrdý absolutismus.⁵⁷ V těchto oblastech měly lóže povahu tajných společností.⁵⁸

Jelikož není úkolem práce hledat počátky vzniku zednářství, bude se řídit datem, kdy vznikla anglická Velkolóže, tedy dobou, kdy se zednářství zorganizovalo a stalo se institucí.

2.2 Základní organizační členění zednářů a přehled vybraných ritů

Zednáři jsou organizováni ve skupinách, takzvaných lóžích, které spadají pod určitou Velkolóži⁵⁹, jež je jejich řídicím centrem. V čele lóže⁶⁰ stojí Ctihodný Mistr, který je dosazen na základě hlasování a řídí její práci, nicméně jeho pravomocje jsou omezené, vystupuje jako „primus inter pares“. K ruce mu jsou zvoleni ještě další mistři, kteří mu pomáhají. Jde tedy o demokratické sdružení, kde mají mít všichni možnost rozhodovat. Členové tohoto hnutí jsou povinni účastnit se lóžových shromáždění a každoročně platit stanovený poplatek. Náplní lóžových prací jsou přednášky zaměřující se na různá témata, ať už historická, filozofická nebo zachycující aktuální dění.⁶¹

⁵⁵ *Cesty svobodného zednářství*. Praha, 2001. s. 19; REYNOLDS, John Lawrence. *Historie tajných spolků, organizací a sekt*. Praha, 2008. s. 45.

⁵⁶ Zde uvedme příklad francouzského Velkého Orientu, který vyškrtl v roce 1877 formuli o Všemohoucím Staviteli všech Světů, s čímž se anglické zednářství neztotožňuje.

⁵⁷ DACHEZ, Roger. *Histoire de la franc-maçonnerie française*. s. 109.

⁵⁸ BOULEAU, P. *Zednářská mystika*, in: Encyklopedie mystiky IV. s. 123.

⁵⁹ V čele Velkolóže stojí vedle Velkého Mistra ještě další hodnostáři, první a druhý Velký Dozorce (zastupují Velkého Mistra), Velký Tajemník pro záležitosti vnitřní (udržuje písemný styk s lóžemi, vede zápisy o schůzích a připravuje výroční zprávu) a Velký Tajemník pro zahraničí (udržuje styk s cizími Velkými Lóžemi a připravuje výroční zprávu), dále Velký Řečník (dbá o zachování Stanov a Domácího řádu), Pokladník (řídí peněžní hospodářství Velkolóže), Znalec, Obřadník (oba navštěvují lóže spadající pod danou Velkolóži a pečují o jednotnost v obřadech), Dveňník, Hospodář (opatruje odznaky Velmistra a ostatních Velkých činovníků a udržuje společné lóžové místnosti), Samaritán (zaměřuje se na lóžovou dobročinnost), Archivář (pečuje o archiv Velké Lóže), a Knihovník (stará se o zednářskou knihovnu).

⁶⁰ I lóže mají své činovníky, ovšem bez přízviska „Velký“. Téměř se jejich funkce neliší od Velkých hodnostářů.

⁶¹ *Cesty svobodného zednářství*. s. 122-123.

Mocnosti jsou organizace, které zastřešují určitý počet lóží, rozlišují se na obedience a jurisdikce. Obedience neboli Velkolóže či Velké Orienty, sdružují lóže pracující v prvních třech stupních. V jejich čele stojí výkonná rada zahrnující zástupce lóží, jíž předsedá Velmistr. Jurisdikce zahrnuje lóže vyšších stupňů.⁶²

Základní tři zednářské stupně se dělí na učně, tovaryše a mistry, každá skupina provádí své lóžové práce samostatně. První stupeň se snaží předat morální lekce, „*kteří mají zlepšit kandidáta jako lidskou bytost*“.⁶³ Tovaryš by se měl chtít sám o sobě každodenně učit, stejně jako u předchozího stupně absolvuje určité morální poučení a zachází se symbolikou, která je trochu odlišná od učňovské. Nejvyšším stupněm je mistrovský, po jehož získání je kandidát řádným členem bratrstva a je mu dovoleno účastnit se skoro všech lóžových činností. Zednáři se mezi sebou oslovují „bratře“.⁶⁴ Mimo těchto stupňů existuje i mnoho dalších, které mají u adeptů dále rozvíjet jejich individualitu a osobní růst.⁶⁵

Pokud má vzniknout nová lóže, je třeba vnést do ní světlo Velkolóží, pod kterou bude patřit. Znamená to v podstatě aktivování a uznání dané lóže a její zařazení do organizovaného zednářství.⁶⁶

Obecně existují dvě tendence v rámci svobodného zednářství, větev anglosaská, jinak také regulérní, která od svých členů vyžaduje víru v Boha nebo ve Velikého Architekta Všemíra. Větev latinská neboli liberální není dogmatická, v duchovní oblasti deklamuje svobodu myšlení a Velký Architekt Všemíra je zde chápán spíše jako symbol, který lze individuálně jakkoli interpretovat.⁶⁷

První ritus, se kterým se pracovalo, byl takzvaný „janský“ odvozený od jména svatého Jana, jehož svátek připadal na den, kdy se sloučily čtyři anglické lóže. Zahrnoval pouze tři symbolické stupně: učně, tovaryše a mistra. Lze se setkat taktéž s pojmem „modré zednářství“. Postupně se z tohoto ritu vyvíjelo i zednářství víceúrovňové, které však navazovalo na první tři zmíněné úrovně. Nicméně i janské zednářství mělo více podob, v každé zemi se vyvíjelo samostatně.⁶⁸

Nejrozšířenějším ritem je však Skotský ritus starý a přijatý. Jeho myšlenky byly rozšířeny z Ameriky do Evropy roku 1804 hrabětem Grasse –Tillym. Obsahuje 33 stupňů,

⁶² Svobodní zednáři Skotského ritu starého a přijatého. Základní informace o svobodném zednářství [online]. [cit. 27.4. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.svobodnizednari.cz/svobodne-zednarstvi.htm>>

⁶³ Cit.: COOPER, Robert L. D. *Tajemství zednářského kódu: bratrstvo v proměnách času*. Plzeň, 2010. s. 81.

⁶⁴ COOPER, R. L. D. *Tajemství zednářského kódu: bratrstvo v proměnách času*. s. 81-83.

⁶⁵ Svobodní zednáři Skotského ritu starého a přijatého. Základní informace o svobodném zednářství [online]. [cit. 27. 4. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.svobodnizednari.cz/svobodne-zednarstvi.htm>>

⁶⁶ ZUNNECK, Karl-Heinz. *Tajná znamení a rituály svobodných zednářů*. Liberec, 2008. s. 123.

⁶⁷ *Cesty svobodného zednářství*. s. 113-114.

⁶⁸ ZUNNECK, K.-H. *Tajná znamení a rituály svobodných zednářů*. s. 95.

jinak řečených „červené“.⁶⁹ Důraz je kladen na iniciaci, čili každý následující stupeň znamená další zasvěcení, a na tradici, kterou se odvolává na dávné poslání celého řádu. Skotský ritus je zaměřen na individualitu a osobnost členů.⁷⁰

V polovině 80. let 18. století dal *Grand Orient* vzniknout francouzskému ritu, který měl sedm stupňů, ve známost byl ale uveden až roku 1801. Koncem třicátých let 20. století došlo k jeho přepracování, které se ale nestihlo z důvodu nadcházející války příliš vyvinout.⁷¹

I další ritus se objevil v době vzniku předchozího. Ritus skotský napravený byl ustaven Jean-Baptistem Willermozem v rámci jeho vytvoření Řádu rytířů. Operoval s křesťanstvím až mysticismem. Už v 19. století ale z Francie vymizel a objevil se znovu až roku 1910 při založení *Grande Loge Nationale Indépendente et Régulière*.⁷²

2.3 Postoj církve k zednářství

Křesťanská církev stála odjakživa proti zednářům. Papeži dávali členy tohoto hnutí pomocí bul do klatby, jejich postoj pramenil převážně ze tří argumentů. Hlavním z nich bylo podezření z kacířství, neboť církev se obávala vzniku instituce, která směšuje různé náboženské tendence. Co je zajímavé, katolická církev v protipapežské Anglii počátkem dvacátých let 18. století měla v zednářství oporu, což se o většině dalších místních spolků a organizací říci nedalo. Dokonce byli katolíci přijímáni mezi zednáře, dokladem je i jeden z prvních velmistřů, vévoda z Norfolku. Druhým argumentem proti zednářství bylo jeho údajné tajemství, ať už to, které se mělo týkat samotného zasvěcení, či průběhu rituálů vůbec. Třetí bod odsouzení zednářství církví spočíval v jeho utajeném původu.⁷³

Zatímco někteří autoři⁷⁴ se kloní k názoru, že od prvních okamžiků vzniku organizovaného zednářství k němu křesťanská církev zaujala negativní postoj, na jehož základě pak byli zednáři často inkvizicí vyslýcháni a mučeni, existují i názory, že zpočátku nemělo svobodné zednářství s církví celkem žádné neshody: „*Bratři se s celými rodinami často zúčastňovali bohoslužeb, na kterých kázali kněží nosící na svých ornátech modrou zednářskou stuhu.*“⁷⁵

⁶⁹ GALCERAN, S. *Les franc-maçonneries*. s. 82.

⁷⁰ Svobodní zednáři skotského ritu starého a přijatého. Skotský ritus starý a přijatý [online]. [cit. 27. 4. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.svobodnizednari.cz/skotsky-ritus.htm>>

⁷¹ GALCERAN, S. *Les franc-maçonneries*. s. 82.

⁷² GALCERAN, S. *Les franc-maçonneries*. s. 83.

⁷³ *Cesty svobodného zednářství*. s. 91-94.

⁷⁴ WALLACE-MURPHY, Tim. *Svobodní zednáři: dějiny hnutí a mystické souvislosti*. Praha, 2007. s. 124.

⁷⁵ Cit.: ZUNNECK, K.-H. *Tajná znamení a rituály svobodných zednářů*. s. 226.

Jak je uvedeno již výše, církev vydala proti zednářství několik bul. První uveřejnil již roku 1738 Kliment XII.⁷⁶, brzy ho následoval i Benedikt XIV.⁷⁷, jenž nařídil ještě rozsáhlejší pronásledování. Dalšími byli Pius VII. či Lev XII.⁷⁸, který označil zednáře za sektu, jež nikdy neumdlévá a v níž se objevují stále více nebezpečnější a odvážnější jedinci.⁷⁹ K negativnímu postoji vůči zednářům se přidali i Pius VIII., Řehoř XVI. a Pius IX., jehož několik protizednářských bul odstartovalo další útoky na zednáře. Encyklika Lva XIII.⁸⁰ je pravděpodobně jedna z nejostřejších. Zednáři byli přirovnáni k přívržencům ďábla, údajně povstali proti samotnému Bohu a plánovali veřejně a otevřeně zničit svatou církev.⁸¹ Ještě v nynější době byla začátkem devadesátých let 20. století vydána deklarace o zednářských sdruženích, v níž autor kardinál Ratzinger, pozdější papež Benedikt XVI., potvrzuje, že zednářské principy nejsou slučitelné s naukou církve a proto je členství v tomto hnutí považováno za hřích a tím i zakázáno.⁸²

⁷⁶ Bula z 28. dubna 1738 „In Eminentis apostolatus specula“ označující zednáře za kacíře.

⁷⁷ Bula „Providas“ z 18. března 1751.

⁷⁸ Bula „Quo Graviora“ z 13. března 1826.

⁷⁹ Quo Graviora. Apostolic Constitution of Pope Leo XII [online]. [cit. 27. 4. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.papalencyclicals.net/Leo12/112quogr.htm#ritus.htm>>

⁸⁰ Bula „Humanum genus“ z 20. dubna 1884.

⁸¹ Humanum Genus: Encyclical of Pope Leo XIII on Freemasonry [online]. [cit. 27. 4. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.vatican.va/holy_father/leo_xiii/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_18840420_humanum-genus_en.html>

⁸² Sacra Congregatio pro Doctrina Fidei. Declaratio de Associationibus Massonicis Freemasonry [online]. [cit. 27. 4. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19831126_declaration-masonic_lt.html>

3 Vývoj zednářství na území Francie

3.1 Zednářství ve Francii od počátků do přelomu 19. a 20. století

Ve Francii se zednářství objevilo velice brzy. První lóže se vyskytly již ve dvacátých letech 18. století, tou první byla údajně v roce 1725 založená *Au Louis d'Argent* v Paříži, nicméně někteří historici jsou k této skutečnosti skeptičtí, poukazují na nedostatek důkazů a zároveň uvádějí, že v pramenech týkajících se této problematiky je několik nesrovnalostí. Upozorňují, že jistotu máme jen o roce 1732, kdy byly zmíněné lóže zaslány uznávací patenty Velkou Lóží Anglickou, pro žádné jiné dřívější datum nemůžeme nabýt naprosté jistoty.⁸³

Politická situace za Ludvíků XIV. a XV. zednářství moc nepřála. V roce 1737 bylo dokonce zakázáno zakládat tyto spolky. Další překážkou pak byla bula papeže Klimenta XII. vydaná o rok později.⁸⁴

Po určité době, kdy do křesla Velmistra usedali Angličané, stanul v čele velké lóže roku 1738 Francouz, vévoda d'Antin. V této době hovoříme o *Grande Loge Provinciale*, ovšem díky zmíněnému vévodovi, který měl v úmyslu obdržet z Anglie uznání francouzské Velké Lóže, opravdu v roce 1743 přišla konstituce pro novou *Grande Loge Anglaise de France*.⁸⁵ Po jeho smrti nastalo období nestálosti a rozporů, šlechtici odmítali i v lóžích přijmout měšťany za sobě rovné. Eugen Lennhoff tuto fázi charakterizuje jako „*období, kterému se říká doba zednářského poblouznění, ono období, kdy se z „gentilshommes“ stávali všelijací „chevaliers“, rytíři, neboť se k původním třem stupňům přidávaly všechny myslitelné stupně vyšší a povstala pestrá směsice nových zednářských systémů, ježto se předchůdci zednářů dělaly středověké rytířské řády; prostá stavební symbolika tak byla násilně přetvořována.*“⁸⁶

V předrevolučních letech se zednářství začalo vymezovat a diferenciovat. Nejprve se Velká Lóže v roce 1756 přejmenovala na *Grande Loge de France*, odpadlo tak přízvisko „anglická“.⁸⁷ Na přelomu 50. a 60. let následně došlo k prvnímu schizmatu ve Velké Lóži. Dosavadního Velmistra, vévodu Clermonta, nahradil ve funkci La Corne, původně učitel tance. Mezi zednáři měl své příznivce, „lacornards“, i odpůrce, „anti-lacornards“, do jejichž čela se postavil ctihodný mistr Pény vedoucí jedné pařížské lóže. Žárlivost a neschopnost

⁸³ LANTOINE, A. *La Franc-maconnerie chez elle*. s. 54-57

⁸⁴ LENNHOF, E. *Svobodní zednáři*. s. 59-61

⁸⁵ LANTOINE, A. *La Franc-maconnerie chez elle*. s. 58-59.

⁸⁶ Cit.: LENNHOF, E. *Svobodní zednáři*. s. 65-66.

⁸⁷ LENNHOF, E. *Svobodní zednáři*. s. 66

dojít k dohodě měla za následek oslabení řádu⁸⁸. Po smrti La Corna v roce 1762 se do čela jeho stoupců postavil Chaillon de Jonville. Opět nastalo období velkých neshod mezi oběma skupinami. Z toho důvodu musela zasahovat i policie, která zakázala zednářská shromáždění. Zendářství bylo tak uspáno na čtyři léta až do roku 1771.⁸⁹ Po těchto událostech, když došlo k obnovení zednářské činnosti v zemi, projevovali její členové snahu, aby se podobné problémy neopakovaly. Ustavila se proto osmičlenná komise, která měla za úkol reformovat a reorganizovat administrativu řádu. Zmíněná komise v samém závěru roku 1772 rozpustila stávající Velkolóži *Grande Loge de France* a nahradila ji *Grande Loge Nationale*. O půl roku později se nově vzniklá soustava přejmenovala na *Grand Orient de France*⁹⁰. Ani nyní se ovšem nezabránilo schizmatu, zednáři, kteří chtěli pokračovat v tradici *Grande Loge*, si ji opět sami ustavili. Reakcí byl dekret Velkolóže *Grand Orient*, který tento nový systém považoval za neexistující. Vzájemně se tak obě tyto obedience neuznávaly a členové jedné federace lóží ani nemohli navštěvovat příslušníky té druhé.⁹¹

Nebude se tu rozebírat široké téma francouzské revoluce, ač je tento námět velice oblíbeným materiálem mnoha autorů. Jak praví Kischke: „*Lóže svobodných zednářů usilovaly o změny, ale bez použití násilí. Je nesprávné mínění, že se v nich přímo připravovala francouzská revoluce a že se na ní podílely, jak se často uvádí. Někteří zednáři byli ovšem jakobíny a revolucionáři, avšak byli jimi na vlastní odpovědnost a jako jednotlivci.*“⁹²

Krátce po revoluci bylo zednářství potlačované, nicméně záhy se vzpamatovalo a 28. června 1799 se obě organizace, *Grand Orient* a *Grande Loge*, spojily, avšak jak píše Albert Lantoine, člen *Grand Orientu*, nešlo o dohodu jako takovou, ale „*ve skutečnosti to je fúze Grande Loge do Grand Orientu, po níž jsme toužili(...).*“⁹³

Širokým tématem je francouzské zednářství za Napoleona. Podle Lantoina císař⁹⁴ zneužil *Grand Orient* tím, že ho učinil svým bohatým otrokem.⁹⁵ Na základě názoru Dacheze císař považoval zednáře za hromadu hlupáků, kteří se chtějí jen dobře najíst a provádět směšné hlouposti. Na druhou stranu ale podle něj měli zásluhu na snižování moci papeže a omezování vlivu duchovenstva. Roku 1806 se stal Velmistrem Josef Bonaparte, císařův bratr,

⁸⁸ Slovo „řád“ užívám v podobném kontextu jako „hnutí“, tedy obecně jako zednářské uskupení. Řád označuje zednářství jako celek.

⁸⁹ NAUDON, Paul. *La Franc-maçonnerie*. Paříž, 1963. s. 40-41.

⁹⁰ 1786 založil *Grand Orient* ve Francii nový rítus, pracující v sedmi stupních, označujeme ho jako francouzský nebo moderní.

⁹¹ LANTOINE, A. *La Franc-maçonnerie chez elle*. s. 67-72.

⁹² Cit.: KISCHKE, H., ANDICS, H. a HAUBELT, J. *Svobodní zednáři*. s. 25.

⁹³ Cit.: LANTOINE, A. *La Franc-maçonnerie chez elle*. s. 74-75.

⁹⁴ Pro Napoleonovu dobu bylo také typické zakládání vojenských lóží.

⁹⁵ LANTOINE, A. *La Franc-maçonnerie chez elle*. s. 224.

král neapolský a španělský. Řád byl navíc pod stálým dohledem policie, někteří její příslušníci vykonávali v této organizaci i vysoké funkce.⁹⁶

Roku 1804 přišel další zvrat, hrabě Grasse – Tilly přinesl z Ameriky do Francie Skotský ritus starý a přijatý⁹⁷, dal tedy vzniknout další obedienci, *Suprême Conseil*. Ještě v témže roce uzavřel s touto novou mocností *Grand Orient* administrativní dohodu zvanou Konkordát. Další dojednaná dohoda stanovila scelení nového ritu pod *Grand Orientem* a nadto mu přidělila přímou svrchovanost nad prvními osmnácti stupni, zatímco *Suprême Conseil* byla přenechána správa vyšších stupňů. O dvě léta později se do čela této organizace dostal Jean Jacques Régis de Cambacérès, nejvyšší kancléř říše, který vystřídal Grasse – Tillyho.⁹⁸

Po Napoleonově pádu se znovu objevilo schizma v *Suprême Conseil*, zednáři se dělili do dvou frakcí, na *Conseil de Pompéi*, věrné Grasse–Tillymu, a na *Conseil du Prado*. Roku 1821 se ale podařilo je opět sjednotit v rámci nově vzniklé soustavy, *Grande Loge*, pracující stejně jako mocnost⁹⁹, ze které se vydělily, ve skotském ritu.¹⁰⁰

Celé 19. století se projevovala rivalita mezi oběma velkými soustavami, a to i v letech 1841-1853, kdy *Grand Orient* oficiálně uznával *Suprême Conseil*. Obě organizace se ale shodně snažily marginalizovat či pohltit jiné jim podobné systémy, roku 1817 tak prohlásily neregulérním ritus *Misraïm*¹⁰¹, o kterém bude ještě později krátká zmínka, přesto ho pak o necelých padesát let později *Grand Orient* absorboval.¹⁰²

Revoluční rok 1848 přinesl vznik nové obedience, *Grande Loge Nationale de France*. Ta usilovala o demokratické zásady, svobodu a rovnost, zároveň nesouhlasila s vysokými stupni. Neměla však dlouhého trvání, důvodem bylo její příliš demokratické smýšlení. Kvůli jednomu pařížskému dopisovateli do jistých novin, který tyto „příliš demokratické názory“ rozšířil mezi lid, došla policejnímu prefektovi trpělivost a roku 1851 rozhodl o jejím rozpuštění.¹⁰³

⁹⁶ DACHEZ, R. *Histoire de la franc-maçonnerie française*. s. 80-81.

⁹⁷ Ritus skotský starý a přijatý má 33 stupňů. Název „starý“ vznikl na základě opozice ve Spojených státech vůči anglickému modernímu a spekulativnímu zednářství a „přijatý“ z toho důvodu, že byl uznán velkou lóží irsku a skotskou. Ve Francii se objevil v roce 1750 ještě s 25 stupni, založen A.M. Ramsayem, poté byl rozšířen do Spojených Států, zde byl upraven a rozmnožen na konečných 33 stupňů. V roce 1804 byl v takto změněné podobě přinesen Grasse – Tillym opět do Francie. Jedná se o nejrozšířenější ritus vyšších stupňů ve světě.

⁹⁸ DACHEZ, R. *Histoire de la franc-maçonnerie française*. s. 84-85.

⁹⁹ Zednářské mocnosti představují organizace, které zastřešují větší počet lóží.

¹⁰⁰ LANTOINE, A. *La Franc-maçonnerie chez elle*. s. 262-263.

¹⁰¹ Tento ritus přišel do Francie pravděpodobně z Itálie, zakladateli byli židovští bratři Bédarride, kteří ho přinesli po Napoleonově pádu. Odvolával se na Egypt, jehož hebrejským prepisem je právě slovo Misraïm, operoval s 90ti stupni a to mělo za důsledek, že do něj přecházeli zednáři z ostatních obediencí, neboť toužili po co nejvyšším stupni zsvěcení.

¹⁰² GALCERAN, S. *Les franc-maçonneries*. s. 44-45.

¹⁰³ LANTOINE, A. *La Franc-maçonnerie chez elle*. s. 305-308.

Následující období stál v čele Francie Napoleon III., který si stejně jako jeho strýc chtěl zednářství podmanit. Roku 1852 dosadil, ještě pomocí zednářského senátu, do čela *Grand Orientu* prince Luciena Murata¹⁰⁴, svého bratrance. Při nové volbě roku 1861 ale zvítězil Muratův protikandidát princ Jérôme, syn jmenovce Napoleona, vestfálského krále. Murat neváhal a nechal zasáhnout autoritu policejního prefekta, který zakázal shromáždění zednářů. Tuto krizi vyřešil Napoleon III. dekretem z roku 1862, ve kterém si přisoudil roli jmenování Velmistra sám. Do čela *Grand Orientu* ustanovil maršála Bernarda Magnana¹⁰⁵, jenž mimo jiné velel i pařížské armádě a nadto nebyl zednářem. Ten se neúspěšně pokusil podrobit si i druhou zednářskou velmoc, *Suprême Conseil*, vedenou Jeanem Viennetem. Proto ji také dal rozpustit, tato soustava rozkazu přesto nedbala a i nadále pracovala. Po smrti Magnana ho ve funkci nahradil generál Mellinet. Pád císařství přivodil změnu, roku 1871 byla zrušena pozice velmistra a nahrazena řádovou radou v čele s předsedou.¹⁰⁶

Postupně se lóže *Grand Orientu* stávaly útočištěm filosofů¹⁰⁷, profilovaly se více demokraticky. 1877 *Grand Orient* zrušil formuli o Velkém Staviteli Všemohíra s tím, že každý si může liberálně věřit, v co chce.¹⁰⁸ „*Takto se zamýšlel vrátit k čisté doktríně Knihy Konstitucí, která nechává na každém svobodu vlastního názoru. Celé anglo-saské¹⁰⁹ zednářství se vzbouřilo (...).*“¹¹⁰ Někteří autoři jsou ale toho mínění, že na to nemělo nárok, protože již v Andersonových konstitucích je v jednom z článků zakotvena tolerance, kdy se morálnost chování posuzuje nezávisle na víře. Zednáři se pak odvolávali na tento text s tím, že „*ateismus není slučitelný s jejich stanovami, nicméně se tím dopouštěli velkého omylu, protože v okamžiku, kdy se připouští, že všechna náboženství jsou si rovna (...), stává se*

¹⁰⁴ Murat byl francouzský politik. V letech 1812-1815 zastával post vládcе italského města Pontecorvo. Po popravě svého otce roku 1815 odešel z Itálie do rakouského exilu, odkud se dostal až do Spojených států. V revolučním roku 1848 se vrátil do Francie, kde se stal senátorem.

¹⁰⁵ Magnan sloužil již pod Napoleonem I., mezi lety 1810 – 1813 se zúčastnil „Války o španělské dědictví“, během „Sto dní“ obnoveného císařství se připojil k císařské gardě. Později se vyznamenal například v bojích v Alžírsku a Belgii. V 50. letech ho Napoleon III. jmenoval senátorem a udělil mu titul „maršál Francie“.

¹⁰⁶ DACHEZ, R. *Histoire de la franc-maçonnerie française*. s. 96-99.

¹⁰⁷ Historik Beránek uvádí, že zednáři nejsou stále stejným uskupením s neměnnými ideály, zlom vidí také v 19. století, kdy zednářství „překročilo vlastní stín a mnohde postupně ze sdružení elity ducha degradovalo v pouhé nátlakové skupiny a rezervace obyčejných kariéristů, rekrutujících se především z podnikatelské, důstojnické a úřednické honorace, v nichž bylo společné přátelství nahrazováno společnými zájmy a v nichž bylo někdejší osvícenské budování duchovního chrámu hmanity v lidských myslích a srdcích vystřídáno budováním a upevňováním vlastních politických a ekonomických pozic, ať už v rámci zákonů nebo mimo ně.“ Tím si s Lennhoffem trochu protirečí, zatímco Beránek píše hlavně o nástupu kariéristů, Lennhoff mluví o filozofech a celkovém uvolnění. „Byly to opět dny, kdy se proudem valily do lóží nejlepší svobodomyšlní velmoži státu.“ Cit.: LENNHOFF, E. *Svobodní zednáři*. s. 77.

¹⁰⁸ LENNHOFF, E. *Svobodní zednáři*. s. 76-77.

¹⁰⁹ Myšleno zednářství regulérní, anglo-saská tendence. Výše je uvedeno rozdělení dvou základních větví zednářství, kde anglo-saská reprezentuje víru ve Velkého Stavitele, kdežto druhá, liberální, ho považuje spíše za jakýsi symbol.

¹¹⁰ Cit.: LANTOINE, A. *La Franc-maçonnerie chez elle*. s. 341.

*agnosticismus a ateismus přijatelným.*¹¹¹ Od této doby se tedy zednářství nacházelo ve schizmatickém stavu.

Rok 1880 přinesl další změnu. 12 lóží opustilo *Suprême Conseil* a založilo *Grande Loge Symbolique Écossaise*. Ta navazovala myšlenkově na *Grande Loge Nationale*, vyznačovala se stejně demokratickým a liberálním duchem a odmítáním vysokých stupňů. V roce 1894 *Suprême Conseil* svým lóžím udělila autonomii. Tyto se po dalších dvou letech spojily s lóžemi *Grande Loge Symbolique Écossaise* a vytvořily takto definitivně *Grande Loge de France*.¹¹²

Pokud se zobecní předchozí výklad, zednářství bylo zprvu záležitostí šlechticů, postupně do něj pronikali měšťané, filosofové a studenti.

Konec 19. století je spojen také s otázkou zednářství a žen. Z hlediska Andersonových konstitucí: „*Otroci, ženy, nemravní nebo nečestní lidé nemohou být přijati, ale pouze muži dobré reputace.*“¹¹³ Pro některé zednáře je žena – zednářka nepřijatelná, na druhou stranu se ale objevily hlasy, že Konstituce byly psány před delší dobou a poměry se změnily. Polemiku tu však necháme stranou a zaměříme se opět na dějinná fakta. Za první francouzskou zednářku je považována Maria Deraismes, která byla zasvěcena roku 1882 do lóže *Les libres penseurs* z obediencie *La Grande Loge Symbolique*, ze které se ale musela lóže vyvázat, pokud chtěla přijmout ženu. Nicméně žurnalistka Deraismes se do lóžové místnosti dostala jen jednou, a to jen když ji zasvěcovali. Po tomto ne příliš úspěšném úsilí se rozhodl Marii pomoci Georges Martin a založil roku 1894¹¹⁴ smíšenou lóži *Le Droit Humain – La Grande Loge Symbolique Écossaise*, o níž ještě bude řeč. *Grand Orient* ji uznal až roku 1920.¹¹⁵

V 19. století se v zednářství profilovaly dva relativně protichůdné směry, a to tendence celkově sloučit zednářství a tendence jeho diferenciací. V prvním případě šlo o touhu utvořit „jednotný bratrský řetěz“, kde se všichni spojí v rámci stejné idey „zmezinárodnit“ toto společenství a snažit se dostat ho na celosvětovou úroveň a nebude tak rozdílů mezi příslušnostmi k určité zemi.¹¹⁶

Zároveň se však i zde silně projevoval „nacionalismus“. Tedy zásadní uvědomění náležitosti ke svému národu, který byl do jisté míry v rozporu s předchozí tendencí. Nacionální cítění umocňovaly válečné konflikty na přelomu let 1870 a 1871 a pokračovaly i

¹¹¹ Cit.: BOULEAU, P. *Zednářská mystika*, in: Encyklopedie mystiky IV. s. 129.

¹¹² DACHEZ, R. *Histoire de la franc-maçonnerie française*. s. 106.

¹¹³ Cit.: LANTOINE, A. *La Franc-maçonnerie chez elle*. s. 376.

¹¹⁴ Lefebvre uvádí rok 1893.

¹¹⁵ LANTOINE, A. *La Franc-maçonnerie chez elle*. s. 375-393.

¹¹⁶ GALCERAN, S. *Les franc-maçonneries*. s. 49.

během první světové války.¹¹⁷ Beránkova charakteristika zní k dané situaci velice kriticky: „Znovu se ukázalo, jak se při absenci celosvětové zednářské organizace lóže jen těžko dokáží povznést nad úzce státní a národní rámec své existence.“¹¹⁸

Zednářství bylo tedy od počátků velice ovlivňováno celkovou situací v zemi, postavou panovníka i aktuálním společenským klimatem. Jako všechno ostatní, i tato organizace se v čase vyvíjela, často se někdo snažil vystoupit z řady a ukázat svůj osobitý, a jistě „jediný správný“ pohled na tento fenomén. A poté nutně následovala určitá reakce okolí. Zednářství se ve svých počátcích předpokladatelně lišilo od toho, které vykryštovalo do 20. století. Zprvu šlo o relativně úzký okruh lidí, organizace se porůznu utvářela až k velké eskalaci počtu členů, kdy o zednářství projevíli zájem lidé libující si v tajemnu a okultních vědách a snažili se tento svůj postoj vtisknout i do tohoto společenství. To se navíc postupně stávalo, můžeme říci, až „módní záležitostí“, což přilákalo některé další osoby.

3.1.1 Rosenkruciáni a rozmach ezoterismu

19. století bylo dobou, kde se vedle oficiální zednářské linie objevilo mnoho dalších podobných diskrétních společností, nebo dokonce i alternativní proudy zednářství. Mohl za to zvýšený zájem o esoterní nauky. Již koncem 18. století se objevilo tzv. egyptské zednářství, založené hrabětem Cagliostrem¹¹⁹. Své lóže zakládal po celém světě, nevynechal ani Francii, kde se tento typ lóže stal velice módní záležitostí.¹²⁰ Také další postava, Léo Taxil¹²¹, která si vymýšlela a dopouštěla se dlouhodobě podvodu, když tvrdila, že odhalila satanskou činnost uvnitř zednářství, tvoří nedílnou součást obrazu společnosti.¹²² S rozmachem ezoterismu se objevily různé společnosti a řády, mezi jinými karbonáři¹²³, kteří se inspirovali u zednářů.

¹¹⁷ GALCERAN, S. *Les franc-maçonneries*. s. 49.

¹¹⁸ Cit.: BERÁNEK, J. *Tajemství lóže*. s. 194.

¹¹⁹ Hrabě Alessandro Cagliostro, vl. jménem Giuseppe Balsamo, byl italský dobrodruh a mág. Zajímal se o alchymii a vyvolávání duchů. Dlouhou dobu cestoval Afrikou, podél Středozemního moře a přes deset let cestoval po Evropě, kde předváděl své magické schopnosti. Do zednářské lóže byl přijat v Londýně roku 1776, rok poté se přesunul do Haagu. Brzy nato se prohlásil za Velkého Kopta, což měl být neznámý staroegyptský představený lóže Striktní observance. Dokázal strhnout své posluchače, kteří jím byli fascinováni. Cestování přes Petrohrad a Varšavu zakončil roku 1780 ve Štrasburku, kde se tehdy rozmáhaly vícestupňové lóže. Zde se proslavil léčitelstvími a alchymistickými dovednostmi, díky nimž se dostal do blízkého kontaktu s knížetem kardinálem Rohanem. Zrealizováním svého nápadu o vlastním zednářském egyptském ritu v podobě založení lóže *La sagesse triomphante* v Lyonu se rozjela jeho další kariéra. Další lóže založil v Paříži a hned slavily úspěch, egyptské zednářství se stalo doslova módou. Navíc sem měly přístup i ženy. GOODRICK-CLARKE, N. *Západní esoterické tradice*. s. 138-141.

¹²⁰ GOODRICK-CLARKE, Nicholas. *Západní esoterické tradice*. Praha, 2011. s. 140.

¹²¹ Francouzský žurnalista, vl. jménem G. Jogand-Pagès.

¹²² SHEPARD, L. A., ed. *Encyclopedia of occultism and parapsychology*. Detroit. sv. 1. s. 637.

¹²³ Karbonáři byli velice pestrou skupinou, co se sociálního složení týče, proto i hesla byla velice variabilní. Toto hnutí vzniklo na poč. 19. stol. v Itálii jako společenství členů tajných revolučních organizací, ve Francii se objevili ve 20.-30. letech tohoto století. Cílem karbonářů v Itálii bylo zbavit se nadvlády nejprve Francouzů,

Jejich formování se datuje na počátek 19. století. V daném období se formují také ilumináti¹²⁴, kteří se dokonce v několika zemích na nějakou dobu spojili se svobodnými zednáři.¹²⁵ Náš výčet by nebyl úplný bez tzv. Martinistů¹²⁶, kvazizednářské společnosti, inspirované postavou Louis Claudem de Saint-Martin¹²⁷. Na základě jeho myšlenek založil okultista Gérard Anaclet Vincent Encausse vystupující pod pseudonymem Papus toto uskupení koncem osmdesátých let výše uvedeného století.¹²⁸ Martinisté představují jeden z nejrošířenějších řádů s výběrovým členstvím na světě. Je řízen nejvyšší radou, v jejímž čele stojí velmistr, s tradičním sídlem v Paříži. Původně byl martinistický řád úzce spojen se svobodným zednářstvím esoterního druhu, nicméně pak došlo k rozvolnění vazeb. Příslušníci tohoto řádu mohou být zároveň zednáři, ale také nemusí.¹²⁹

Rosenkruciánství, které je samo o sobě velice rozporuplným tématem, je často dáváno do souvislosti právě se svobodným zednářstvím. Historický výzkum vztahu těchto dvou společností započal již v osmnáctém století na německém území. Výsledky německého bádání shrnul Johann Buhle, na základě kterých došel mimo jiné i k názoru, že rosenkruciánství inspirovalo vznik svobodného zednářství.¹³⁰

Jeho kořeny sahají do samotného počátku 17. století, kdy se objevilo nejprve v německé oblasti. Tento filozoficko – náboženský směr má jakousi návaznost na egyptský proud, který byl navíc ovlivněn perskými, řeckými a orientálními vlivy.¹³¹

Legendárním zakladatelem byl Christian Rosencreutz, který také údajně sepsal dva eseje, „rosenkruciánské manifesty“. Jeho jméno se objevilo v německé romanci *Chymická svatba Christiana Rosencreutze*, která odstartovala zájem o rosenkruciánství. Dílo je alchymistickou fantazií.¹³² Období 17. století charakterizuje Francis Yates jako „*Takzvaný ,rozenkruciánský poprask’, který vypukl pod vlivem vzrušujících zpráv o manifestech, se záhy proměnil v nepřehlédnutelný zmatek vyvolaný velkým počtem těch, kdo se snažili přidat*

později Rakušanů a odstranit absolutistický režim. Francouzští členi směřovali k svržení dynstie Bourbonů. Také Beránek jim přiřkl ideál sledování hlavně politických cílů.

¹²⁴ Ilumináti byli založeni v roce 1776 jezuitou Adamem Weishauptem s tím, že skutečná náplň sekty bude kandidátům představena až po dosažení určitého stupně.

¹²⁵ REYNOLDS, J. L. *Historie tajných spolků, organizací a sekt.* s. 47.

¹²⁶ Martinisté mají spojení i s českými zeměmi díky baronu Adolfo Leonhardimu, který založil v Českých Budějovicích na sklonku 19. století martinistickou lóži.

¹²⁷ Louis Claude de Saint – Martin vystudoval práva a chvíli se věnoval vojenské dráze. Tu pak vyměnil za studium theosofie. Původ zla shledával v rozkladu lidské vůle. Napsal několik děl věnující se mystice a kritice osvícenství.

¹²⁸ SERVIER, J., ed. *Dictionnaire critique de l'ésotérisme.* s. 810.

¹²⁹ NAKONEČNÝ, Milan. *Novodobý český hermetismus.* Praha, 1995. s. 65.

¹³⁰ YATES, F. A. *Rozenkruciánské osvícenství.* s. 241.

¹³¹ MCINTOSH, Christopher. *Rosenkruciáni: historie, mytologie a rituály okultního řádu.* Praha, 1997. s. 17.; 31-32.

¹³² YATES, F. A. *Rozenkruciánské osvícenství.* s. 52; 89; 93

k rozenkruciánům, aniž by v nejmenším tušili, oč se vlastně jedná, a byli pouze přitahováni lákavou vyhlídkou na setkání se záhadnými osobnostmi, jimž přisuzovali vyjímečné zanlosti nebo moc.“¹³³

Z německých zemí se rozenkruciánství šířilo velkou rychlostí do ostatních zemí. V Anglii se stal ovlivňujícím činitelem tohoto hnutí John Dee, s nímž je spojován i filosof Francis Bacon. Dále se dostalo také do Francie, kde bylo napadáno duchovními. Udrželo se zde krátkou dobu, než se později objevilo v plné síle.¹³⁴

V této souvislosti jmenujme i další okrajové zednářské řády, *Memphis a Mizraim*¹³⁵, které jsou některými autory považovány za řády s „pseudorosenkruciánskými“ hodnotami.¹³⁶

V 18. století se tak ve Francii objevilo znovu v době, kdy „systém rosenkruciánských hodnotí počal prostupovat francouzské zednářství“.¹³⁷ Stoupenci rosenkruciánství se zajímali především o magické zdokonalování, alchymii, uzdravování a komunikaci s duchy.¹³⁸ Velkého rozmachu ve Francii se ale dočkalo až v polovině 19. století, a to díky aktivitám dvou mužů, markýze Stanislase de Guaita a Joséphina Péladana, kteří společně založili roku 1888 Kabalistický řád Růžového kříže.¹³⁹

Rosenkruciánství se nevyhlo ani Čechám, Jan Amos Komenský o něm píše ve svém *Labyrintu světa*¹⁴⁰, je předpoklad, že autor čerpá ze zkušeností, které zažíval právě v Čechách.¹⁴¹

3.2 Francie a zednářství v první polovině 20. století

Na počátku 20. století ve Francii existoval *Grand Orient* a dvě obediencie skotského ritu, *Le Suprême Conseil*, pracující ve vyšších stupních, a *La Grande Loge de France*, která se starala o dílny 1.-3. stupně. Albert Lantoine situaci zednářství této doby hodnotí jako: „*Poté, co bylo tajnou společností, posléze uzavřenou společností, spěje k tomu, aby bylo společností otevřenou.*“¹⁴²

¹³³ Cit.: YATES, F. A. *Rozenkruciánské osvícenství*. s. 125.

¹³⁴ MCINTOSH, Ch. *Rosenkruciáni*. s. 78; 92-94.

¹³⁵ Jedná se o systémy svobodného zednářství, které jsou založeny na mocných okultně – magických rituálech. Pochází z egyptského zednářství a zahrnují velký počet stupňů, které převyšují číslo 90.

¹³⁶ MCINTOSH, C. *Rosenkruciáni*. s. 134; 139.

¹³⁷ Cit.: MCINTOSH, Ch. *Rosenkruciáni*. s. 134. V zednářství se tak objevil například stupeň „Růžový kříž“.

¹³⁸ CAVENDISH, Richard. *Dějiny magie*. Praha, 1994. s. 154.

¹³⁹ MCINTOSH, Ch. *Rosenkruciáni*. s. 139.

¹⁴⁰ KOMENSKÝ, Jan Amos. *J.A. Komenského Labyrint světa a ráj srdce, to jest: Světlé vymalování, kterak v tom světě a věcech jeho všechněch nic není než matení a motání, kolotání a lopotování, mámení a šalba, bída a tesknost a naposledky omrzení všeho a zoufání; ale kdož doma v srdci svém sedě s jediným Pánem Bohem se uzavírá, sám k pravému a plnému mysli uspokojení a radosti že přichází*. Letovice, 1922. s. 57-61.

¹⁴¹ YATES, F. A. *Rozenkruciánské osvícenství*. s. 197.

¹⁴² Cit.: LANTOINE, Albert. *Histoire de la franc-maçonnerie française. La Franc-maçonnerie dans l'État*. Paris, 1926. s. 351.

1913 vznikla ve Francii nová soustava *Grande Loge Nationale Indépendante et Régulière*¹⁴³ pro Francii a její kolonie. Velkou anglickou Lóží byla považována za regulérní, vznikla ze snah započatých již v roce 1910 a jejím iniciátorem byla lóže *Le Centre des Amis*.¹⁴⁴

Ačkoli je zednářství jako takové údajně politicky neutrální, najdeme v jeho řadách množství politiků. Od poloviny 80. let 19. století se do lóží dostávali i socialisté¹⁴⁵, kteří se do té doby od nich drželi dál. „*Minimálně do návratu starých komunardů z exilu nebo z vězení, v polovině let 1880, se socialisté drželi stranou od lóží a nechávali tak volné pole působnosti radikálům (...)*“.¹⁴⁶ Poté „*znovu objevili cestu zednářství*“.¹⁴⁷ Snažili se vzbudit zájem o politické a sociální otázky za účelem prosadit svůj úhel pohledu. Tím se ovšem nevyhli konfliktu s jinými a 1906 padl dokonce návrh na zákaz vstupu socialistů mezi zednáře. Až kongres *Strany socialistů* o 6 let později oficiálně rozhodl, že členem této organizace může být každý nehledě na osobní smýšlení.¹⁴⁸

20. století však také přineslo určité aféry, orientované řekněme až politicky. Vypukla tzv. L’Affaire des Fiches, kdy byly z ministerstva války posílány *Grand Orientu* jména úředníků, kteří měli být povýšeni.¹⁴⁹ Provinciální lóže pak měly za úkol zjistit jejich náboženské a politické názory, postoupit je zpět na ministerstvo, které na těchto podkladech mohlo eliminovat množství budoucích povýšení, a hlavně vybrat „ty správné“ republikány.¹⁵⁰

Ať už si o zednářství můžeme myslet cokoli, určitě nelze říci, že by nebylo poznamenáno politickými zásahy. V časopise *Svobodný zednář* je parafrázován Lantoine, který podotýká velice striktně a odvážně: „*Svobodné zednářství se na počátku velmi pečlivě skrývalo, neboť zednáři si hleděli politiky. Zednářství je první pokus o politiku jako vědu a umění podložené filosofickými zásadami! O zednářství lze mluvit jako o první občanské politické straně (...). Lze tudíž označiti svobodné zednářství za nejstarší evropskou (...) politickou stranu, vedenou intelektuály, školenou inteligencí*“.¹⁵¹ Dokonce se domnívám, že tvořilo určitou součást politiky, a to čím více se časově blížíme světové válce, tím víc se v ní

¹⁴³ Založena Édouardem de Ribaucourtem, inspirací jí bylo křesťanství. Pracovala v ritu skotském napraveném.

¹⁴⁴ LANTOINE, A. *La Franc-maçonnerie chez elle*. s. 407-415.

¹⁴⁵ Např. Benoît Malon, Frédéric Desmons.

¹⁴⁶ Cit.: LEFEBVRE, Denis. *Socialisme et franc-maçonnerie*. Paris, 2000. s. 9.

¹⁴⁷ Cit.: LEFEBVRE, D. *Socialisme et franc-maçonnerie*. s. 9

¹⁴⁸ LEFEBVRE, D. *Socialisme et franc-maçonnerie*. s. 9-11.

¹⁴⁹ Vše se dělo iniciativou generála Louise Andrého, ministra války a zároveň příslušníka zednářské lóže. Lístky s osobními informacemi byly sdružovány v sídle Grand Orientu tajemníkem této instituce, Narcisse – Amédéem Vadeardem, a jeho náměstkem Jean – Baptistem Bidegainem a poté přeposílány kapitánu Henrimu Mollinovi, členu kabinetu generála Andrého.

¹⁵⁰ GALCERAN, S. *Les franc-maçonneries*. s. 56-57.

¹⁵¹ Cit.: VONKA, Rudolf Jordan. *Skotské zednářství ve Francii*. In: *Svobodný zednář: orgán československého zednářstva* 4, II, Praha, 1930. s. 135.

zednáři angažovali. Nikoli ve smyslu určování chodu země, spíše v ovlivňování myšlení druhých, přirovnala bych některé lóže k něčemu, co se blíží politickým klubům, za příklad si vezměme *L'Action socialiste* založenou roku 1901, kterou tvořili právě socialisté.¹⁵²

V roce 1923 zahájil *Grand Orient* ofenzivu proti skotskému ritu a jeho vysokým stupňům, následkem čehož *Federace Suprême Conseil* v Lausanne zakázala o rok později zednářům skotského ritu udržovat oficiální vztahy se členy *Grand Orientu*.¹⁵³

Zároveň od této doby nesměli být komunisté členy lóží, jak znělo moskevské nařízení. „Kongres ukládá ÚV Francouzské komunistické strany od 1. ledna 1923 zrušit všechny styky strany, ať už jejich jednotlivých členů či skupin, se svobodným zednářstvím. (...) Zároveň však také pomohlo (toto rozhodnutí) odhalit hloubku zednářských kořenů v řadách této strany: okamžitě po skončení kongresu odmítl svobodný zednář a současně generální tajemník FKS L. Frossard spolu s řadou svých stoupenců uznat rozhodnutí Kominterny a stranu na protest opustil...“¹⁵⁴

Zednářství po první světové válce zabíralo v politice významné místo. Veškeré jeho úsilí bylo řízeno sociálním jednáním, silně se ozývalo proti fašistům a jiným nepřítelům republiky. Velkým protivníkem mu byla katolická církev, a hlavně se ohrazovalo vůči extrémní pravici. Tímto jednáním se jevil ostatním jako „stát ve státě“.¹⁵⁵

Domnělému politizování lóží nahrával i fakt, že se v polovině 20. let stal senátorem předseda *Grand Orientu* Joseph Brenier^{156 157}.

Roku 1935 se konal konvent, který se rozhodl udělit ženskému zednářství autonomii, a o rok později byly již ženské lóže oficiálně ustaveny. Jejich první konvent¹⁵⁸ se ale sešel až těsně po druhé světové válce.¹⁵⁹

Lóže se stávaly relativně autonomními vůči státu a katolické církvi. Nesměly zasahovat do politiky, vztahy s katolíky se uklidnily. Meziválečné zednářství je nejčastěji spojováno se jmény Arthura Groussiera, Velmistra *Grand Orientu*, který stál v jeho čele s drobnými přestávkami celé zmíněné období. Pokud mluvíme o *Grande Loge*, nedomnuje tu

¹⁵² LEFEBVRE, D. *Socialisme et franc-maçonnerie*. s. 96.

¹⁵³ LANTOINE, A. *La Franc-maçonnerie chez elle*. s. 400.

¹⁵⁴ Cit.: BERÁNEK, J. *Tajemství lóží*. s. 220-21.

¹⁵⁵ DACHEZ, R. *Histoire de la franc-maçonnerie française*. s. 110-111.

¹⁵⁶ Brenier byl starostou ve svém rodném městě Vienne, senátorem, „bojovníkem“ za socialistickou stranu a prezidentem „školské ligy“. Brenier byl pravděpodobně 30. prosince 1943 zavražděn v Lyonu. Zednářem se stal ve Vienne v lóži *Concorde et Persévérance*, jíž dělal později i Mistra. Byl velice aktivní, co se týče zednářských plánů a administrativy.

¹⁵⁷ VONKA, Rudolf J., *Zprávy z ciziny*. In: *Svobodný zednář*. Praha, 1926-27. Roč. I, výtisk IV, s. 64.

¹⁵⁸ Unie ženského zednářství se na první konvent sešla 21. října 1945.

¹⁵⁹ LIGOU, D., ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. s. 480.

pouze jeden muž, ale delší dobu se v popředí objevoval Bernard Wellhoff, Maurice Monier¹⁶⁰ a Louis Doignon^{161, 162}.

V meziválečném období byla velká snaha o sblížení se se zednáři z celého světa a zamezení další válce. Docházelo k různým schůzkám zednářů napříč zeměmi, zakládaly se mezinárodní organizace, které by všechny členy tohoto společenství spojily. O tom však podrobněji dále. Francouzští zednáři se zároveň snažili pomoci těm německým, hodně se zasazovali o ukončení pohledu na Němce jako viníky války a o co nejdřívější začlenění této mocnosti do mezinárodní politiky.

Zednářství bylo ve Francii zakázáno roku 1940 v rámci zákona o zákazu všech sdružení a skupin, které jsou tajné či utajované. „*Ve Francii byly dokonce pod kontrolou Gestapa zřízeny zvláštní protizednářské policejní útvary.*“¹⁶³ Během druhé světové války¹⁶⁴ byli zednáři vyhledáváni a deportováni do táborů, kde jich mnoho zahynulo.¹⁶⁵

Předchozí část lze shrnout jako pohled na zednářskou evoluci, která je velmi bohatá na zvraty. Rozhodně nelze mluvit o jednotném zednářství, existuje mnoho frakcí s odlišnými názory, jak má „pravé“ zednářství náležitě vypadat. S tím mnozí bojovali i během meziválečného období, sice se chtěli co nejvíce bratrsky spojit, ale zároveň se mnozí vzájemně odmítali a neuznávali. Práce tu pravou linii hledat nebude, a proto se zabývá i obediencemi hlásícími se ke společné tradici, které se recipročně neuznávají.

¹⁶⁰ Monier byl žurnalista a prezident mezinárodních organizací. Jeho zasvěcení proběhlo v lóži *La Fidélité* v Orientu Lille v roce 1899, posléze byl členem lóži *La Fidélité* v Paříži, *Le Réveil* v Douai, *Union et travail* v Lens. Stal se Řečníkem Nejvyšší rady a v meziválečném období vykonával třikrát funkci *Velmistra Grande Loge de France*.

¹⁶¹ Doignon zastával funkci starosty ve své rodné vesnici. Určitou dobu stál v čele Ministerstva práce. Zasvěcen byl roku 1906 v lóži *Les Amis de l'Ordre*, vykonával taktéž funkci *Velmistra Grande Loge de France*. V roce 1966 se zapřičinil o připojení *Grande Loge Nationale française* k této Obedienci. Byl členem francouzské Nejvyšší rady.

¹⁶² LIGOU, D., ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. s. 468; 471.

¹⁶³ Cit.: BERÁNEK, J. *Tajemství lóží*. s. 234.

¹⁶⁴ Nejen během války, ale v Československu už za okupace docházelo k perzekucím a pronásledování zenářů. Přesné údaje viz AMP, f. Národní Veliká Lóže Československá, k. 1, inv. č. 2. Persekuce a pronásledování členů Řádu v době okupace. Tamtéž i seznamy padlých, mučených či vězněných za druhé světové války.

¹⁶⁵ GALCERAN, S. *Les franc-maçonneries*. s. 58.

4 Vývoj zednářství v Čechách a pozdějším Československu

4.1 České zednářské úsilí před válkou

V Rakouském císařství, později Rakousku-Uhersku, mělo zednářství bohatou historii. Přesto zde nemůžeme stavět na odív nějaké české úsilí, zednáře - Čechy nalezneme v lóžích jen v minimálním množství, jednalo se o nemnoho jednotlivců, kteří však dlouhou dobu na své národní uvědomění teprve čekali.

Nebudu se zastavovat u legendistické lóže hraběte Šporcka, který ji údajně založil již v polovině dvacátých let 18. století, neboť pro to nemáme žádný důkaz a spíše šlo o pozdní romantickou konstrukci, která byla oživena spisovatelem Josefem Svátkem¹⁶⁶. Na naše území se toto společenství dostalo prostřednictvím francouzských vojsk¹⁶⁷ roku 1741, kdy „jeho hlavní představitel hrabě Šebestián Künigl¹⁶⁸ uvítal francouzská vojska velmi přátelsky na svém panství Lnáře a kdy hlavní zednáři bezpochyby holdovali 19. prosince 1741 bavorskému kurfiřtovi Karlu Albertovi, českými stavy právě zvolenému českým králem.“¹⁶⁹ První lóže nesla jméno *U tří korunovaných hvězd*.¹⁷⁰ Od této chvíle se zednářství v Rakousku šíří, mezi jeho členy najdeme i císaře Františka Štěpána¹⁷¹, nicméně většina svobodných zednářů se pohybovala v lázeňských městech a převážně šlo o vojáky nebo příslušníky svobodného povolání. Marie Terezie nebyla tomuto fenoménu příliš nakloněna, roku 1764 vydala patent proti zednářům, později uveřejnila dvorní dekret zakazující činnost tajným společenstvem, až je prohlásila za úředně neexistující.¹⁷²

Po stagnaci v 60. letech se zednářství dostalo z mírné letargie, kdy se orientovalo spíše na charitativní činnost, příchodem Ignáce Borna¹⁷³ z Vídně. Ten dal nejen založit

¹⁶⁶ V románu Hrabě Šporck popisuje Svátek velice detailně místnost sloužící jako lóže včetně vstupu do ní pomocí tajných dveří. Navíc autor nešetří konkrétními osobami, které se stali, dle románu, prvními zednáři ve Šporckově lóži.

¹⁶⁷ Sám velitel francouzských vojsk v Čechách maršál Charles Louis August Fouquet, vévoda de Belle-Isle, byl zednářem.

¹⁶⁸ Na konci 19. stol. našel Jan Podškubka matriční knihu pražské prefektury striktní observance zachycující personální údaje členů dané prefektury v letech 1764-1791, kde je za každým jménem člena uvedena i jeho latinská rytířská titulatura s řádovým erbem, který však není shodný se šlechtickým erbem jeho nositele. A právě hrabě Šebestián Künigl je prezentován jako rytíř zelené želvy. Nicméně i tento objev má své odpůrce, ne všichni si myslí, že se to váže přímo ke svobodnému zednářství.

¹⁶⁹ Cit.: KISCHKE, H., ANDICS, H. a HAUBELT, J. *Svobodní zednáři*. s. 54.

¹⁷⁰ GINTL, Zdeněk. *Svobodné zednářství: dějiny, učení, zřízení a nepřátelé: zednářství v literatuře*. Praha, 1926. s. 66.

¹⁷¹ Zasvěcen Francouzem Désaguliersem, třetím velmistrem anglické velkolóže, r. 1731 v Haagu.

¹⁷² ANTONÍN, L. *Zlatý věk svobodného zednářství v Čechách*. s. 81.

¹⁷³ Tento potomek saských přistěhovalců byl jedním z hlavních představitelů pražských zednářů, díky němuž zaznamenalo zednářství značný rozmach. Do Prahy přišel tento jezuita vystudovaný filozof roku 1770, kdy zde začal působit jako přísedící mincovního úřadu. Věnoval se vědeckým a propagačním pracem, dokonce hmotně podporoval některé učence. Z Prahy odešel v roce 1776, ale s místními členy stále udržoval kontakt.

několik lóží v Čechách¹⁷⁴, ale stál také u zrodu Učené Společnosti¹⁷⁵.¹⁷⁶ Lóže však vznikaly na celém území dnešní České republiky. Na Moravě bylo zednářskou metropolí Brno¹⁷⁷. Moravské zednářství se rozmohlo v období vlády Josefa II., ačkoli minimálně zednáře – jednotlivce bychom tu našli i dříve. Jiří Kroupa to dokládá tvrzením, kdy roku 1743 došlo k pronásledování moravských zednářů olomouckým biskupem Jakubem Arnoštem Lichtensteinem z příkazu papežského nuncia. Od roku 1782 fungovala v Brně lóže *U vycházejícího Slunce na východě*, jejíž založení bylo iniciováno hrabaty Františkem Václavem Kaunitz-Rietbergem a Karlem Salm-Reifferscheidtem.¹⁷⁸

Vrcholný rozvoj byl utlumen kabinetním listem Josefa II., který od roku 1786 nařizoval maximální počet lóží v hlavních městech monarchie ve výši tří, navíc požadoval předkládání jmen členů a oznamování dat schůzí. V Praze tak zůstaly lóže *U tří korunovaných hvězd*, *U devíti hvězd* a dvě *K pravdě a jednotě* a *U tří korunovaných sloupů*, které se spolu sloučily. Tento krok měl za úkol zpřehlednit „zednářskou scénu“, předcházelo mu založení *Velké Rakouské Zemské Lóže* rozdělené na sedm provincií z roku 1784.¹⁷⁹

Francouzská revoluce zasadila zednářství další ránu, zostřil se policejní dohled nad lóžemi, jež pak samy ukončovaly svou činnost.¹⁸⁰ I tak ale ještě na počátku devadesátých let „v dusné atmosféře, charakterizovanou ostrou cenzurou a rozmáhajícím se udavačstvím, se intelektuální jádro českého zednářství, soustředěné okolo Královské české společnosti nauk, snažilo rychle podat důkazy o své loajalitě a protirevolučním smýšlením.“¹⁸¹ Bohužel bez kladného výsledku.

Zednářství bylo v Rakousku na delší čas usnáno, jen občas se některé lóže na chvíli vynořily, aby stát jejich konání opět zastavil. „Když byla Vídeň obsazena Napoleonem roku 1805 a 1809, pracovaly tam francouzské polní lóže; roku 1810 povstala na krátkou dobu v předměstí Hernalsu lože ‚Zu den drei blauen Himmeln‘, roku 1812 byla v radniční čtvrti policejně rozpuštěna stavební huť, a v době vídeňského kongresu se pokoušeli hned pruští, hned francouzští a italští zednáři oživit Královské umění. Vždycky to však byly jen krátké

¹⁷⁴ Obnovil například bývalou lóži *U tří sloupů* pod názvem *U tří korunovaných sloupů* nebo přímo založil lóži *U devíti hvězd*.

¹⁷⁵ Centrum české vědecké práce pro český jazyk, literaturu a dějiny.

¹⁷⁶ GINTL, Z. *Svobodné zednářství*. s. 68-69.

¹⁷⁷ Zde bychom našli lóže *U vycházejícího Slunce* či *U pravých spojených přátel*, které vznikly na počátku 80. let 18. stol.

¹⁷⁸ KROUPA, Jiří. *Alchymie štěstí: pozdní osvícenství a moravská společnost 1770-1810*. Brno, 2006. s. 85-87.

¹⁷⁹ ANTONÍN, L. *Zlatý věk svobodného zednářství v Čechách*. s. 225.

¹⁸⁰ KISCHKE, H., ANDICS, H. a HAUBELT, J. *Svobodní zednáři*. s. 53-60.

¹⁸¹ Cit.: BERÁNEK, J. *Tajemství lóží*. s. 150.

*náběhy bez trvalého úspěchu.*¹⁸² Roku 1811 se pokusil založit v Praze lóži hrabě Josef Auersperg, jeho snahy byly taktéž zmařeny.¹⁸³

Snahy ustavit v Praze lóži byly oživeny v revolučním roce 1848. Její vznik inicioval Arnošt Rudolf Kaempfl¹⁸⁴, stále ale mějme na zřeteli, že nešlo o české úsilí, sám Kaempfl byl Němec. Aby byla zednářská lóže uznaná jako platná, musela získat úřední souhlas státu a získat konstituci od řádné zahraniční lóže.¹⁸⁵

Přes guberniálního viceprezidenta Mescéryho tak byla podána žádost do Vídně, kde ji zamítl ministr vnitra. Tedy přesněji, povolil by ji na základě spolkového zákona, což představovalo pro pražské zednáře naprosto nepřijatelnou situaci. Přes zavrnutí ze strany ministerstva vnitra ve Vídni úsilí zednářů o regulerní lóži nepolevovalo. Vedla se jednání s lóžemi drážďanskými či vřatislavskými. Kaempfl pak ujednal s profesorem Kampmannem, provinciálním Velikým Místrem Slezska, podmínky pro přijetí k Veliké Zemské Lóži v Berlíně, podle níž pracovala i Vídeň. Nicméně i mezi pražskými zednáři se objevil rozkol. Konkrétně dva muži shodně toužili stát v čele budoucí organizace. První, Ignác Mildner, se zasazoval aktivně při jednáních s Berlínem, druhý, Bedřich Tewissen, navazoval tajně kontakty s drážďanskou Velikou Lóží Zemskou.¹⁸⁶ Oba muži se vzájemně osočovali, sám Volf to prohlásil za „nezednářské chování“.¹⁸⁷

Jednání byla zdlouhavá a ustavení lóže stále nepřinášela, zednáři se tedy scházeli v nezasvěcené místnosti¹⁸⁸, pravděpodobně v hotelu Modrá Hvězda. Mezi samými Němci bychom tu našli i osobnost z českého tábora, Lužičana Jordána.¹⁸⁹ Jiným, „*patrně nejvýznamějším a prokazatelným nacionálně českým zednářem v 19. století byl Jan Evangelista Purkyně, který byl přijat do berlínské lóže U poutníka (...).*“¹⁹⁰

V polovině 50. let se policisté začali více zajímat o zednáře, začalo vyšetřování a soudní řízení, mnoho jejich dokumentů bylo zabaveno a zničeno. Přes to všechno ale někteří členové zůstávali stále aktivní a udržovali vztahy se zahraničními lóžemi.¹⁹¹

Mezníkem v dalším vývoji byl vznik Rakouska-Uherska. „*V novém státě [tj. Zalitavsku] platil dne 15. listopadu schválený spolkový a shromažďovací zákon, který uvolnil*

¹⁸² Cit.: LENNHOFF, E. *Svobodní zednáři*. s. 130.

¹⁸³ BERÁNEK, J. *Tajemství lóží*. s. 176.

¹⁸⁴ Povoláním německý účetní ve zbraslavském cukrovaru.

¹⁸⁵ VOLF, Josef. *Pokusy o obnovení svobodného zednářství v Čechách v letech 1848-1914*. Praha, 1934. s. 1-2.

¹⁸⁶ VOLF, J. *Pokusy o obnovení svobodného zednářství v Čechách v letech 1848-1914*. s. 4-9.

¹⁸⁷ VOLF, J. *Pokusy o obnovení svobodného zednářství v Čechách v letech 1848-1914*. s. 9.

¹⁸⁸ Nebyla součástí regulerní zednářské organizace, neboť nedošlo k její iniciaci, kterou by musela provést Velklóže, pod níž by měla spadat.

¹⁸⁹ VOLF, J. *Pokusy o obnovení svobodného zednářství v Čechách v letech 1848-1914*. s. 14-15.

¹⁹⁰ Cit.: ČECHUROVÁ, J. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. s. 53.

¹⁹¹ VOLF, J. *Pokusy o obnovení svobodného zednářství v Čechách v letech 1848-1914*. s. 20; 37-39.

a rozšířil společenský život. Pro spolkové zednářství v monarchii měl tento zákon mimořádný význam.¹⁹² Jinými slovy, zatímco v rakouské části stále platil zákaz tvoření zednářských lóží vydaný roku 1795, Maďaři si toto právo prosadili a ustavovali své lóže pod záštitou *Grand Orientu de France*.¹⁹³ Ačkoli v Předlitavsku zednářství stále povoleno nebylo, zákonně se umožňovalo, aby se muži z této části nechali volně uvést do lóže v Uhrách. Doma se poté scházeli pod „širým nebem“, kde vystupovaly jako dobročinné spolky¹⁹⁴.

Jako nejznámější jmenujme humanistická sdružení *Harmonie*, *Amicitia* či karlovarskou *Munificentii*¹⁹⁵, před válkou bychom napočítali v Čechách kolem 350 zednářů.¹⁹⁶ Po založení spolku *Hiram u tří hvězd*, vzniklého spojením členů kroužků *Harmonie* a *Amicitie* a roku 1911 přeměněného v nepolitický spolek *Charitas*¹⁹⁷, zde už nalezneme početnou českou menšinu, ačkoli německá národnost stále výrazně převažovala. Nejstarší česká lóže *U tří korunovaných sloupů* založená roku 1905 v Praze patřila pod *Symbolickou Velikou Lóží* v Lipsku, výraznou aktivitou zde vynikal Karel Dražďák, který chtěl původně ustavit lóži pracující v ritu Memphis a Mizraim, z čehož ale sešlo. Pro veřejnost vystupovala jako *Jednota přátel filosofie*.¹⁹⁸ 1910 byla Maštalířem v hlavním městě Českých zemí založena nepravidelná lóže *Bohemia* pod záštitou *Velké Lóže Rumunské*.¹⁹⁹

Předválečné období můžeme celé označit místo úsilí o založení české lóže jako spíše úsilí o založení lóže v českých zemích. Snažení dominovali Němci či Rakušané, Češi byli pouhou součástí těchto německých spolků, jejich počet se na přelomu 19. a 20. století pohyboval okolo pár desítek členů²⁰⁰.

4.2 Meziválečné Československo

Zatímco ve Francii mělo již zednářství dlouhou tradici, ve které stále pokračovalo, pro Čechoslováky, resp. Čechy, šlo o novou věc, která se velice rychle stala moderní záležitostí. Značně se spěchalo se zakládáním lóží, převládal tu najednou pocit, že místnímu obyvatelstvu

¹⁹² Cit.: KISCHKE, H, ANDICS, H. a HAUBELT, J. *Svobodní zednáři*. 1997. s. 67.

¹⁹³ ANM. f. Jan Kapras, k. 112, TABRIS. *Svobodné zednářství: Stručný dějinný přehled a výklad*. Praha [1910]. s. 67.

¹⁹⁴ V rámci československých zednářských hnutí nemáme opomenout skupinu československých amerických svobodných zednářů kolem Vojty Náprstka nebo zednářské uskupení v Bělé pod Bezdězem.

¹⁹⁵ *Harmonie* vznikla r. 1870, hlavní osobností byl Jaromír Haněl a orientovala se na Uhersko. *Amicitia* vznikla o dva roky později, založena Juliem Duschenem, sdružovala hlavně továrníky a obchodníky. 1909 se oba spolky, respektive jednotlivci z nich obou sjednotili a založili spolek *Hiram u tří hvězd*. *Munificentia* zajišťovala hlavně charitativní činnost, působila od r. 1874.

¹⁹⁶ KISCHKE, H., ANDICS, H. a HAUBELT, J. *Svobodní zednáři*. s. 67-70.

¹⁹⁷ Členy byli kupříkladu Jaroslav Kvapil, malíř Viktor Stretti či lékař Alfréd Baštýř.

¹⁹⁸ LEŠEHRAD, Emanuel. *O založení české zednářské lóže „U tří korunovaných sloupů v Orientu Praha“ r. 1905*. Praha, 1935. s. 8-10.

¹⁹⁹ LEŠEHRAD, Emanuel. *Svobodné zednářství v Československu po převratu*. Praha, 1935. s. 3.

²⁰⁰ Např. Alfréd Baštýř, Jaromír Haněl, Antonín Suchý či Berthold Thein.

něco chybí. Snažili se euforicky dohnat všechno, co jim dosud nebylo umožňováno - co nejdříve si potvrdit, že Češi mají v Československu fungující stát, který absolutně nic, včetně zednářství, nepostrádá.

Uvedme jen pro začátek, že roku 1920 vznikla v Praze z kroužku *Harmonie* německá velkolóže janského ritu, *Lessing zu den drei Ringen in der Tschechoslowakischen Republik*²⁰¹.²⁰²

Hned od první chvíle se vyvíjely dvě naprosto odlišné větve. Jedna italská se skotským ritem, druhá francouzská.

„Italská větev“ započala své úsilí již před samým začátkem války. Tvořili ji vlastenci kolem časopisu *Národ*, nejaktivnější postavu představoval František Sís. Ten navázal styky s Ugo Dadonem, italským zednářem, který během války zpravoval konzulát své země v Praze o dění v českých zemích. Roku 1915 musely být styky přerušeny, Itálie byla zatažena do války. Neprodleně po jejím skončení byla jednání obnovena. Do Prahy opět zavítal Dadone, tentokrát jako italský atašé. *Veliká Národní Lóže Italská* se k českému úsilí postavila kladně, a ač se proces zdál být zdoluhavý, jiné možnosti nebylo, navíc Raul Palermi, Velký Mistr zmíněné Velkolóže, slíbil postup událostí urychlit.²⁰³

Důvod, proč si Sís se svým okolím vybral právě skotský ritus, je nasnadě. V každé zemi mohla fungovat od určitého ritu jen jedna Velkolóže, a protože v Praze pracovala již jedna německá v janském ritu, pak pokud by se i skupina kolem časopisu *Národ* ubírala tímto směrem, pořád by byla pod obediencí německou. Protože ale skotské zednářství v českých zemích ještě tolik nezakořenilo a velkolóže tohoto ritu tu nebyla, chtěl zde Sís časem takovou vytvořit, Velikou lóži, která by byla ryze česká a nespádala pod jinou zemi.²⁰⁴

Na počátku roku 1919 se uskutečnila zahajovací schůze, na které členové²⁰⁵ podali prostřednictvím Dadona žádosti o přijetí do Veliké národní Lóže italské. V březnu téhož roku přišlo zednářům vyrozumění, že jsou akceptováni, a byli vyzváni k založení lóže v Praze ritu skotského starého a přijatého. Všem členům byl přidělen 3., mistrovský, stupeň²⁰⁶. Vznikla tak lóže *Národ*, jejíž slavnostní zahájení proběhlo 5. listopadu 1919, a jejím mistrem byl zvolen František Sís.²⁰⁷

²⁰¹ Dále budeme užívat jen zkrácený tvar „Lessing“.

²⁰² BOROVIČKA, M. *Tajné dějiny zednářských lóží*. s. 199.

²⁰³ SÍS, František a LEŠEHRAD, Emanuel. *Vznik svobodného zednářství obřadu skotského starého a přijatého v Československu*. Praha, 1936. s. 5; 8.

²⁰⁴ SÍS, F. a LEŠEHRAD, E. *Vznik svobodného zednářství obřadu skotského starého a přijatého v Československu*. s. 9-10.

²⁰⁵ Ladislav Syllaba, bratři Čapkové, básník Viktor Dyk. Jan Kapras – viz obr. příloha č. 2.

²⁰⁶ Viz obr. příloha č. 1.

²⁰⁷ SÍS, F. a LEŠEHRAD, E. *Vznik svobodného zednářství obřadu skotského starého a přijatého v Československu*. s. 13-15.

Zednářství se během této epochy nevyhlo určitému zatahování do politických struktur, což dokládá i zmíněná interpretace italské činnosti „jako snaha zarazit klín mezi české, francouzské a srbské zednáře. I v zednářském životě se patrně projevil velmocenský zápas o vliv ve střední Evropě po Velké válce.“²⁰⁸ Problematika ustavení lóže *Národ* totiž spočívala v otázce její regulérnosti, neboť nevznikla rituálně, ale navázala historicky na protirakouskou Maffii. Její založení proběhlo velice spěšně a nestandardně, například členské legitimace přišly z Itálie nevyplněné.²⁰⁹

Větev francouzská dala vzniknout svým českým lóžím o něco dříve. Čeští členové německého *Hiramu* se rozhodli založit lóži *Jan Amos Komenský* pod záštitou *Grand Orientu*. Jednání o vyvázání se z německé obediencie se uskutečnilo již 26. října 1918 v bytě Alfréda Baštýře. Světlo bylo vneseno Velikým Činovníkem výše uvedené francouzské Velkolóže Besnardem 28. 9. 1919, tedy až po roce od doby, kdy padl první návrh na ustavení zmíněné české lóže. Jejím Místrem se stal Jaroslav Kvapil.²¹⁰

Síla okamžiku budování nové republiky a rozjařenost z nabytí vlastního státu zapříčinila, že „u některých z těchto mužů si můžeme být téměř jisti, že za normálních okolností by se zednáři nikdy nestali. Jenže i v tomto případě je nezbytně nutné nepřestat vnímat dobový kontext – kdy se celková zjitřenost poměrů odrazila i v životě zednářského řetězce, a navíc se zednářství opět stalo jednou z mnoha rovin společenské komunikace, do níž se promítly zásadní politické změny.“²¹¹

Obě lóže pak začaly zakládat další lóže, které náležely k jejich ritu, *Národ* tak ustavil takové, jako *28. Říjen*, *Dílo*, *Šafařík*, *Fügner* či *Týn*.²¹² Tyto lóže se často profilyovaly profesionálním nebo zálibovým členěním, vznikly velice spěšně, aby mohlo dojít k novému kroku, tedy založení Velké Lóže, k čemuž došlo na samém konci roku 1919. Skotské lóže nabíraly členy značnou rychlostí, jejich úsilím bylo „stát se co nejdříve světovými“, a to formou kvantity na úkor kvality. To bylo také důvodem, proč některé z nově vzniklých lóží stejně rychle i zanikaly či se nestihly ani pořádně ustavit.²¹³

O zednářské dění se hojně zajímali i čeští politici, členy se stali ministr zahraničí Edvard Beneš, jeho následovník v této funkci Kamil Krofta, odborový rada v kabinetu ministerstva zahraničí Jiří Sedmík, ministr financí Alois Rašín²¹⁴, člen Maffie Josef Scheiner, ministr školství Gustav Habrman, pozdější předseda vlády Alois Eliáš nebo budoucí ministr

²⁰⁸ Cit.: ČECHUROVÁ, J. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. s. 83.

²⁰⁹ SÝS, Karel. *Praha zednářská*. Praha, 2011. s. 88.

²¹⁰ ANM. f. Jan Kapras. k. 111., inv. č. 5122, Stavba, sborník zednářských prací. Praha, 1932. s. 72; 78; 80.

²¹¹ Cit.: ČECHUROVÁ, J. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. s. 80.

²¹² BOROVIČKA, M. *Tajné dějiny zednářských lóží*. s. 206.

²¹³ ČECHUROVÁ, J. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. s. 89-91.

²¹⁴ Rašín byl i členem československé Nejvyšší rady ritu skotského starého a přijatého.

protektorátní vlády Ladislav Feierabend.²¹⁵ Šlo tedy vesměs o vrcholové politiky. Nejednou se vyskytla otázka, jak lze sloučit politickou angažovanost a být věrný zednářským ideálům. „*Sama politická organizovanost v sobě nese ztíženost tolerantního nadstranického pohledu, který by byl pro uvědomělého zednáře žádoucí.*“²¹⁶ Tuto svou úvahu Čechurová uzavírá tím, „*že na politiku bylo zednářství prostě krátké, a ne naopak (...).*“²¹⁷

Brzy se začaly objevovat názory, že by Češi měli vytvořit společnou Velelóži, tedy spojit obě fungující obediencie v jednu. Což ovšem znamenalo, že se lóže *Jan Amos Komenský* musela vyvázat z francouzské obediencie a přijmout také skotský ritus. Nejprve bylo třeba založit Nejvyšší Radu 33. stupně pro Československo, tedy „*instituci, která je z hlediska národní zednářské organizace vrcholnou.*“²¹⁸ Stalo se tak v květnu 1922 v Lausanne na světovém konventu Nejvyšších Rad.

Obě soustavy konečně splynuly 25. února 1923 v jednu a založily tak *Národní Velikou Lóži Československou*. Vnesení světla proběhlo 27. října téhož roku bělehradskou lóží *Jugoslavia*.²¹⁹

20. léta jsou obdobím celkové prosperity státu, zednářství se zapojilo i do mezinárodních struktur, o tom podrobněji dále, a dostalo se i mezi elitní pánské kluby v Československu. Přes tento velký rozkvět ale nenajdeme v řadách zednářů v Československu většinový podíl zmíněných dvou sloučených národů.²²⁰ Jak dokládá i Borovička: „*Procento svobodných zednářů v české společnosti první republiky nebylo velké; bylo výrazně nižší než u československých Němců.*“²²¹ Nezapomeňme ještě zmínit Slováky - zednáře trochu zvlášť. Na Slovensku najdeme také množství lóží, ale Slováků bychom zde našli jen mizivé procento, členy byli hlavně cizinci²²².

Během tohoto desetiletí vznikly další lóže mimo již uveděho *Národa a Jana Amose Komenského* a z těch, co se zakládaly v hektickém úsilí, přeživších 28. října a *Díla*, přidejme ještě české *Bernard Bolzano*, *Pravda vítězí* a *Sibi et posteris* v Orientu Praha, dále brněnskou *Cestou světla* a na Slovensku vzniklou *Ján Kollár* v Bratislavě a košickou *Pavel Josef Šafařík*.

²¹⁵ BERÁNEK, J. *Tajemství lóží*. s. 203-4.

²¹⁶ Cit.: ČECHUROVÁ, J. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. s. 317.

²¹⁷ Cit.: ČECHUROVÁ, J. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. s. 318.

²¹⁸ Cit.: ČECHUROVÁ, J. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. s. 97.

²¹⁹ BOROVIČKA, M. *Tajné dějiny zednářských lóží*. s. 206-207.

²²⁰ ČECHUROVÁ, J. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. s. 101.

²²¹ Cit.: BOROVIČKA, M. *Tajné dějiny zednářských lóží*. s. 213.

²²² Maďaři, Němci nebo Židé.

Roku 1923 byla založena i smíšená lóže pod záštitou *Le Droit Humain* pojmenovaná *Dobrovský*. Pracovala v esperantu.²²³

Léta třicátá přinesla další vznik lóží, zednářství se dostává z centra stále více i do vzdálenějších regionů. Připomeňme tedy olomouckou *Lafayette na třech rovinách*, ostravskou *Lux in tenebris*, plzeňské *Bratrství* a co se týče východní části země, jmenujme *Vatru* v Banské Bystrici, *Iskru* v Plešivci a užhorodskou *Centrum securitatis*. Zároveň existovaly i zednářské kroužky²²⁴, tj. takové spolky, které ještě nesplňovaly status lóže, jež z nich ale měla později vzniknout. Protože zde není možné vyjmenovat jednotlivě všechny lóže, se kterými jsme se mohli v Československu setkat²²⁵, dodejme už jen stručně, že mimo předchozí vyjmenované lóže existovaly ještě tři²²⁶ pro vyšší stupně a od druhé poloviny třicátých let byly do *Národní Veliké Lóže Československé* začleňovány i ty²²⁷, které stály původně mimo její sféru. Problémem zůstávalo rozmístění lóží po celém území státu vůči jejich hlavnímu sídlu v Praze, což geograficky nepředstavovalo příliš šťastné umístění.²²⁸

V československém zednářství se ve třicátých letech setkáváme také se schizmatickou událostí v podobě vytvoření konkurenční Velkolóže, *Velkého Orientu Československého*, který se utvořil roku 1932. Vznikl spojením Svazu Mostů²²⁹ a pracoval podle filosofie francouzského *Grand Orientu*.²³⁰ Již 27. října 1935 došlo ale k jejímu spojení s *Národní Velikou Lóží Československou*.²³¹

26. dubna 1934 dospěly pražská Velká Lóže německá a československá ke vzájemnému Konkordátu. Vztahy mezi zednáři těchto dvou obediencí nebyly právě dobré,

²²³ LIGOU, D., ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. s. 1162.

²²⁴ *Ján Milec* v Žilině, *Kalich* v Táboře, *Petr Chelčický* v Českých Budějovicích a *Oreb* v Hradci Králové.

²²⁵ Je na místě uvést ještě dvě organizace stojící z počátku mimo působení československé Velkolóže, a to v první řadě existenci *Svobodozednářského svazu U vycházejícího Slunce* (FZAS) který se rozšířil do Československa ještě před první světovou válkou z německého území. V roce 1920 se ustavila *Velká Lóže Bohemia* svazu FSAZ, která však splynula po roce s Velkolóží Lessing. Přesto však byla několika zednáři obnovena a její lóže mimo Prahu umístila také do Bratislavy a Košic. Spolupracovala s oběma francouzskými Velkolóžemi. V polovině třicátých let byl přičleněn k *Národní Veliké Lóži Československé*. Druhou organizací byla *Dílna Lidskosti*, která se odštěpila od *Mostu*. Jako tyto předchozí uvedené i zmíněná lóže, od roku 1931 Velkolóže, se hlásila k zednářství modernímu a reformovanému. Taktéž byla nakonec včleněna do výše uvedené pražské Velkolóže.

²²⁶ *Lóže Dokonalosti Vyšehrad* pro 4. stupeň, svrchovaný *Kapitol Tábor* pro 18. a svrchovaný *Areopag Mistr Jan Hus* pro 30. stupeň.

²²⁷ Pražské *Most*, *Pravda a svornost u vycházejícího Slunce*, *Dílna lidskosti* a *Baruch Spinoza*, bratislavské *Harmonia u pravdy a vernosti* a *Most* a košický *Comenius*.

²²⁸ ČECHUROVÁ, J. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. s. 102-108.

²²⁹ Lóže *Most* vznikla na základě nesouhlasu sedmi Mistrů s fúzí lóže *Bohemia* a *Lessing* na počátku dvacátých let, kteří pak založili novou lóži. Ačkoli jí byl odepřen mateřskou Velkou Lóží vnos světla, ustavila se jako nezávislá lóže *Most Praha*. Další její dceřinné lóže se v dalších letech etablovaly v Brně či Bratislavě a utvořily tzv. Svaz Mostů.

²³⁰ *Most*. In: Svobodný zednář, 9, III, 1935, s. 54.

²³¹ *Mimořádné valné shromáždění NVLČS*. In: Svobodný zednář, 9, IX, 1935, s. 177.

proto se je snažili napravit touto cestou ujednanou Velikými Mistry Juliem Katzem a Karlem Weignerem.²³²

Zednářské uskupení však nebylo úplně ideální, někteří z něj odešli, „čestně kryli“ z různých důvodů. Za příklad uveďme bratry Čapky, kdy Josef svůj čin odůvodnil tím, že se do lóží dostává politika na úkor samotného bratrství. Dalším problémem ve skutečnosti byli členové, kteří neplatili členské příspěvky, nebo se pořádně ani neúčastnili lóžových prací, tento případ se týká básníka Viktora Dyka nebo historika Michaela Borovičky. Lóžovým soudem byl dokonce vyloučen František Mašlaň za „nezednářské chování“.²³³ Není podivuhodné, že se v tomto společenství objevily rozpory, když si uvědomíme, kolik zahrnovalo individuů. Otázkou spíš zůstává, nakolik chybovala sama organizační složka a nakolik si za to mohli jednotliví zednáři sami.

Další vývoj svobodného zednářství přerušila druhá světová válka, tato organizace se ovšem v Československu rozpustila již na podzim 1938. Hlavním důvodem byla neslučitelnost zednářství s myšlenkami rasismu a fašismu a všudypřítomná nesvoboda.²³⁴ *Národní Veliká Lóže Československá* poslala 11. 10. 1938 oběžník určený všem lóžím: „*NVLCs. se rozhodla ve schůzi užší (...) z důvodu státních na svém zániku a učinila o tom oznámení ministerstvu vnitra. Vyzýváme všechny LL.: [óže], organisované jako spolky podle spolkového zákona, aby bez prodlení učinily podobné usnesení a oznámily je příslušným zemským úřadům.*“²³⁵

Během druhé světové války emigrovali českoslovenští svobodní zednáři nejen do Velké Británie, Spojených států, ale i do Francie. V tamních lóžích se mohli jednotlivci ucházet o členství, ne všem ale tato varianta vyhovovala, většina usilovala o zachování kontinuity domácího zednářství. Vzhledem k vzniku Československého národního výboru na francouzské půdě, který pomáhal emigrantům, není tedy překvapivé, že právě zde vznikla i první zednářská organizace *Nezávislé československé zednářské sdružení*. Nešlo však přímo o zednářskou lóži, navíc nemělo dlouhého trvání z důvodu okupace Francie v roce 1940 a její členové se stáhli do Londýna, kde se dále etablovali.²³⁶

Po globálním konfliktu se sice zednářství opět „probudilo“, ale již po necelých čtyřech letech trvání muselo být znovu uspáno. Nově pak „povstalo“ po převratu roku 1989, je však ještě příliš brzy na to, abychom ho mohli jakkoli posuzovat a hodnotit.

²³² KISCHKE, H., ANDICS, H. a HAUBELT, J. *Svobodní zednáři*. s. 76.

²³³ ČECHUROVÁ, J. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. s. 158-59; 162-66; 173-75.

²³⁴ KISCHKE, H., ANDICS, H. a HAUBELT, J. *Svobodní zednáři*. s. 78.

²³⁵ AMP. f. Národní Veliká Lóže Československá, k.1, inv. č. 2. Národní Veliká Lóže Československá Všem lóžím.

²³⁶ ČECHUROVÁ, Jana, KUKLÍK, Jan. *Exil československých zednářů v Londýně za druhé světové války*. In: *Historický obzor: časopis pro výuku dějepisu a popularizaci historie* 15, IX-X, Praha, 2004. s. 225-226.

Zednářství v Československu mělo na rozdíl od Francie na svůj rozvoj jen velice málo času, proto tu ani nestihly vyvstat nějaké velké konflikty a i schizmatismus probíhal v menší míře. Československo se chtělo co nejdříve vyrovnat západním zemím s dlouhou historií a nově utvořený stát chtěl najednou všechno rychle a hned, zajímal se hlavně o dění uvnitř a zahraničním vztahům v rámci zednářství nepřikládal, hlavně v počátcích, tak důležitou roli.

5 Československo a Francie v mezinárodních organizacích

5.1 První pokusy o mezinárodnost

Myšlenky ohledně zednářského spojení se už ukázaly už v 18. století. Albert Lantoiné nám ve své studii *Hiram v zahradě olivetské* předesílá: „Zdá se, jakoby ve století osmnáctém nebylo mezinárodních sjezdů. Mohli bychom s tím souhlasit, kdybychom nedbali organizací zednářských, které měly v programu sbratření lidstva; leč nezapomínejme: Vznik svobodného zednářství má v sobě příznaky internacionalismu. Roku 1782, 1787 a 1789 zasedaly sjezdy, které byly svolány, aby propracovaly zednářské zásady.“²³⁷ Sjezd z roku 1782 se konal ve Willemsbadu, řídil jej vévoda Bedřich Brunšvický. Účastnily se jej zástupci všech skotských evropských lóží. Kongresu svolanému roku 1785 do Paříže předsedali Savalette de Lange a Court de Gebelin, byl zde schválen zednářský řád, jehož předpisy potvrdil sjezd, kterého se účastnil i dříve zmíněný Cagliostro. Všechny tyto kongresy však ještě postrádaly zřetelnou myšlenku o míru mezi národy, projednávaly se spíše filozofické otázky. Mírová idea a vzrůst mírových hnutí se objevily až po pádu Napoleonské říše.²³⁸ V době 18. století také vyvstala myšlenka v podobě utopické ideje založit univerzální zednářskou republiku.²³⁹

V 19. století se setkáváme nejprve se sjezdem v roce 1846, poté následoval valný kongres západních a východních lóží, rok 1847 přinesl pořádání sjezdu ve Stuttgartě, kde byla nadhozena myšlenka Světové zednářské lóže, ve skutečnosti šlo ale spíše o obnovení návrhu z roku 1833. Roku 1849 se sdružily pouze západní lóže ve Štrasburku, které zastupovali delegáti Německa, Švýcarska, Belgie a Ruska, hodně se během jeho zasedání hovořilo o otázce války.²⁴⁰

V roce 1867 byl v New Yorku založen Světový republikánský svaz, „který si dal za úkol přivést všechny státy tohoto světa k vytvoření jediné republiky, řízené zednářskými zásadami (...).“²⁴¹ V tom samém roce proběhl i sjezd německých lóží ve Wormsu, který tuto americkou ideu uvítal.²⁴² Na konci 19. století už probíhaly reálné první pokusy zřídit zednářskou organizaci, ale tyto záměry se potýkaly s mnohými problémy. Otázkou bylo například definování její funkce, jak velké by bylo pole její působnosti nebo podmínky přijetí

²³⁷ Cit.: LANTOINE, Albert. *Hiram v zahradě Olivetské: zednářství a světový mír v době od XVIII. století až na naše dny*. Praha, 1930. s. 34.

²³⁸ LANTOINE, A. *Hiram v zahradě Olivetské*. s. 34-36.

²³⁹ GALCERAN, S. *Les franc-maçonneries*. s. 73.

²⁴⁰ LANTOINE, A. *Hiram v zahradě Olivetské*. s. 37.

²⁴¹ Cit.: LANTOINE, A. *Hiram v zahradě Olivetské*. s. 40.

²⁴² LANTOINE, A. *Hiram v zahradě Olivetské*. s. 41.

kandidátů. Na tyto snahy měla vliv i mezinárodní politická situace a obtížnost realizace prohlášení tak ambiciózního záměru.²⁴³

Už jen když se podíváme na problematické vztahy Francouzů a Němců v důsledku války 1870/71, nebo na přerušení spojení anglické velelůže a *Velkého orientu francouzského* o pár let později, musíme dojít k závěru, že pořádně nic nepřálo ustavení mezinárodní organizace.

Také *Velká Lóže Anglická*, u které lze předpokládat jisté čelní postavení mezi zednářskými lóžemi, se o nic podobného sama nepokusila. „*Nikdy od svého založení Spojená velelůže anglická nedala podnět ke společnému počínání všech zednářských lóží, nikdy dokonce neudílela snad nějaké rozkazy. Nepokládá sebe nikterak za ústředí, a směrodatná je nanejvýše do té míry, že od ní uznané velelůže jsou ovšem naprosto „správné a dokonalé“.* Tím však není řečeno, že za regulérní mohou býti pokládány jenom velelůže, se kterými je anglická velelůže ve stycích.“²⁴⁴

Mezinárodní zednářské schůze se pak ve větším měřítku konaly až na konci 19. století. Pařížský kongres, který se odehrával roku 1889, „*vedl k ideovému sjednocení zednářů v základních cílech jejich programu a k ustavení řady mezinárodních zednářských institucí.*“²⁴⁵ Další konference byly pořádány v 1894 v Antverpách či 1896 v Haagu. Roku 1902 se v Ženevě sešla mezinárodní komise zabývající se vztahy mezi zednáři s ambicí sloužit jako prostředník mezi zednářskými organizacemi a s cílem dále rozvíjet bratrská pouta. Tohoto sjezdu se zúčastnili delegáti z třiceti dvou obediencí.²⁴⁶ Dále následovaly každoroční kongresy v letech 1907-1911, které zasedaly v Schlucht, Basileji, Baden-Badenu, Bruselu a Paříži.²⁴⁷

Předešlé kongresy v 18. století byly spíše sjezdy filozofickými, v následujícím století měly význam hlavně z důvodu uvědomění si zednářské mezinárodnosti a společných cílů, na jejichž základě se pak později ustavovaly světové zednářské organizace.

Dalšími iniciátory na poli mezinárodní spolupráce byly Nejvyšší Rady skotského ritu starého a přijatého, které navazovaly na konvent z roku 1875, jenž ještě tehdy oplýval velmi malým počtem členů. Mezinárodní schůze Nejvyšších Rad se konala v červnu roku 1907 v Bruselu, kde dvacet delegátů přijalo jednotné usnesení. A i navzdory nejednoznačnému postoji Anglie byla mezinárodnost skotského zednářství nepopíratelnou skutečností. Roku

²⁴³ GALCERAN, S. *Les franc-maçonneries*. s. 73.

²⁴⁴ Cit.: LENNHOFF, E. *Svobodní zednáři*. s. 286.

²⁴⁵ Cit.: NAKONEČNÝ, M. *Lexikon magie*. s. 328.

²⁴⁶ GALCERAN, S. *Les franc-maçonneries*. s. 73.

²⁴⁷ LANTOINE, A. *Hiram v zahradě Olivetské*. s. 46.

1922 pak byla tato jednomyslná dohoda potvrzena na třetím mezinárodním kongresu těchto Rad v Lausanne.²⁴⁸

V budování celosvětového zednářství pak figurovalo hlavní důležité období mezi válkami²⁴⁹, kdy se ustavila Mezinárodní zednářská organizace (AMI) a Všeobecná liga svobodných zednářů, kterým ještě bude věnována pozornost.²⁵⁰

5.2 Československo v mezinárodních organizacích a jeho vztah s Francií

Zatímco Francie často figurovala mezi organizátory různých mezinárodních uskupení včetně AMI, Československo jakožto podstatně menší země, navíc můžeme říci nově vytvořený stát, nemohlo na poli mezinárodnosti Francii stačit, nicméně se do těchto struktur zapojovalo a to i přesto, že „*prioritou československých zednářů rozhodně nebyla mezinárodní dimenze komunikování a otvírání bran do světa. Domácí rodinné prostředí jim bylo přednější.*“²⁵¹ V časopise *Svobodný zednář* (z roku 1930!) se dočteme, že aktivnější budování mezinárodních zednářských vztahů bylo teprve plánováno s tím, že „*Čím rychleji bude ukončena vnitřní výstava našich dílen, tím intenzivněji budeme se moci věnovati i doma poměrně méně pěstované složce zednářského programu – totiž mezinárodní práci. Tuto práci lépe je ovšem konati podle určitého konkrétního celkového plánu a postupně, nežli náhodně a podle osobního zájmu několika zainteresovaných jedinců.*“²⁵² Jak je vidět již dříve, už jen k založení lóží a později i Velelůže byli českoslovenští zednáři odkázáni na zahraničí, ať tu mluvíme právě o Francii, Itálii či Jugoslávii. A nebyly to jen kontakty v rámci organizace, ale objevilo se více případů, kdy se o jejich navázání pokoušeli i jednotlivci nezávisle na své lóži. I toto téma bude dále podrobněji rozebrané.

Jak bylo řečeno, nepředstavovalo pro československé zednáře budování vztahů se zahraničím bezvýhradnou prioritu, to ale neznamená, že nebyly podniknuty žádné kroky ke

²⁴⁸ LANTOINE, A. *La Franc-maçonnerie chez elle*. s. 402-403.

²⁴⁹ Co se týče období po druhé světové válce, 1954 byla ustavena ve Štrasburku Bratrská aliance zednářských mocností. 1960 pak byla obnovena a o rok později došlo k založení Centre de liaison et d'information des puissances maçonniques (Clipsas). V roce 1995 shromáždila 42 obedience, a to nejen mužské, ale i ženské a smíšené. Nicméně už roku 1996 tuto organizaci opustily Velké Orienty francouzský a belgický společně se smíšenou obediencí *Le Droit Humain*, aby založili Association maçonnique internationale libérale (Amil), nahrazenou koncem roku 1998 Secrétariat international maçonnique des puissances adogmatiques (Simpa). Hlavním cílem bylo zajistit větší ovlivňování obediencí mezi sebou a dosáhnout tak evropské dimenze.

²⁵⁰ GALCERAN, S. *Les franc-maçonneries*. s. 76.

²⁵¹ Cit.: ČECHUROVÁ, J. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. s. 264.

²⁵² Cit.: *S cizinou*. In: *Svobodný zednář*, 4, VI-VIII, 1930, s. 72-73.

sblížení s cizinou. Roku 1929 vznikla na valném shromáždění *Národní Veliké Lóže Československé* hodnost *Velkého Tajemníka* pro styk s cizinou.²⁵³

Důležitým činem bylo jistě zřízení zahraniční komise. Ta se utvořila začátkem roku 1931 a měla za úkol udržovat vztah s lóžemi a zednáři za hranicemi. Nicméně proces k jejímu ustavení započal ji dříve. Byla snaha podnitit z každé lóže alespoň jednoho člena, který by se zajímal o zahraniční styky. Pod vedením Velkého Tajemníka se tak scházel menší okruh zednářů, kteří se však postupně početně množili. Po několika nepravidelných setkáních se začaly konat schůze pravidelně jednou za měsíc, kde se účastníci dozvídali různé aktuality o mezinárodních organizacích. Tato skupina pak měla za úkol šířit zájem o mezinárodnost ve svých lóžích. 14. ledna byla zahraniční komise oficiálně schválena a ustanovena. V jejím čele stál Veliký Tajemník pro styk s cizinou, jímž se stal Lev Schwarz²⁵⁴, jeho náměstkem byl určen Jaroslav Kose^{255 256}.

Další náplní komise bylo starat se o zednáře z ciziny, zajistit jim organizované obědy, výlety, přednášky v lóžích a styky s místními členy.²⁵⁷

Druhý rok této komise byl samotnými zednáři hodnocen jako velice přínosný, neboť vyvíjela „*intenzivní činnost; zejména navazuje osobní styky se zednáři v cizích státech a vede v patrnosti členy našich Lóží, kteří svým působením jsou dočasně usídleni v cizině, stejně jako bratry české a slovenské národnosti, kteří jsou v cizině trvale usedlí a jsou členy tamních lóží.*“²⁵⁸

Dále je známo, že zahraniční komise prošla během svého působení na jaře 1934 i určitou reorganizací. Zároveň nás tajemník Láška seznamuje s faktem, že zasedání ve zmíněném roce se účastnili delegáti všech pražských lóží, a to pro představu v počtu mezi dvěma a třemi desítkami. Zpráva dále vyzdvihuje aktivitu zednářů Kubína a Lásky. Komise se zabývala mimo informací o působení zednářského hnutí v cizině také o činnosti AMI a Všeobecné zednářské ligy a styky s cizími zednáři žijícími v Praze.²⁵⁹ Jedním z jejích

²⁵³ *Valné shromáždění NVLČS*. In: Svobodný zednář, 3, I-II, 1929, s. 20.

²⁵⁴ Lev Schwarz byl cizojazyčným korespondentem v Ringhofferových závodech, mimo svého mateřského jazyka ovládal němčinu, francouzštinu, angličtinu, španělštinu a italštinu. Jako jeden ze zakladatelů lóže Dílo se stal později i jejím Mistrem. Jeho dobré ovládnutí francouzštiny mu umožnilo tradiční styky s francouzskými Velkými lóžemi, nicméně velmi se také angažoval v udržování kontaktů i s ostatními mocnostmi sdruženými v AMI.

²⁵⁵ Inženýr Kose, člen lóže 28. Říjen, byl v civilním životě náměstkem generálního ředitele Exportního ústavu.

²⁵⁶ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Národní Veliká Lóže Československá, Zpráva Tajemníka za rok 1932.

²⁵⁷ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Národní Veliká Lóže Československá, Zpráva Tajemníka za rok 1932.

²⁵⁸ Cit.: *Zpráva Velkého tajemníka za rok 1932*. In: Svobodný zednář, 7, V-VI, 1933, s. 88.

²⁵⁹ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Národní Veliká Lóže Československá, Zpráva Tajemníka za rok 1934.

důležitých úkolů bylo bezesporu i podílení se na přípravách k zasedání AMI v Praze. Podle Velkého Tajemníka se ho zhostila více než uspokojivě.²⁶⁰

Zahraniční komise se samozřejmě také zapojovala do výměny garantů přátelství mezi domácí Velkolóží a obedieci v zahraničí. Z roku 1923 máme zmínku Viktora Dvorského, který na přání Muchy poslal Sísovi informaci o výměně Velkých Zástupců Nejvyšších Rad, u Francie a Československa figurují vzájemně jména Mucha – Picard.²⁶¹ Ve zprávě Velkého Tajemníka za rok 1930²⁶², stejně jako ve výroční zprávě Velkého Tajemníka pro zahraničí Lva Schwarze za rok 1931, lze zjistit guaranty přátelství mezi dvěma francouzskými velkoložemi s *Národní Velikou Lóží Československou*, kdy tímto ručitelem byl v obou případech Alfons Mucha, jeho protějškem za *Grand Orient* byl Arthur Mille²⁶³ a za *Grande Loge* Charles Mapou.²⁶⁴ Ve zprávě stejného charakteru mapující období o rok později se sice neobjevují jména, ale mimo dvou zmíněných francouzských Velkolóží přibýly pravidelné styky, včetně blíže neurčeného garanta přátelství s *Grande Loge Nationale, Indépendente et Régulière pour la France et les colonies françaises*.²⁶⁵ Stejný stav trval i následujícího roku.²⁶⁶

Ač komise fungovala zhruba sedm let, její největší akcí byla až příprava konventu v roce 1936. Nemůžeme jí však upřít zásluhu na navazování styků s lóžemi z celého světa a zejména pak angažovanost jejího Velkého Tajemníka Lva Schwarze.

5.3 AMI

Tato organizace sdružovala národní zednářské obedieci. Povoleny byly pouze mužské lóže, ženské a smíšené sem neměly přístup. Myšlenka založení vznikla na základě touhy vytvořit mezinárodní konfederaci zednářů z celého světa. Výsledkem měl být vzájemný slib výměny garantů přátelství mezi různými obedieci a na základě toho i pořádání návštěv zednářů mezi sebou.²⁶⁷

Tato organizace vznikla²⁶⁸ roku 1921 přičiněním *Alpiny*, Velké Lóže Švýcarska, se sídlem v Ženevě. Zakládající kongres se konal 23. října, prvním předsedou nového spolku se

²⁶⁰ Zpráva Velkého tajemníka za rok 1933. In: Svobodný zednář, 8, V, 1934, s. 101.

²⁶¹ ANM. f. Hn František Sís. Dopis.

²⁶² Zpráva Vel. Taj. za rok 1930. In: Svobodný zednář, 5, VI, 1931, s. 96.

²⁶³ Mille byl lékárníkem, angažoval se v administrativě *Grand Orientu*, jehož se stal i prezidentem mezi lety 1922 – 1925.

²⁶⁴ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Národní Veliká Lóže Československá, Zpráva Tajemníka za rok 1932.

²⁶⁵ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Národní Veliká Lóže Československá, Zpráva Tajemníka za rok 1933.

²⁶⁶ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Národní Veliká Lóže Československá, Zpráva Tajemníka za rok 1934.

²⁶⁷ LANTOINE, A. *La Franc-maçonnerie chez elle*. s. 418.

²⁶⁸ Organizace navazovala na předválečné „zednářské světové jednatelství“ založené státním radou Quartier-La-Tentem, který stál i při samotném zrodu AMI. Tento Velmistr byl původcem kanceláře pro zednářské styky, tzv.

stal Isaac Reverchon²⁶⁹, bývalý Velmistr švýcarské Velkolóže *Alpina*.²⁷⁰ V samém zrození tohoto sdružení přišly první nesnáze. Zakládací text, který bylo nutno podepsat ke vstupu do spolku, provázely spory, neobsahoval totiž nic o vzývání Velkého Architekta Všemomíra, s čímž se *Grand Orient Nizozemský* a *Grande Loge New York* nemohly ztotožnit, tudíž obě obediencie AMI opustily. Je jisté, že pokud by se formule do textu doplnila, byl by tím opouštějícím v tomto případě *Grand Orient Francouzský*.²⁷¹

Struktura AMI stavěla na mezinárodních konventech, ty se scházely zpravidla jednou za tři roky, dále k ní patřil petičleňný výbor a funkce mezinárodního kancléře.²⁷²

Lenhoff dále uvádí, že AMI bylo spíše slabým torsem, jakýmsi pokusem o organizační sjednocení zednářů. Podle jeho názoru působí AMI hlavně politicky, což dokládá její mírovou manifestací v Jugoslávii roku 1926.²⁷³ Galceran podotýká, že AMI tvořil jen reaktivně malý počet²⁷⁴ obediencí. Jejím problémem dále mohla být všeobecnost jejích cílů, a to ochránit a podpořit mír jak v lóžích, tak ve veřejném sektoru, vložit se do arbitrážního orgánu mezi národy nebo odzbrojovat. To, že zde chybělo mnoho obediencí, zejména pak jednotná *Velká Lóže Anglická* a její satelity, mělo za důsledek slabost a nestálost tohoto mezinárodního uskupení. Sbližení *Velké Lóže Švýcarské* s *Velkou Lóží Anglickou* roku 1949 vedlo k rozpadu AMI o tři roky později.²⁷⁵

5.3.1 AMI v kontextu československo-francouzském

Francie se jako zakládající člen AMI objevuje hned na začátku. Československo si muselo cestu do ní teprve najít, její skutečnou součástí se stalo až roku 1926, neboť na čtvrtém Kongresu Svazu Světového zednářstva²⁷⁶ v Ženevě v říjnu roku 1925 se ještě Československo nechalo zastupovat jugoslávskými Milícevičem, Tomičem a Krejčíkem.²⁷⁷

V roce 1930 zasedalo AMI v Bruselu ve dnech 25.-30. 9., z organizace se vyvázal *Velký Orient Italský* a *Symbolická Velká Lóže Uherská* z důvodu politických poměrů v těchto zemích. Asociace tak začínala mít ještě menší vliv a stabilitu, přestože byly v tu samou dobu

světového ústředí, dále organizátorem různých mezinárodních projevů. Budování zednářské celosvětovosti si vytkl jako životní cíl.

²⁶⁹ Reverchon byl profesorem historie a literatury v Ženevě.

²⁷⁰ Sešli se tu delegáti za stát New York, Rakousko, Belgie, Bulharsko, Španělsko, Francii, Itálii, Nizozemí, Portugalsko, Švýcarsko a Turecko.

²⁷¹ LIGOU, D., ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. s. 81-82.

²⁷² *S cizinou*. In: Svobodný zednář, 4, VI-VIII, 1930, s. 73.

²⁷³ LENNHOF, E. *Svobodní zednáři*. s. 287-289.

²⁷⁴ AMI sdužovala zhruba dvacítku obediencí.

²⁷⁵ GALCERAN, S. *Les franc-maçonneries*. s. 73.

²⁷⁶ Účastnilo se 16 obediencí, mezi jinými z Belgie, Francie, Holandska, Rakouska, Itálie, Španělska, Ameriky, Jugoslávie a Švýcarska.

²⁷⁷ *Zprávy z ciziny*. In: Svobodný zednář, 1, I, 1925, s. 14.

přijaty ještě další americké lóže a počet obediencí stoupl na 32. Na této schůzi se sešli za Francií bývalý prezident *Conseil de l'ordre* Groussier, tehdejší prezident Estèbe a člen této rady vice-prezident Van Raalte z *Grand Orientu* a bývalý Veliký Mistr *Grande Loge* Lucien Le Foyer, a Veliký Tajemník Charles Riandey z *Grande Loge*. Československo sem vyslalo Velikého Tajemníka Lva Schwarze a Constanta Pierra. Mimo přijetí čtyř amerických lóží se na konventu jednalo o zřízení výkonného výboru, který měl nadále vést správu agendy sdružení místo dosavadního výboru poradního. Dále konvent schválil výroční zprávu a rozpočet.²⁷⁸

O rok později se konala v Paříži schůze delegátů do AMI, v čele s předsedou právníkem Engelem. Setkání se zúčastnili za Československo Constant Pierre a Rudolf Vonka. Na konventu bylo přijato stanovisko, že nikdo nesmí podepsat jiný mírový manifest za AMI, než ten, který by vyšel přímo z této organizace. Následně se také jednalo o potřebě větší spolupráce mezi jihoamerickými obediencemi. Z Rakouské Velelóže přišel návrh, aby AMI veřejně deklarovala svůj postoj ohledně rovnosti práv všech občanů nezávisle na náboženství a rase.²⁷⁹

V září roku 1933 se konal v Praze sjezd výkonného výboru AMI. Předsedou byl zvolen Arthour Groussier, proslovem delegáty uvítal Karel Weigner. Mimo administrativní záležitosti se tu řešila i znepokojivá politická situace v Německu:²⁸⁰ „*Zednáři spatřují ve schůzi exekutivního výboru AMI také manifestaci za svobodu osobního mínění a spoléhají, že Veliké Lóže, sdružené v AMI, semknou se pevněji v jednotný celek na ochranu K[rálovského] U[mění], které bylo v Německu tak udupáno.*“²⁸¹ Druhý den všichni společně uskutečnili procházku Prahou a den zakončili recepcí v Autoklubu. Zahraniční hosté byli dalšího dne uvedeni do lóže *Pravda vítězí*, kde měl Constant Pierre francouzskou přednášku o vývoji demokratické a humanitní myšlenky v Československu.²⁸² Mimo Groussiera přijeli ještě z Francie pro tuto příležitost za *Grand Orient de France* bývalý prezident rady Estèbe a za *Grande Loge de France* její Veliký Mistr Doignon. Hostitelská země pak byla oceněna Velikým Kancléřem Mossazem ve formě pochvalného článku v oficiálním bulletinu AMI.²⁸³

²⁷⁸ *Zprávy z ciziny*. In: Svobodný zednář, 4, XII, 1930, s. 158.

²⁷⁹ *Hlasy zvenčí*. In: Svobodný zednář, 5, XII, 1931, s. 185.

²⁸⁰ WEIGNER, Karel. *Zasedání AMI v Praze*. In: Svobodný zednář, 7, VIII, 1933, s. 130.

²⁸¹ Cit.: ANM. f. Jan Kapras. k. 108, inv. č. 5087, Pořady prací.

²⁸² *Z domácích dílen*. In: Svobodný zednář, 7, VIII, 1933, s. 139.

²⁸³ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Národní Veliká Lóže Československá, Zpráva Tajemníka za rok 1933.

Další rok přinesl československým svobodným zednářům neocenitelnou záležitost, kdy se Constant Pierre stal prezidentem AMI, Čechoslovák²⁸⁴ v čele mezinárodní organizace způsobil v řadách domácích zednářů opravdové nadšení.²⁸⁵

Nejvýraznější událostí však byl konvent AMI konaný roku 1936 v Praze. K dispozici je pracovní rozpis²⁸⁶ jak výkonného výboru AMI konající se 27. srpna, tak i následného samotného konventu. Z dokumentu vyplývá, že shromáždění dohromady uskutečnilo čtyři schůze.²⁸⁷ Časopis *Svobodný zednář* nás velice podrobně seznamuje s jeho průběhem, pro československé zednáře se jednalo o důležitou záležitost, kdy měli upevnit svoji pozici v rámci mezinárodního zednářství a vůbec na sebe více upozornit. Pár dní před konventem dorazil do Československa zájezd „marseillských bratří“, jenž bude dále ještě rozveden, jehož účastníci se taktéž zúčastnili konventu. Vzhledem k politické situaci v Evropě se na něm celkově podílelo jen málo obediencí²⁸⁸, nicméně často šlo o samotné Velké Mistry Velkolóží, z Francie například dorazili Louis Doignon a Arthur Groussier²⁸⁹. Organizačního úkolu se ujala zahraniční komise, o které jsme již hovořili výše. Zasedání konventu se událo ve dnech 28.-29. srpna, den předtím zde zasedal výkonný výbor AMI, závěrem celého setkání byl celodenní výlet po středočeském kraji a jeho různých městech. Celou událost završil 31. srpna slavnostní banket na barrandovských terasách a následná rituální práce²⁹⁰ v Kotvě.²⁹¹ Vidíme tedy, že se českoslovenští zednáři snažili, aby na zahraniční hosty patřičně zapůsobili, a jak můžeme později i doložit zpětnou vazbou zahraničních hostů v podobě pochvalných zmínek o tomto konventu²⁹², opravdu se jim jejich úsilí podařilo.

Dá se říci, že Československo mělo v Constantu Pierrovi vůdčí osobnost, co se týče mezinárodních vztahů. Figuroval v každé akci týkající se AMI a nějakou dobu stál dokonce v jejím čele. V podstatě měl zásluhu na tom, že malá země v srdci Evropy, kde pracovalo organizované zednářství relativně krátkou dobu, poměrně významně přispěla k rozvoji mezinárodních aktivit AMI.

²⁸⁴ Původem však Belgičan, který ale přišel do Čech už roku 1898. Zednářem se stal poprvé v domovské Belgii, kde byl roku 1906 zasvěcen do lóže *La Charité* v Orientu Charleroi. V únoru roku 1910 se stal v Československu členem plzeňského kroužku *Harmonie*. Po převratu patřil k lóži *Dobrovský* taktéž v Plzni.

²⁸⁵ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Národní Veliká Lóže Československá, Zpráva Tajemníka za rok 1934.

²⁸⁶ Viz obr. příl. č. 4.

²⁸⁷ ANM. f. Jan Kapras. k. 108, inv. č. 5073. Korespondence Národní Veliké Lóže Československé.

²⁸⁸ Z celkového počtu 33 se jich účastnilo 18, Veliká lóže argentinská, Veliký Orient Belgický, Národní Veliká Lóže Československá, Veliká Lóže Chilská, Ekvádorská, Francouzská Veliká Lóže a Veliký Orient, Veliká Lóže Jugoslávská, Lucemburská, Mexická, Polská, Vídeňská, Španělská, Švýcarská, Venezuelská, Veliká Lóže Peru a Veliký Orient Custaclan (San Salvador) a Veliký Orient Uruguayský.

²⁸⁹ Dalšími účastníky z Francie za Velikou Lóží byli kromě Doignona i G. Chadirat a F. Colaveri, za Grand Orient mimo Groussiera ještě A. Pouriau.

²⁹⁰ Shromáždění lóže které je řízeno určitým postupem, rituálem.

²⁹¹ *Konvent AMI v Praze*. In: *Svobodný zednář*, 10, VII, 1936, s. 113-114.

²⁹² Např. v *Bulletinu Grande Loge de France* byl otisknut proslov Karla Weignera a ocenění práce Lva Schwarze. *Literatura a umění*. In: *Svobodný zednář*, 11, III-V, 1937, s. 46.

5.4 Všeobecná zednářská liga

L'Universala Framasona Ligo značí sdružení, které bylo složené z aktivních zednářů jednajících jako jednotlivci. Jejím cílem bylo zlepšit a rozvíjet přátelské vztahy mezi Mistry z celého světa. Aspirovala na vytvoření koordinovaného jednání ve prospěch „bratrství“ lidí a národů.²⁹³ Sídlem této organizace byla Basilej. Obě organizace, AMI i liga²⁹⁴, měly tedy hlavní sídlo ve Švýcarsku.

Klíčovým rozdílem mezi ligou a AMI je to, že prvně jmenovanou tvoří jednotlivci, členové různých lóží, vystupující však pouze sami za sebe, kdežto AMI seskupuje celé obediencie.

Liga by měla nechávat naprostou svobodu myšlení, snažit se stát stranou od různých afér mezi obediencemi a zachovat neutrální postoj k politice a náboženství.²⁹⁵ Kischke dodává, že v rámci ligy se „nekonají žádné obřady“²⁹⁶ a že „V učení ponechává liga úplnou svobodu.“²⁹⁷

První myšlenky na její založení vzešly roku 1905, kdy se sešel esperantský kongres, jehož cílem bylo vytvoření jazykového prostředku, který by zjednodušil univerzální a vzájemné porozumění mezi lidmi. V rámci kongresu se sešlo mnoho zednářů, kteří se rozhodli založit mezinárodní esperantské sdružení. Roku 1913 přijalo toto sdružení název *Všeobecná zednářská liga*. 1929 v ní povolila *Velká Lóže Anglická* účast svých členů. O deset let později bylo však i toto uskupení vlivem politického dění nuceno se uspat, ze spánku pak bylo probuzeno rokem 1947. Od té doby stále rostl počet členů, zejména pak mladých zednářů.²⁹⁸

Liga nedávala jen prostor k setkání na kongresech všeobecných sdružení, ale také možnost krátkodobé výměny dětí, dopisování si, k historickým a ezoterickým rešeršim či uměleckým spřízněním. Každý měl mít příležitost podle svých možností praktikovat *ideál univerzalizmu*.²⁹⁹ Podle Galcerana však k celkovému objektivnímu posouzení práce ligy chybí studie o skutečném dopadu nových forem vztahů, jako jsou dvoustranné dohody mezi zahraničními nebo partnerskými obediencemi.³⁰⁰

²⁹³ LIGOU, D., ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. s. 1210.

²⁹⁴ Dále operuji pouze s pojmem „liga“, ale pod ním se skrývá celý název, tedy Všeobecná zednářská liga.

²⁹⁵ LIGOU, D., ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. s. 1210.

²⁹⁶ Cit.: KISCHKE, H., ANDICS, H. a HAUBELT, J. *Svobodní zednáři*. s. 99.

²⁹⁷ Cit.: KISCHKE, H., ANDICS, H. a HAUBELT, J. *Svobodní zednáři*. s. 99.

²⁹⁸ LIGOU, D., ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. s. 1210.

²⁹⁹ LIGOU, D., ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. s. 1210.

³⁰⁰ GALCERAN, S. *Les franc-maçonneries*. s. 76-77.

5.4.1 Liga a československý postoj

Ačkoli se v lize objevil v druhé polovině dvacátých let zájem o československé zednáře, *Národní Veliká Lóže* se k ní stavila vesměs negativně³⁰¹. Přesto do ní někteří členové zdejších lóží vstupovali.³⁰² Například dílna *Pavel Josef Šafařík* v Orientu Košice ustavila na přelomu dvacátých a třicátých let svého člena Měsku jako stálého referenta pro záležitosti ligy.³⁰³ V Plzni pak určili svým zástupcem Jaroslava Kutvirta.³⁰⁴

Liga svolala své první dvě konference do Basileje.³⁰⁵ V pořadí třetí velký kongres se konal ve dnech 24. – 26. srpna 1928 ve Vídni, přivedl do rakouské metropole množství zednářů, a nechyběli zde ani pro nás důležití Francouzi a Čechoslováci³⁰⁶. Jmenovitě můžeme uvést Edourda Plantagenêta³⁰⁷ z lóže *Goethe* v Paříži a jistého Zilcherta z Prahy. Jednání se zabývala rozšířením sekretariátu ligy, který vedl Eugen Lenhoff. V rámci sekretariátu by se měla zřídit také tisková kancelář, která by měla zásobovat zednářské časopisy informacemi o zednářích v různých zemích.³⁰⁸

Rok na to, v září 1929, se pořádal kongres v Amsterdamu. Účast však byla o něco nižší³⁰⁹ než předchozího roku. Utvořily se zde odbory³¹⁰, a to lékařů, právníků, žurnalistů, spisovatelů, esperantistů, bibliofilů a sběratelů zednářských památek. Kongres se také věnoval otázce zednářské mládeže. Henri Lafontaine³¹¹, belgický nositel Nobelovy ceny míru, zde přednášel na téma „Mírové poslání svobodných zednářů“.³¹²

1930 se konal kongres v Ženevě, přednáškou v dílně *Josef Dobrovský* o ní seznamoval ostatní Arnošt Juránek³¹³.³¹⁴

Na výročním zasedání ligy roku 1931 v Paříži padl návrh na zvolení důvěrníka z každého státu, který by pomáhal s vedením ligy. Výše zmíněné odbory neboli skupiny si

³⁰¹ Její postoj pramenil z obavy před vytvořením jakési v pozadí skryté skupiny, která by chtěla mít také podíl na řízení zednářství.

³⁰² ČECHUROVÁ, J. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. s. 272.

³⁰³ *Tajemnická zpráva*. In: Svobodný zednář, 5, VII-VIII, 1931, s. 121.

³⁰⁴ *Zprávy*. In: Svobodný zednář, 5, XII, 1931, s. 184.

³⁰⁵ 1925 a 1927.

³⁰⁶ Dále přijeli zednáři z Belgie, Bulharska, Německa, Anglie, Švýcarska, Španělska, Nizozemí, Finska, Jugoslaviie, Rakouska, Rumunska, Skotska, Turecka, Spojených států amerických, Indie a Holandské Indie.

³⁰⁷ Plantagenêt byl pseudonym Edouarda Ignace Engela. Ač původem z Bruselu, stal se naturalizovaným Franouzem. Tento profesor a spisovatel proslul v zednářských kruzích dílem *Causeries initiatiques*. Dále byl vedoucím revue *Les Annales maçonniques* a tvůrce francouzské skupiny v zednářské lize.

³⁰⁸ *Drobnosti z ciziny*. In: Svobodný zednář, 3, I-II, 1929, s. 30-31.

³⁰⁹ Ve Vídni se kongresu zúčastnilo kolem 700 zednářů, Amsterdam jich hostil o stovku méně.

³¹⁰ Ty pak postupně početně narůstaly, vznikly odbory školské, mírové,...

³¹¹ Tento belgický politik, advokát a vice prezident senátu byl zároveň zakladatelem Všeobecné zednářské ligy a členem lóže *Les Zélés Philanthropes* v Orientu Brusel. V roce 1911 byl iniciátorem vytvoření *Le Droit Humain* v Belgii.

³¹² *Zprávy*. In: Svobodný zednář, 4, I-II, 1930, s. 21.

³¹³ Továrník Juránek byl jedním ze zakladatelů plzeňské lóže *Josef Dobrovský*, kde mezi lety 1927 a 1930 vykonával funkci Mistra lóže.

³¹⁴ *Zprávy*. In: Svobodný zednář, 5, XII, 1931, s. 182.

měly určit svého tajemníka a předsedu. Do ředitelství byl zvolen zástupce francouzské *Grande Loge* Edouard Plantagenêt spolu se zástupcem Velké Lóže Vídeňské, další Francouz Marthy byl přijat do poradního administračního výboru, kam se dostali i pražští zednáři Hänsel a Vonka.³¹⁵

Valné shromáždění ligy, konkrétně její československé odbočky, se 28. února 1932 konalo v Praze v místnosti *Velké Lóže Lessing*. Zde bylo oznámeno schválení této odbočky ligy, v jejímž rámci byli zvoleni pro tento rok i činovníci. Předsedou se stal nám známý Constant Pierre. Dalšími členy výboru se stali zednáři z různých měst napříč celou republikou, nejen tedy pražští či plzeňští, ale i z Moravské Ostravy či Košic. Za tiskový výbor představme také československé zednáře, aktivní i v cizině, Josefa Volfa a Rudolfa Vonku.³¹⁶

Ačkoli se Všeobecná zednářská liga měla realizovat každoročním setkáváním, roku 1932 udělala výjimku, protože se z finančních důvodů sejít nemohla. Proto se konal jen sjezd členů výkonného výboru. Přes ještě tíživější finanční situaci se však další rok 1933 kongres ligy konal, a to v Haagu. Navíc se stále více skličujícím jevilo politické dění zejména v Německu a Rakousku. Došlo ke zmenšení počtu odborných skupin, zachovány zůstaly mírová, školská, esperantská, badatelská, skupina pro lidská práva, právnická a umělecká. Hodně se debatovalo o míru a nutnosti udržení univerzalizmu. Hlavními přednášejícími byl Friederich Uhlmann³¹⁷, předseda ligy, s výstupem „Bytí a význam svobodného zednářství“, dále již zmiňovaný Edouard Plantagenêt, který nabídl téma „Zednářství a tisk“, dále jeho krajan Voronov a vídeňan Eugen Lennhoff^{318 319}.

Roku 1936 se sešel koncem srpna kongres ligy, stejně jako sjezd AMI, v Praze. Čechurová podotýká, že „zajisté to nebyla náhoda“.³²⁰ Nicméně vlivem nepříznivých okolností ve světě zasedal pouze rozšířený Výbor delegátů. V rámci jmenování členů do ústředního a širšího výboru byl ustaven do druhého řečeného Čechoslovák Stránský.³²¹

Na další sjezd kongresu zavítali zednáři do Paříže. Zasedání, které se konalo ve dnech 3.-5. 9. 1937, se zúčastnili zástupci Švýcarska, Nizozemí, Belgie, Maďarska a Československa, z Francie dorazili oba Velcí Mistři z *Grand Orientu* a *Grande Loge* spolu s mnoha dalšími

³¹⁵ Zprávy. In: Svobodný zednář, 5, XII, 1931, s. 185-186.

³¹⁶ Zprávy. In: Svobodný zednář, 6, III-IV, 1932, s. 58.

³¹⁷ Povoláním lékař, první překladatel zednářských ritů do esperanta.

³¹⁸ Eugen Lennhoff byl rakouský žurnalista a spisovatel. Přiját mezi zednáře byl roku 1920 ve Vídni, později se sta hodnostářem Velké Lóže Vídeňské. Za Rakousko reprezentoval AMI.

³¹⁹ Ze světového řetězu. In: Svobodný zednář, 7, VIII, 1933 s. 142-143.

³²⁰ Cit.: ČECHUROVÁ, J. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. s. 273.

³²¹ *Schůze všeobecné zednářské ligy v Praze*. In: Svobodný zednář, 10, VII, 1936, s. 122.

francouzskými členy. Na povrch se dostala i pochybnost ohledně budoucnosti ligy, neboť se v brzké době očekávalo hlasování o zákazu zednářství ve Švýcarsku.³²²

Stejně jako v případě AMI i zde se setkáváme se stále stejnými jmény, která se pak vyskytují i v souvislosti vzájemných návštěv. Tím mám na mysli hlavně Vonku, či Pierra a Volfa. Také Francie zde dominuje především jedním jménem, Edouardem Plantagenêtem. Zájem Československa o zapojení se do aktivit ligy dokládá i zřízení jeho samostatné odbočky.

³²² Zprávy. In: Svobodný zednář, 12, I, 1938, s. 16.

6. Další organizace působící ve více zemích

6.1 Nejvyšší Rady ritu skotského starého a přijatého

Jednalo se o instituce, které tento ritus řídily, regulovaly a dohlížely na něj. Ty se opíraly o stanovy vydané pruským králem Fridrichem II. datované 1. května 1786.³²³ Na kongresu Nejvyšších Rad, který se konal roku 1875 v Lausanne, vyšla Spojenecká smlouva konfederace, která ale nebyla ratifikována většinou Nejvyšších Rad.

Všechna učiněná rozhodnutí se nazývala dekrety a ty musely být přijaty většinou. Jednalo se tedy o kolektivní řízení, kde předseda, *Souverain Grand Commandeur*, vystupuje jako „první mezi rovnými“. Daný orgán měl absolutní moc ve vedení administrativy jednotlivých obediencí, v tvoření dílen patřící k její jurisdikci či v ratifikaci zvolení jejích prezidentů. Rady si našly místo ve státech po celém světě, ve Francii byla utvořena roku 1804.³²⁴

Po kongresu v Lausanne se Rady scházely pravidelně na mezinárodních konferencích. Těch se ale neúčastnily dvě, z Anglie a Skotska, protože si stykem s některými neuznávanými obediencemi *Velkou Spojenou Lóží Anglie* nechtěly tuto znepřátelit. Po zmíněném kongresu tedy následovaly další mezinárodní sjezdy, nejprve dva omezené v roce 1877 v Edinbourgu a roku 1900 v Paříži, počátkem nového století došlo ke schůzi v Bruselu roku 1907 a o pět let později ve Washingtonu. V meziválečném období proběhly tři, roku 1922 v Lausanne, 1929 v Paříži a 1935 v Bruselu. V 50. letech konferenci hostila ostrovní Kuba a 60. léta pak patřila opět Washingtonu a Bruselu.³²⁵

V Československu se tato Nejvyšší Rada 33. stupně utvořila roku 1923, spolu s polskou a rumunskou.³²⁶ V podstatě byla založena na kongresu v Lausanne roku 1922, kde podepsali konstituční akt Alfons Mucha, Ladislav Syllaba a Viktor Dvorský na základě předchozího úsilí Muchy a Strettiho. Mucha dostal funkci Jejího Nejjasnějšího Svrchovaného Komandéra, Thein Velkého Sekretáře a Stretti se stal Nejvyšším Inspektorem. Nejvyšší Rada plnila také úkoly Veliké Lóže do té doby, než byla ustavena.³²⁷ Nicméně její uvedení doma nebylo právě jednoduché, jak nás informuje Čechurová, která píše: „V Československu pak však dalších několik let zápasila o kompetence se zanedlouho také nově vytvořenou Velikou

³²³ Fridrich zvedl počet stupňů z dosavadních 25 na 33. Přidělené pravomoci tohoto nejvyššího stupně pro vládnutí a řízení Ritu byly soustředěny do Svrchované Kapituly, která dostala název Nejvyšší Rada. V květnu 1786 zároveň ustavil Ústavu a Rozhodnutí Velkých Generálních inspektorů, jejichž článek VIII označil Nejvyšší Rady za „zendářské suverény“.

³²⁴ LIGOU, D., ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. s. 1142-1143.

³²⁵ LIGOU, D., ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. s. 1144.

³²⁶ *Nejvyšší rada francouzská*. In: Svobodný zednář, 4, XII, 1930, s. 153.

³²⁷ ŠETŘILOVÁ, Jana. *Svobodný zednář Alfons Mucha*. In: Historický obzor, 7, VII-VIII, Praha, 1996. s. 180.

Lóží, která řídila činnost lóží prakticky a měla většinu pravomocí. Teprve roku 1934 došlo k stabilizaci a urovnání jejich vzájemného vztahu, když byla uzavřena Konkordátní úmluva mezi Nejvyšší Radou obřadu skotského starého a přejatého a Národní Velikou Lóží Československou.³²⁸ Její náplní bylo rodělení pravomocí, kdy Národní Veliká Lóže Československá měla mít svrchovanou správu nad lóžemi prvních tří stupňů, kdežto Nejvyšší Rada nad dílnami vyšších stupňů do třicátého třetího.³²⁹

Nejvyšší Rada byla často účastna na mezinárodních zednářských akcích, většinou ji zastupoval Mucha.³³⁰ Například o meziválečném pařížském kongresu můžeme uvést, že se v jeho rámci potkal právě Mucha s Lantoinem.³³¹

Je celkem pravděpodobné, že mezi Francouzi a Čechoslováky v rámci této organizace docházelo k určité komunikaci, mohli se potkat na některém z mezinárodních sjezdů nebo zednářských akcích, kde byla zrovna zastoupena i československá Nejvyšší Rada.

6.2 Le Droit Humain

Ve výčtu organizací působících ve světě nelze vynechat ani smíšený mezinárodní zednářský řád, *Le Droit Humain*, jehož lóže se mimo jiné nacházely jak v meziválečné Francii, tak Československu.

Tento řád byl ustaven Marií Deraismes³³² a Georgem Martinem³³³ již koncem devatenáctého století, konkrétně 4. dubna 1893³³⁴ v Paříži. Jeho původní název zněl *Grande Loge Symbolique Écossaise de France ‚Le Droit Humain‘*. O šest let později pozměnil pojmenování na *Ordre maçonnique mixte international – Le Droit Humain*, oficiálně byl pak ohlášen 12. června 1901.³³⁵

Základním rysem, kterým se liší od dosud zmiňovaných obediencí, je jeho přijímání mužů i žen do svých lóží, neboť za jednu z nejpodstatnějších věcí považoval rovnost všech lidí bez rozdílu, a to jak genderového, tak náboženského či rasového. Stejně jako všude jinde v zednářských organizacích má za cíl morální a intelektuální rozvoj. Nenajdeme však v jeho stanovách žádné dogma, tento smíšený řád chce především hledat „Pravdu“. *Le Droit Humain*

³²⁸ Cit.: ČECHUROVÁ, J. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. s. 97.

³²⁹ *Konkordátní úmluva*. In: Svobodný zednář, 8, IX, 1934, s. 174.

³³⁰ ŠETŘILOVÁ, J. *Svobodný zednář Alfons Mucha*. In: Historický obzor, 7, VII-VIII. s. 182.

³³¹ LA PNP. f. Rudolf Jordan Vonka. Dopis.

³³² Marii se dostalo dobrého vzdělání, bojovala za ženská práva, v roce 1869 spoluzaložila Asociaci pro práva žen. Do zednářské lóže byla přijata 14. ledna 1882 v Paříži a o rok později se již podílela na založení smíšeného řádu *Le Droit Humain*.

³³³ Martin byl lékařem a politikem, v roce 1879 byl zasvěcen do lóže *Union et Bienfaisance*, o tři roky později asistoval při zasvěcování Marie Deraismes. Pro *Droit Humain* se obětoval do konce života.

³³⁴ Tohoto roku byla skutečně založena, ale k oznámení o tomto kroku ostatním obediencím došlo až o rok později, proto v kapitole o vývoji francouzského zednářství operuji s datem 1894.

³³⁵ LIGOU, D., ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. s. 372.

byl řízen Nejvyšší Radou sídlící v Paříži, kterou tvoří reprezentanti různých federací a jurisdikcí.

Impuls k založení této organizace dala iniciace již zmíněné Marie Deraismes do lóže *Les Libres Penseurs de Pecq*, kam jí ale podruhé po jejím zasvěcení nebylo již umožněno vstoupit. Na základě toho pak Georges Martin ustavil smíšený řád.³³⁶

Po nastínění dějin zednářů ve Francii pro nás nebude jistě překvapivé, že i právě popisované smíšené lóže byly poznamenány schizmatem. Tak mezi lety 1913 a 1922 existovala i druhá smíšená obedience, *Grande Loge Mixte Symbolique de France*.³³⁷

Ani vztahy s ostatními obediencemi nebyly právě srdečné. Zejména angličtí a severoameričtí zednáři tento řád odmítali, podobně také i někteří francouzští.³³⁸ Nicméně během roku 1922 uzavřel *Grand Orient de France* smlouvu akceptující toto uskupení.³³⁹

První mezinárodní konvent se uskutečnil roku 1920, zprvu se scházel každých sedm let, později po pěti letech.³⁴⁰ Za druhé světové války bylo množství materiálu patřící tomuto hnutí spáleno, zakládací listina však zůstala zachována. Po válce se *Le Droit Humain* znovu ustavilo a pokračovalo v činnosti.³⁴¹

Le Droit Humain se ustavil na území budoucího Československa ještě před první světovou válkou. Lóže *Le Droit Humain Nr 52* pracovala v Praze pod záštitou *Le Suprême Conseil Universelle mixte Le Droit Humain* v Paříži mezi lety 1910 a 1925, zakládací patent dostala však až v roce 1913. Z ní se pak stala německá lóže *Giordano Bruno č. 819*.

Skutečná česká lóže smíšeného charakteru se objevila roku 1922 v Praze pod jménem Dobrovský č. 52. Zakladateli byli holandský zednář Frits Faulhaber a spisovatel Václav Cimr. Při ní byla zřízena i *Sociální pracovna* s filantropickými a humánními účely. Moravská Ostrava měla také to privilegium být sídlem tohoto uskupení, nicméně zdejší lóže *Comenius mixte* neměla dlouhého trvání a brzy zanikla. Třetí vzniklou dílnou na území Československa byla roku 1934 *Poznání č. 955* a o rok později se ještě ustavil kroužek v Brně *Ordo ab Chao č. 956*. Společné lóže v Československu příslušely pod holandskou jurisdikci.³⁴²

Žádné výrazné francouzsko – československé spojení či budování vzájemných vztahů zde nemáme doloženo. Propojení těchto dvou zemí v rámci smíšené organizace se však přeci

³³⁶ LIGOU, D., ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. s. 373.

³³⁷ DACHEZ, R. *Histoire de la franc-maçonnerie française*. s. 107.

³³⁸ Pro některé zednáře bylo stále nepřipustné, aby ženy participovaly na tomto hnutí.

³³⁹ LIGOU, D., ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. s. 373-374.

³⁴⁰ GALCERAN, S. *Les franc-maçonneries*. s. 77.

³⁴¹ LIGOU, D., ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. s. 375.

³⁴² ANM. f. Jan Kapras. k. 110, inv. č. 5120, LEŠEHRADEK, Emanuel. *Stručné dějiny svobodného zednářství v našich zemích*. Praha, 1937. s. 102-103.

jen může demonstrovat orientací první lóže tohoto charakteru v Čechách na Francii a jejich společným zapojením se do této struktury. Lze však vidět ovlivnění Československa Francií, co se týče přijímání žen do zednářských lóží, například Alfons Mucha byl propagátorem této idey sesterských lóží. Ač se mu nepodařilo její prosazení, ve své snaze neustával a pořádal alespoň společné akce „bratří a sester“.³⁴³

6.3 Quatuor Coronati

Původně se jednalo o jméno slavné londýnské lóže zabývající se historickými výzkumy. Ta vznikla roku 1884 pod záštitou *Veliké Spojené Lóže Anglie*. Poprvé se lóže sešla v lednu 1886, kdy vytvořila „Literární společnost“, která spadala pod zmíněnou lóži a měla za úkol rozšířit možnosti výzkumu. V březnu 1887 se zrodil „Kroužek dopisování“, který v průběhu dalších let určitě seskupoval tisíce zednářů z celého světa předplácející si *Bulletin* a jejich korespondenci. Cílem bylo zásobit a spojit unii učenců v zednářství, vštípit jim lásku k výzkumu, zapojit je do posudků objevů, přetisknout vzácné a kvalitní práce o zednářství, dále stručně nastínit celkový obraz postupného šíření zednářství ve světě a vytvořit zednářskou knihovnu a muzeum. *Quatuor Coronati* spolu se svými zápisy *Ars Quatuor Coronatorum* proslula po celém světě. Vytvoření této soustavy bylo příkladem pro další města a země, mimo Anglii to byly zejména Německo, Finsko, Rakousko, Spojené státy americké, Francie, Nový Zéland a Austrálie. Mezi válkami existovala rovněž v Praze pod vedením Posnera *Quatuor Coronati, Coetus Pragensis*, pracovala v německém jazyce.³⁴⁴

V Praze vznikl tento spolek z podnětu Oskara Posnera na základě stejně pojmenované anglické lóže roku 1928 s cílem studovat dějiny československého zednářství. Hned v roce založení vydal množství výtisků faksimile německého díla *Betbuch für Freymaurer*, o dva roky později vyšlo v jeho režii na pět set výtisků barevné faksimile rukopisného rituálu z 18. století. V tomto dění se aktivně prezentoval Volf, který mimo jiné napsal i studii o zednářství v Čechách v 18. století. Po smrti Posnera se vedení ujali Evžen Winterberg a Arnošt Klatscher. Zásluhou Oskara Arenda vzniklo v Praze zednářské muzeum, které toto společenství spravovalo.³⁴⁵

Na roky 1933 a 1934 byl plánován cyklus přednášek, do kterého se zapojila jak *Veliká Národní Lóže Československá*, tak německá *Velkolóže Lessing*. Opět jako organizátor figuruje Josef Volf. Z československých zednářů se chystali přispět František Kadeřávek s tématy týkající se sochařství, architektury či vztahu geometrie k církevním i zednářským

³⁴³ ŠETŘILOVÁ, J. *Svobodný zednář Alfons Mucha*. In: *Historický obzor*, 7, VII-VIII. s. 181.

³⁴⁴ LIGOU, D., ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. s. 977.

³⁴⁵ *Zprávy*. In: *Svobodný zednář*, 7, III, 1933, s. 44.

rituálům, Emanuel Lešehrad, který se chtěl zaměřit zejména na tak zvané tajné společnosti, jakými byli martinisté, ilumináti a rosenkruciáni, Vincenc Lesný s jeho indologicky laděnými přednáškami či Rudolf Vonka o zednářské frazeologii.³⁴⁶

V květnu roku 1934 začaly vycházet zvlášť zprávy sdružení *Quatuor Coronati Coetus Pragensis*, které reflektovaly přednáškové cykly či badatelské práce svých členů a byly zasílány všem spolkovým lóžím i *Národní Veliké Lóži Československé* pro propagační účely. Z prosincového čísla zjišťujeme, že mezi získanými zahraničními spolupracovníky byl mimo jiné i zmiňovaný Edouard Plantagenêt.³⁴⁷

V roce 1935 po tříleté pauze obnovil spolek ediční činnost plánovaným vydáním ročenky světového zednářství na tento rok. Na zmíněné knize se měli podílet nejen členové tohoto uskupení, ale i ti, kdo stojí mimo něj. Určena byla i nezednářům, „aby [ročenka] sloužila myšlence dorozumívací, odstaňovala rozpory, odklízela předsudky (...)”.³⁴⁸

Je třeba podotknout, že členy byli víceméně Češi a Němci, o zapojení Slovenska nemáme žádné informace, což není až tak překvapivé, když si uvědomíme, že centrem organizace byla česká metropole. Členy dopisující si s pražskou *Quatuor Coronati* byli za Francii pařížští Jacques Chabannes a Edouard Plantagenêt. Dále si Praha psala hojně s Vídní, New Yorkem, Londýnem, Haagem, Záhřebem či Kodaní.³⁴⁹

V polovině třicátých let se uskupení nacházelo ve špatné finanční situaci, přesto ale byla založena knihovna čítající na dva tisíce svazků. Nástup Hitlera k moci zapříčinil ztrátu některých spolupracovníků, nadále však byly publikovány časopisecké studie a konaly se přednášky.³⁵⁰

Není jisté, zda docházelo také k osobním setkáním mezi francouzskými a československými zednáři i v tomto případě, minimálně máme ale informaci o jejich styku písemném, konkrétně ve smyslu identifikace jednotlivých dopisovatelů.

³⁴⁶ *Z domácích dílen*. In: Svobodný zednář, 7, VIII, 1933, s. 138-139.

³⁴⁷ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. *Quatuor Coronati* – Praha, poznámky k činnosti sdružení.

³⁴⁸ *Zprávy*. In: Svobodný zednář, 9, IV, 1935, s. 84.

³⁴⁹ *Z domácích dílen*. In: Svobodný zednář, 8, II, 1934, s. 39-40.

³⁵⁰ *Z domácích dílen*. In: Svobodný zednář, 8, VII, 1934, s. 145.

7. Návštěvy francouzsko – československé

Tato kapitola se bude zabírat jak návštěvami jednotlivců, tak skupinovými zájezdy. Než se přistoupí k meziválečnému období, je třeba zmínit krátce některé Čechy, kteří se dostali do francouzských lóží ještě před prvním velkým globálním konfliktem.

7.1 Styky jednotlivých zednářů v meziválečném období

Ačkoli byli zednáři jako taková ustaveni v Československu až po první světové válce, byli i tací, kteří se vydali do zahraničí ještě před jejím vypuknutím a měli v cizině tu možnost přijít do styku s místními zednáři.

Již roku 1863 zavítal do francouzského *Grand Orientu* Jan Neruda spolu s Josefem Václavem Fričem, průvodce jim dělal Louis Leger.³⁵¹ O této návštěvě nás podrobněji seznamuje Neruda ve svém feuilletonu: „*Byl jsem sice první teprv den v Paříži, unaven cestou i brilliantními dojmy světového města, - kdož by ale dbal unavení, když poprvé možno vstoupit mezi členy spolku historicky tak proslulého, sociálně kdys tak důležitého!*“³⁵² a dále: „*Neočekávaný návrh přátelův musil mně být ale tím vítanější, že se jednalo o vstup do slavné lóže pařížské, 'Grand Orient de France,' (...) Sáhaloť se tenkrát na život její a jen volba prince za předsedu zachránila ji.*“³⁵³ Samotný vstup popisuje jako „*Uvítání na to bylo velmi srdečné, přímý opak dřívějšího oficiálního vystrčení.*“³⁵⁴

Do Francie se vydal i další velký muž v českém povědomí, malíř Alfons Mucha. Byl přijat do lóže *Les inséparables du progrès* v Orientu Paříž, zásluhu na jeho iniciaci nesl Pierre Beziau, se kterým se roku 1898 Mucha spřátelil. Jeho zájmem bylo jistě i zřízení zednářství v Československu, neboť se aktivně účastnil prací jako francouzský host lóže *Hiram* ještě před válkou, ve které se seskupovali zednáři čeští i němečtí³⁵⁵. Po převratu se angažoval při zakládání³⁵⁶ poválečné lóže *Jan Amos Komenský*. Při té příležitosti se ve výše zmíněném bytě Alfréda Baštýře sešli zakládající členové 26. října 1918 i s Francouzem Adolfem W. z lóže *La Justice* spadající pod francouzskou *Grande Loge*.³⁵⁷

³⁵¹ KISCHKE, H., ANDICS, H. a HAUBELT, J. *Svobodní zednáři*. s. 65.

³⁵² Cit.: NERUDA, Jan. *Feuilleton*. In: *Květy*, 1, XLIII, Praha, 1866, s. 515.

³⁵³ Cit.: NERUDA, J. *Feuilleton*. In: *Květy*, 1, XLIII, 1866, s. 515.

³⁵⁴ Cit.: NERUDA, J. *Feuilleton*. In: *Květy*, 1, XLIII, 1866, s. 516.

³⁵⁵ ANM. f. Jan Kapras. k. 111., inv. č. 5122, Stavba, sborník zednářských prací. Praha, 1932. s. 33; 38.

³⁵⁶ Jeho přítomnost při zakládání lóže popírá Čechurová (Šetřilová) ve svém příspěvku do *Historického obzoru Svobodný zednář Alfons Mucha*, dle ní se Mucha ze schůzky omulil, ačkoli byl pozván.

³⁵⁷ *K desátému výročí vzniku českého zednářství*. In: *Svobodný zednář*, 2, IV-V, 1928, s. 50.

Západ přilákal také malíře Adolfa Wiesnera. V Paříži strávil dlouhých deset let. Zde se seznámil se zednářem Moreauem, díky němuž byl zasvěcen v únoru 1908 do lóže *La Justice* patřící pod *Grande Loge de France*. Později stál u zrodu lóže *Jan Amos Komenský*.³⁵⁸

Meziválečné období bude práce reflektovat nejprve z hlediska československých zednářů vydávajících se do Francie, v druhé části přistoupí na opačný proces.

Z dopisu Muchy Sísovi do Francie vyplývá, že adresát pobýval v metropoli zmíněné západní země kolem června roku 1923, pravděpodobně bylo jeho cílem zde, mimo jiné, přimět francouzské lóže ke spolupráci s poskytováním informací o Rusech dříve dlejších ve Francii, kteří se zde aktivně účastnili zednářského života a posléze se chtěli stát součástí nějaké z československých dílen. Zároveň dle jeho slov píše francouzskému Renému Chaillié ve stejné věci. Druhý dopis podobného ražení je sice bez data, ale vzhledem k jeho obsahu se domnívám, že byl poslán Sísovi Muchou velice brzy po předchozím jako reakce na nám neznámou odpověď Síse na první psaní. Z toho se dá usoudit, že Sís pobýval v Paříži delší dobu.³⁵⁹

Mezi prvními Čechoslováky to byl ve druhé polovině dvacátých let Rudolf Jordan Vonka, kdo se vydal na návštěvu *Grand Orientu*. Ve svém raportu seznamuje čtenáře o tom, jak si zvolil účast v lóži *L' Effort*, kde byl prý prvním pražským hostem. Vstup nebyl jednoduchý, neboť bylo potřeba mít doporučení místního sekretáře. Než se dostal přímo do zmíněné lóže, byl několikrát kontrolován. Po uvedení do dílny si vyslechl přednášku na téma determinismus a svobodná vůle, sám přispěl krátkou přednáškou o pražských zednářích. Vonka byl také vyzván, aby při příští návštěvě důkladněji poreferoval o Praze.³⁶⁰

Vonka dále referuje o návštěvě Francie z roku 1927, kde se s francouzskými protějšky na pátém kongresu pro bádání o dějinách zednářství dohodli na touze prohloubit znalosti ohledně dějin zednářství, za tím účelem se pak sešli v září v Paříži ti, kdož měli na toto téma co říct. Příspěvky tak podali především Gaston Martin, který je autorem knihy *Zednářství a Velká revoluce francouzská*, dále Feuillette referoval o dokumentech *Grand Orientu* koncem 18. století, Blum a Marcy o vojenských lóžích, Rybinskiho slavnosti ve Versailles k příležitosti dvou set letého zednářského života ve Francii a Fraysse o zednářských archivech v jižní Francii. Vonka o tomto sjezdu poznamenal, že „*Bylo by tedy na místě srovnati tyto*

³⁵⁸ ANM. f.Jan Kapras, k. 111., inv. č. 5122, Stavba, sborník zednářských prací. Praha, 1932. s. 109-114.

³⁵⁹ ANM. f.Hn František Sís. Dopis od Muchy.

³⁶⁰ *Zprávy z ciziny*. In: Svobodný zednář, 1, IV, 1926-27, s. 64.

*kongresy francouzských bratří s anglosaským a německým oborem Quatuor Coronati, jenž si hledí vědecké činnosti badatelské na poli zednářství.*³⁶¹

V následující poznámce nejde o návštěvu jako takovou, nicméně by zde měla mít také své místo. Lóže *Shakespeare* v Paříži se totiž roku 1929 rozhodla sdružit zástupce všech národností nacházejících se v hlavním městě. Za Československo byl jejím členem Matějovský z Prahy, o kterém budeme ještě v zápětí psát.³⁶²

Svobodný zednář z roku 1931 nás informuje o lednové výpravě v tomto roce do Paříže, kam se vydal Lev Schwarz z lóže *Národ* a Rudolf J. Vonka z lóže *Jan Amos Komenský*. Důvodem bylo jejich jmenování čestných mistrů v lóži *Shakespeare* a také snaha navázat těsnější vztahy mezi jejich obediencí a *Grand Orientem*. Iniciátory setkání byli členové zmíněné pařížské lóže Lewis a František Matějovský. Přivítání Čechoslovákům uchystali vysocí hodnostáři z *Grande Loge de France* Albert Lantoine a Charles Riandey a mimo Lewise i Gaston Weil. Kromě těchto osobností hovořili Vonka se Schwarzem i s Velkým Mistrem van Raalem a Velikým Tajemníkem Terradem. Zároveň se Mistr lóže vyslovil, že je velice potěšen, když se se Schwarzem setkal již počtvrté na mezinárodní úrovni. Jak vidíme i z této poznámky, styk francouzsko-československý byl relativně živý. Během této návštěvy byla uctěna památka nedávno zesnulého Ladislava Syllaby³⁶³ „tichou salvou“. Neopomeňme zmínit i setkání zednářů v rámci organizované snídaně s Arthurem Groussierem, další den na téže události se zástupcem Velkého Mistra Maréchalem, kromě Lantoina a Weila se zástupcem Velkého Řečníka Antonia Coena, Ctihodným Mistrem Dumessnilem z lóže *Portique* či s Edouardem Plantagenêtem. Mimo účasti na lóžových pracích byla pro hosty připravena procházka po Paříži. Z důvodu dřívějšího odjezdu Schwarze byl pak na čaj pozván Ctihodným Mistrem Aldwincklem pouze Rudolf Vonka a místní František Matějovský. Dalšího dne pak zůstavší zavítal do dílny *Les amitiés internationales*, jejichž Ctihodný Mistr Francis Forestier zavzpomínal na první setkání s Vonkou, dále měl proslov Baumal a Vaněk³⁶⁴, který žil ve Francii již čtyři desítky let a stál u otevření této lóže. Den poté se Vonka účastnil prací lóže *La République*, kteří mimo jiné vzpomínali na návštěvu Prahy, zejména pak Bordage.³⁶⁵

³⁶¹ Cit.: *Zprávy z ciziny*. In: *Svobodný zednář*, 2, II-III, 1928, s. 39.

³⁶² *Francie*. In: *Svobodný zednář*, 3, I-II, 1929, s. 28.

³⁶³ Ladislav Syllaba byl lékařem a profesorem na Karlově Univerzitě. Spoluzakládal lóži *Národ*, roku 1920 se stal jejím Mistrem.

³⁶⁴ Jak jsme si mohli všimnout, nebyly zcela ojedinělé případy, kdy se občané narození na budoucím území Československa stali členy zednářských lóží ve Francii. Hovořili jsme v této souvislosti o Muchovi, Matějovském a Vaňkovi.

³⁶⁵ *Z domova*. In: *Svobodný zednář*, 5, III-IV, 1931, s. 61-63.

Nyní bude práce reflektovat opačný proces, kdy bylo hostitelskou zemí Československo. Francouzské návštěvy zahájil Bernard Wellhoff, čestný Velmistr *Grande Loge de France*, který v červnu roku 1927 zavítal do Prahy, kde se prvního v následujícím měsíci zúčastnil schůzky s českými a německými zednáři.³⁶⁶ Dalším hostem byl zednář Braun z Paříže 3. května 1928, kdy dorazil do lóže *Dílo* v Praze, dílny *La Montagne*, kde referoval o francouzském zednářství.³⁶⁷

Nám dobře známý a často citovaný autor zednářské literatury Albert Lantoine, člen lóže *Portique*, přijel 17. a 18. září 1928 do lóže *Jan Amos Komenský*, kde přispěl svými přednáškami „Zednářství v 18. a 19. století“ a „Žena v zednářství“.³⁶⁸

Rok 1931 přinesl hojnější počet návštěv francouzských zednářů, nejprve už v lednu navštívil Československo Albert Lévy z Paříže, v květnu pak Jacques Maréchal, Velmistr *Grande Loge de France* a především Velmistr *Grand Orientu*, Arthur Groussier,³⁶⁹ jehož Praha přivítala 7. května. Jak nás opět informuje *Svobodný zednář*, tento vysoký hodnostář strávil první den na pohřbu zednáře Moučky, mezitím do Československa dorazili další Francouzi, D. Lewis a J.G. Stockholm z lóže *Shakespeare* v Paříži. Těm dělali ten den průvodce František Matějovský s Rudolfem Vonkou. Nazítří byla naplánována procházka Prahou, kdy se hostů ujal Constant Pierre, během dne se jim věnoval i Lev Schwarz. Večer se konala „slavnostní práce“ v *Národní Veliké Lóži Československé*, již řídil Karel Weigner, na tuto událost dorazili i němečtí členové lóže *Lessing*.³⁷⁰ Zde měl Groussier přednášku na téma „Ideál zednářský a působnost Mezinárodního sdružení zednářského“.³⁷¹

Během tohoto roku dorazilo více dalších francouzských zednářů u příležitosti kongresu Mezispojeneckého svazu frontových bojovníků za světové války pod vedením Fonteny.³⁷²

10. února 1932 hostila lóže 28. *Říjen* Jacquese Chabannese, který hovořil na téma „Zednářství a mír“. Stejnou přednáškou přispěl i o tři dny později v brněnské dílně *Cestou světla* a další dva dny na to ji uvedl i v bratislavské lóži *Ján Kollár*.³⁷³

Roku 1933 zavítal do Československa Allan Aldwinckle, stoliční mistr lóže *Shakespeare* v Paříži³⁷⁴, a jistý člen z *Grande Loge Nationale Indépendante pour la France*

³⁶⁶ *Zprávy z domova*. In: *Svobodný zednář*, 1, IV, 1927, s. 67.

³⁶⁷ ANM. f. Jan Kapras, k. 108, inv. č. 5082, Pořady prací.

³⁶⁸ *Lóže Jan Amos Komenský Or. Praha*. In: *Svobodný zednář*, 3, I-II, 1929, s. 22.

³⁶⁹ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Národní Veliká Lóže Československá, Zpráva Tajemníka za rok 1931.

³⁷⁰ *Z dílen*. In: *Svobodný zednář*, 5, VII-VIII, 1931, s. 116.

³⁷¹ ANM. f. Jan Kapras, k. 108, inv. č. 5085, Pořady prací.

³⁷² LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Národní Veliká Lóže Československá, Zpráva Tajemníka za rok 1931.

³⁷³ ANM. f. Jan Kapras, k. 108, inv. č. 5086, Pořady prací.

³⁷⁴ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Národní Veliká Lóže Československá, Zpráva Tajemníka za rok 1933.

byl hostěn československými zednáři roku 1934.³⁷⁵ Rok nato Československo uvítalo A. Bouteille, Mistra předchůdce lóže *Les droits de l'homme* spadající pod francouzský *Grand Orient*.³⁷⁶ 1936 pak přijalo Československo Nejvyššího Komandéra Raymonda z *Grande Loge de France*, jak nás zpravuje zástupce Velkého Tajemníka pro styk s cizinou Vincenc Lesný.³⁷⁷

Zároveň se roku 1936 konala i slavnost otevření nových chrámů *Národní Veliké Lóže Československé*, již se zúčastnili různí zahraniční hosté. Mezi jinými dorazil i blíže nespécifikovaný zástupce lóže *Astraea* z Paříže.³⁷⁸

Návštěvy mezi francouzskými a československými zednáři se však neodbývaly jen na území jedné nebo druhé, jak dokládá i jejich setkání 13. dubna 1935 ve vídeňské lóži *Freundschaft* za pomoci lóži *In labore virtus* a *Mozart* u příležitosti 85. narozenin Tomáše G. Masaryka. Mimo dalších vídeňských lóží se účastnily i německé a maďarské lóže působící v Bratislavě a i tamní československá lóže *Ján Kollár*, z níž byl přítomen O. Jamnický. Mimo těchto dílen přijelo i množství dalších členů, za Československo z pražské lóže *Bernard Bolzano* a banskobystrické *Felicitas*, účastí přispěli i zednáři z Číny, Nizozemí a Jugoslávie. Zastoupení měla i pařížská lóže *Goethe*. Řeč o Masarykovi jako o „zednáři bez zástěry“ přednesl Jaroslav Stránský.³⁷⁹

Návštěvnost jednotlivých francouzských a československých zednářů mezi sebou nebyla nijak malá. Pokud se zaměříme na konkrétní postavy, setkáváme se stále se stejnými jmény, za Československo se relativně aktivně angažoval Rudolf J. Vonka, můžeme zahrnout i Lva Schwarze. Vonka navíc figuroval i jako jeden z hlavních hostitelů Francouzů. Otázkou zůstává, zda na základě shromážděných informací byli opravdu aktivnější Francouzi, co se týče návštěvy Československa, nebo zda bylo jen o jejich pobytu více referováno než v případě opačných událostí. Nelze s jistotou tvrdit, že jsme vyjmenovali veškeré návštěvy, které proběhly, ale i tak lze shrnout, že se jednalo o relativně četné akce. V celkovém náhledu je třeba také přihlídnout k faktu jazykové bariéry, jistě byli i tací, kteří francouzštinou nevládli a nemuseli mít tedy důvod k cestě právě do Francie.

7.2 Zájezdy

Zatímco návštěvy jednotlivců probíhaly víceméně rovnoměrně po celé meziválečné období, a navíc se projevovala jistá variabilita mezi těmi, kdo vyrazili do zahraničí, o

³⁷⁵ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Národní Veliká Lóže Československá, Zpráva Tajemníka za rok 1934.

³⁷⁶ Zpráva Velkého Tajemníka pro styk s cizinou. In: Svobodný zednář, 10, VI, 1936, s. 92.

³⁷⁷ Zpráva Velkého Tajemníka pro styk s cizinou. In: Svobodný zednář, 11, III-V, 1937, s. 28.

³⁷⁸ Slavnost otevření nových chrámů. In: Svobodný zednář, 10, VI, 1936, s. 81.

³⁷⁹ Zprávy. In: Svobodný zednář, 9, VI, 1935, s. 126-127.

zájezdech³⁸⁰ nelze tvrdit ani jedno. Začalo se s nimi relativně pozdě, až od poloviny třicátých let. Dokonce můžeme hovořit o relativně stále stejné skupině návštěvníků, a to marseillských zednářů a členů lóže *Jan Amos Komenský*.

Jak bylo již řečeno, nejprve poctili Československo francouzští zednáři působící v Marseille, a to při příležitosti zasedání konventu AMI v Praze roku 1936. Lóže *Jan Amos Komenský* avizovala jejich příjezd s předstihem a naléhala na československé zednáře, aby se hostům náležitě věnovali. Předložila také podrobný rozpis zájezdu včetně upozornění, že přítomny budou také dámy, proto by bylo vhodné seznámit je s místními „sestrami“, které se jim budou věnovat. Taktéž bylo na zednáře apelováno, aby se nezapomněli k hromadným večerům přihlásit.³⁸¹

Vedena Grosem přijela zhruba dvacetičlenná skupina, na čemž měl hlavní zásluhu Václav Vávra, což není překvapivé vzhledem k tomu, že mimo lóže *Jan Amos Komenský* byl zároveň členem marseilleské lóže *Les vieux amis*.³⁸² Se zastávkou v Plzni, kam dorazili 24. srpna, pokračovali pak do svého cíle, Prahy, neboť to byla právě místní lóže *Jan Amos Komenský*, která je sem pozvala. Pro hosty byl připraven bohatý program včetně organizovaných obědů a dvoudenního výletu po českých a moravských městech za vedení Hudce. Členové zájezdu se pak účastnili taktéž následujícího zasedajícího konventu.³⁸³

Příštího roku v červenci jeli oplátkou českoslovenští zednáři na výpravu do Marseille³⁸⁴. Vše se opět odehrávalo iniciativou Václava Vávry, který měl s místními zednáři velice dobré vztahy. Díky nim vznikla v tomto francouzském městě společnost francouzsko-československá, která se nejprve měla zabývat převážně zednářskými styky s tím, že později by se mohlo pole její působnosti rozšířit. Byla založena již 27. května tohoto roku jako *Société France – Tchécoslovaquie* a 8. července proběhla první schůze. Organizace měla sekci kulturní a hospodářskou. Předsedou této organizace se stal Léon Gross, jednatelem David Iberto a pokladníkem Constant, dále se na jejím chodu podíleli Victor Favier, Henry Bernex, Marius a René Olagnerové a Antoin Martin. Za Československo se v podobném úsilí angažoval již zmíněný Václav Vávra a velmistr lóže *Jan Amos Komenský* Richter, uvedme i Kulpu z olomoucké lóže *La Fayette*. Mimo účasti na zednářských pracích a výletech se odehrála ještě jedna událost, totiž přijetí hledajícího Němečka do výše uvedené lóže *Jan Amos*

³⁸⁰ Zájezdem zde míním organizovanou skupinu jedoucí do druhé země, pokud se jednalo o malý počet účastníků (2-3), kteří jeli společně do ciziny, pak tyto výlety považuji spíše jako záležitost jednotlivců, i když můžeme například ve *Svobodném zednáři* narazit v případě takto početné „skupiny“ na pojem „zájezd“.

³⁸¹ ANM. f. Jan Kapras, k. 108, inv. č. 5073. Korespondence Národní Veliké Lóže Československé.

³⁸² ANM. f. Jan Kapras, k. 108, inv. č. 5072. Dopis.

³⁸³ *Konvent AMI v Praze*. In: *Svobodný zednář*, 10, VII, 1936, s. 113.

³⁸⁴ Marseillské lóže účastníci se této události spádaly pod *Grande Loge de France*. Podílelo se 5 dílen: *Justice – Égalité*, *Les vieux amis*, *Amitié latine*, *Stella maris*, *Union internationale écossaise*.

Komenský marseillskými zednáři. Celkem se zájezdu účastnilo 14 členů, kdy ale většina patřila do právě zmíněné dílny.³⁸⁵

Hned dalšího roku, v červenci 1938, přijeli opět marseillští zednáři do Prahy při příležitosti desátého všesokolského sletu. Veliký Tajemník František Richter uvítal hosty, přítomností Československo poctili Léon Gross, Léon Gaillard, Mariu Martin, David Iberto, dále Olagnier, Cotinaud, Descosse. Opět byl naplánován výlet, tentokrát jen v okolí Prahy, večerní práce v lóži *Jan Amos Komenský* se mimo francouzské a československé zednáře účastnili i němečtí, zástupci Jugoslávie, Anglie a Spojených států.³⁸⁶

Pokud shrneme kapitolu zabývající se zájezdy, musíme konstatovat, že tyto společné zážitky proběhly v opravdu minimálním množství, šlo v podstatě o vzájemné navštěvování se dvou skupin, lóžemi v Marseille a pražskou *Jan Amos Komenský*, které tvořili jádro. Mimo ně se sice s malou účastí prezentovali i někteří další jednotlivci z jiných dílen, ale iniciativa vycházela, co se Československa týče, pouze ze stále zmiňované lóže v jeho metropoli. Nemůžeme tedy tvrdit, že by v meziválečném období docházelo k nějakému zásadnímu počtu organizovaných skupinových výprav do jedné nebo druhé země.

³⁸⁵ Marseille. In: Svobodný zednář, 11, VIII, 1937, s. 99-101.

³⁸⁶ Z domácích dílen. In: Svobodný zednář, 12, VII-X, 1938, s. 150.

8. Korespondence

Tato kapitola se věnuje vzájemné korespondenci. Na úvod je ale třeba říci, že určitě nemůžeme hovořit o posbírání veškerých dopisů. To, co se mi dostalo do rukou, bychom spíše nazvali jakýmsi reprezentativním vzorkem, nebo ukázkou ze zednářského dopisování.

Oficiálnější cestou se ubírala korespondence Alfonse Muchy s pařížským *Grand Orientem* v rámci požadavku vnesení světla touto organizací do lóže *Jan Amos Komenský* po první válce. Také to byl právě Mucha, kdo vytvořil francouzskou přihlášku do této obediencie.³⁸⁷ Dále jistě existovaly mnohé zvací dopisy pro francouzské či československé zednáře z opačné země, na jejichž základě docházelo k návštěvám. Taktéž určitě právě korespondence stála za svoláváním k účasti sjezdů mezinárodních organizací. Zde se hodně angažoval Lev Schwarz jakožto Veliký Tajemník pro styk s cizinou. Ten nás i informuje například ve své zprávě z roku 1937, že styk se zahraničními zednáři byl nejen osobní, ale též písemný.³⁸⁸ Dále máme dopis ze 14. října 1935, kde v rámci sdělení Pelíška Schwarzovi, aby vystavil pas jistému Františku Gahurovi, sochaři a architektovi ze Zlína, který hodlá příští měsíc navštívit v rámci své cesty do Francie místní lóži, zasílá též autor adresátovi prosbu, aby o návštěvě Gahura informoval *Velkou Lóži Francouzskou* a zároveň ho tam i doporučil.³⁸⁹ I z toho můžeme soudit, že Veliký Tajemník pro styk s cizinou s Francií komunikoval běžně.

Ve *Svobodném zednáři* je citován dopis zasláný 29. října 1933 *Grand Orientem de France* *Národní Veliké Lóži Československé* u příležitosti oslavy 15. výročí československé samostatnosti. Kromě přání zdaru vyslovila zahraniční obediencie přání dále prohlubovat přátelské svazky. Podepsán je předseda řádové rady Arthur Groussier.³⁹⁰

Oficiální nádech měla i psaní ve formě přání, ať už k narozeninám, či do nového roku, nebo zaslání kondolencí. Oznámení o úmrtí Rašina sepsali Alfons Mucha a Viktor Dvorský včetně data pohřbu, protože je psáno ve francouzštině, domnívám se, že bylo určeno francouzským zednářům.³⁹¹ Roku 1930 poslala *Grande Loge de France* oznámení o úmrtí Velkého Mistra Maurice Moniera.³⁹² Co se týká přání, víme o dvou do nového roku 1935 a 1936 vydaných *Velkou Národní Lóží Československou*, provedených stejně jako list o Rašinovi ve francouzském znění.³⁹³

³⁸⁷ ŠETŘILOVÁ, J. *Svobodný zednář Alfons Mucha*. In: Historický obzor, 7, VII-VIII. s. 179.

³⁸⁸ *Zpráva Vel. Taj. pro styk s cizinou*. In: Svobodný zednář, 11, III-V, 1937, s. 28.

³⁸⁹ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Lóže Lafayette.

³⁹⁰ *Zprávy*. In: Svobodný zednář, 8, I, 1934, s. 23.

³⁹¹ ANM. f. Jan Kapras, k. 108, 5091, Oznámení o Rašinově úmrtí.

³⁹² *Zprávy*. In: Svobodný zednář, 5, II, 1931, s. 36.

³⁹³ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Přání do nového roku.

Co se týká korespondence osobní, v pozůstalostech zednářů se dá občas najít dopis, pomáhající vytvoření celkového obrazu o ní. Korespondence Paříž – Praha³⁹⁴ byla zaznamenána mezi Loeillem patřícím ke *Grand Orientu* a Vonkou z dubna roku 1932. Psaní následovalo po dopise od Vonky, za který mu bylo děkováno a zároveň si v něm Loeillet stěžuje na mladší členy lóže, kteří často zapomínali plnit své zednářské úkoly.³⁹⁵

Čilá komunikace prostřednictvím pošty panovala i mezi Vonkou a Lantoinem. V sedmi dopisech³⁹⁶ z let 1928-1934 nás Lantoine seznamuje především s literárními díly. V jednom z prvních poslaných děkuje Lantoine za zaslané číslo českého zednářského časopisu, evidentně je myšlen *Svobodný zednář*. Dále konstatuje postoj *Velké Lóže Anglické*, která odmítla Lantoinovu knihu o *Tolandovi*³⁹⁷ v *Ars Quatuor Coronatorum*. Naproti tomu vyjadřuje radost z německého výtisku jeho resumé díla *L'Histoire de la Franc – Maçonnerie*³⁹⁸ a malé knihy *Les Francs Maçons au Théâtre*³⁹⁹. Dočteme se zde i o konání kongresu Zednářské ligy, který se měl uskutečnit v srpnu 1928 ve Vídni, o kterém jsme již mluvili, a na něj se Lantoine jako zástupce chystal. A ten zároveň vznesl na Vonku dotaz, zda by také nechtěl zvážit účast. Druhé psaní je uvozeno poznámkou, že Lantoinovi dopis od Muchy nepřišel. Z toho můžeme minimálně vyvodit informaci, že i Mucha byl v korespondenčním spojení s Lantoinem. Navíc podotýká, že velice rád navštíví malířův ateliér, z toho je patrné, že Vonka tlumočil Muchovu nabídku v rámci svého dopisu. Taktéž lze z psaní vyčíst, že Lantoine měl v plánu být 12. září v Praze, my již víme, že 17. a 18. září se zúčastnil prací lóže *Jan Amos Komenský* se svými přednáškami.⁴⁰⁰ O tomto příjezdu do Prahy informuje Lantoine v dalším psaní, tentokrát z něj můžeme zjistit, že do české metropole měl dorazit z Budapešti a instruuje Vonku, v kolik hodin dorazí na nádraží, a že

³⁹⁴ V Lešehradu nalezneme i korespondenci martinistickou, tak víme o probíhající korespondenci z dubna roku 1924 mezi martinistou Jeanem Bricaudem a, ačkoli dopis není přímo adresován, je možné pustit se do určení osoby, které dopis patřil, neboť se nacházel v pozůstalosti Lešehrada. Proto si myslím, že adresátem byl také on, navíc další dopis, opět od stejného autora, byl pak už přímo Lešehradovi určen. V rámci obsahu psaní jsme také obeznámeni s tím, že mezi Bricaudem a velice pravděpodobně Lešehradem těchto listů proběhlo více, soudě podle poznámky Francouze, že děkuje za dopis. Teď tedy krátce k již dopředu avizovanému dopisu, kde známe všechny důležité informace. Je datován v listopadu 1918, opět byl reakcí na Lešehradův dopis a zabývá se jeho okolím ve smyslu martinistů, zda nějaké takové mezi svými přáteli má. Dalším adresátem Bricauda byl například Vladimír Žikeš. Zaznamenali jsme jeho dopis z roku 1928, jenž byl odpovědí na předchozí Žikešův dopis. Zde se mimo jiné seznamujeme s tím, že řád Martinistů nebyl uznán Nejvyšší radou jako regulérní. Psaní se jako v předchozích případech věnuje pouze tomuto řádu. Další martinistickou korespondencí byla výměna dopisů mezi Constantem Chevillonem a Petrem Kohoutem z roku 1937. Chevillon v prvním odpovídá Kohoutovi, jak lze zříditi martinistickou lóži, že členy mohou být jen zednáři 3. stupně. Druhé psaní je opisem, nejprve Chevillon děkuje za obdržené psaní a dále žádá Kohouta, aby mu na základě jeho žádosti zříditi martinistickou lóži v Praze, podal co nejdříve oficiální žádost do Francie a co všechno má obsahovat.

³⁹⁵ LA PNP. f. Rudolf JordanVonka. Korespondence Loeillet.

³⁹⁶ Viz obr. příloha č. 5.

³⁹⁷ Toland byl ateista, nebo dle slov Lantoina téměř ateista, což mu *Velká Lóže anglická* nemohla odpustit.

³⁹⁸ Dějiny zednářství

³⁹⁹ Zednáři v divadle

⁴⁰⁰ LA PNP. f. Rudolf JordanVonka. Korespondence Lantoine.

jeho poznávacím znamením měla být bradka a kulatý klobouk zvaný ve Francii buřinka⁴⁰¹. Vonka byl také pověřen vyřídit od svého korepondenčního partnera projev úcty Muchovi.⁴⁰² V říjnu tohoto roku byl Vonka s největší pravděpodobností v Paříži, neboť mu byla Lanoinem doručena pozvánka na 14. října do *Grand Orientu* k vzpomínkovému aktu výročí úmrtí jistého francouzského „bratra“ na „toto odpoledne“. Což znamená, že se Vonka musel pohybovat po Paříži, navíc pozvánka byla zaslána na adresu hotelu Clauzel. Mimo oficiální kartičky s uvedenými jmény Luciena Le Foyera a Reného Valforta, kteří zde měli mít přednášku, zasílá Lantoine i upozornění, aby adresát nezapomněl, že kolem čtrnácté hodiny se bude podávat šálek čaje.⁴⁰³ V dopise z roku 1929 se seznamujeme na základě vyjádření díků, že Vonka přeložil do češtiny Lantoinovo dílo *Hiram v zahradě olivetské*, od kterého by měl rád také ve Francii pár českých exemplářů. Oba literáti si tak posílali vzájemně svá díla, Lantoine zde vznášel dotazy ohledně jemu došlých dvou děl od Vonky, z nichž uveďme *Pochodeň Komenského*. O zmíněných dílech slibuje Lantoine jejich zmínku v *Bulletinu Grande Loge*. Tento známý francouzský zednář se velice zajímal o Československo, jak dokládá i schůzkou s Oswaldem Wirthem, který ho seznámil s aktuální situací v Československu a konkrétně pak hovořil i o Muchovi. V jiném psaní Lantoine děkoval za diplom čestného členství v lóži *Jan Amos Komenský* a za pěkný pobyt v Praze, který mu zdejší zednáři připravili. V následujícím dopise z prosince 1930 neskrýval radost nad nadcházející návštěvou Vonky v Paříži, ke které došlo v lednu příštího roku, o ní jsme se také zmínili výše.⁴⁰⁴ Z korespondence je znát, že oba muži k sobě měli celkem blízko, vzájemně byli informováni o dění v lóži jednoho či druhého, posílali si svá literární díla a několikrát se osobně setkali.

Vonka dostal též navštívenku Charlese Riandeyho⁴⁰⁵, která však není datována a ani nemůžeme určit, jestli ji můžeme považovat za důkaz zednářských zájmů mezi oběma muži nebo pouze za kontakt dvou lidí, kteří však zároveň byli oba členy tohoto hnutí.⁴⁰⁶

Do korespondenčních aktivit se zapojovali jednoduše ti, kteří vládli francouzštinou. S cizinou tak hojně komunikovali Vonka, Schwarz, Mucha či Pierre. Na jedné straně šlo o ryze osobní dopisování, kdy sice psal zednář zednáři, ale zároveň by se dalo mluvit o obyčejném přátelství na základě stejných sdílených hodnot, na straně druhé stála výměna informací mezi lóžemi či obedience, která poukazovala na oficiální charakter komunikace.

⁴⁰¹ V originále „melon“, což může znamenat jak buřinka, tak meloun, je otázkou, který význam měl Lantoine na mysli.

⁴⁰² LA PNP. f. Josef Alois Adamíra. Korespondence Lantoine – Vonka.

⁴⁰³ LA PNP. f. Josef Alois Adamíra. Korespondence Lantoine – Vonka.

⁴⁰⁴ LA PNP. f. Rudolf JordanVonka. Korespondence Lantoine.

⁴⁰⁵ Pro připomenutí šlo o Velkého Tajemníka *Grande Loge*.

⁴⁰⁶ LA PNP. f. Rudolf JordanVonka. Navštívenka Charlese Riandeyho.

Co se týče dopisů mezi přáteli, dá se tvrdit, že nebyla nijak chudá, nicméně oficiální korespondence musela být určitě bohatší, když si uvědomíme, že to byl jediný prostředek, jak svolat kongresy různých organizací, jak pozvat zahraniční hosty do Československa a naopak, či zaslat druhé zemi přání nebo kondolenci.

9. Udělování čestného členství

Čestné členství⁴⁰⁷ udělovaly lóže hostům jak z vlastní země, tak zahraničním. Byl to jakýsi výraz váženosti dané osobě. Lóže tedy oceněnou osobu znala a měla důvod udělit jí tento výraz úcty. Autorem množství diplomů čestného členství za československé lóže byl Alfons Mucha.⁴⁰⁸

Začněme nejprve obyvateli Československa. Vonka se Schwarzem se vydali do Paříže v lednu roku 1931, aby mimo jiné poděkovali za zisk čestného mistrovství od lóže *Shakespeare* patřící ke *Grand Orientu*. Zároveň ho ještě obdrželi z dílny *Goethe*, pracující pod *Grande Loge*. V červnu daného roku pak přišly diplomy z Paříže, jimiž byli jmenováni čestnými členy Lev Schwarz a Constant Pierre v lóži *La Loi Maçonnique* pod jurisdikcí *Grande Loge*.⁴⁰⁹ Diplom Pierrův⁴¹⁰ byl datován 10. června, kdy se ve zmíněné lóži usnesli v souvislosti s předpisy na příznivém závěru udělit mu toto ocenění.⁴¹¹

Při příležitosti návštěvy Prahy Albertem Lantoinem obdržel tento roku 1928 čestné členství, nicméně častěji se setkáme s jeho titulem Čestného Mistra, od hostitelské lóže *Jan Amos Komenský*.⁴¹² Od ní dostal roku 1931 čestné členství i bratr Louis Cabanes z lóže *La République*, který se v reakci na tuto událost vyslovil prohlášením: „*Velmi mne dojíká, že se mi dostalo cti být jmenován čestným členem Lóže Jan Amos Komenský. (...) S velkým potěšením jsem již žil ve Vaší krásné zemi uprostřed přátel, v rodině drahého Matějovského a mohu tudíž konstatovati, jak jest české srdce blízko srdci francouzskému.*“⁴¹³ Diplom čestného členství převzal od Vonky na základě zásluh pro zednářské styky česko-francouzské. Zároveň obdrželi i další francouzští zednáři, konkrétně Lewis, Stockholm a Aldwinckle, toto ohodnocení od pražských dílen, *Jana Amose Komenského* a *Díla*. Celé předávání se odehrávalo za osobní účasti Schwarze a Vonky v Paříži.⁴¹⁴

K udělování čestných diplomů docházelo celkem často, některé byly reakcí na již věnované čestné členství. Zednáři se k tomu mnohdy uchýlovali při vzájemných návštěvách, nebylo ani výjimkou poslat dodatečně diplomy poštou. Zachytili jsme pár případů, nicméně jich určitě byla ještě řada, neboť tyto úkony se zdály být zcela běžně prováděné.

⁴⁰⁷ Pod tímto výrazem schovávám i pojem čestné mistrovství, neboť i mistr lóže je jejím členem. Proto tento zastřešující název, v textu pak budu jednotlivé udílení rozlišovat.

⁴⁰⁸ ŠETŘILOVÁ, J. *Svobodný zednář Alfons Mucha*. In: Historický obzor, 7, VII-VIII. s. 180.

⁴⁰⁹ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Výroční zpráva za rok 1931.

⁴¹⁰ Viz obr. příl. č. 3.

⁴¹¹ AMP. f. Constant Pierre. Diplom.

⁴¹² *Lóže Jan Amos Komenský*. In: Svobodný zednář, 3, I-II, 1929, s. 22.

⁴¹³ Cit.: *Zprávy*. In: Svobodný zednář, 5, III-IV, 1931, s. 55.

⁴¹⁴ LA PNP. f. Lešehradeum, TS. Výroční zpráva za rok 1931.

10. Další známky aktivit o vzájemné informovanosti

Jedním ze základních důkazů, že se Československo zajímalo o Francii a naopak, svědčí jejich neustálá informovanost o tom, co se psalo v domácích zednářských časopisech o druhé zemi a co se tam seběhlo. Obě zednářská území tak měla představu, jak vypadala aktuální situace jejich zednářského partnera.

Svobodný zednář nás tedy informuje o dění francouzských lóží, již výše jsme zmiňovali článek z jeho třetího ročníku, jak se lóže *Shakespeare* snažila sdružit v Paříži zástupce všech národností, kteří zde žili. Dále jsme seznámeni s děním v právě zmíněné dílně, kdy zde získal František Matějovský, původem z českých zemí, mistrovskou šerpu, a to po přednášce o Mistru Janu Husovi.⁴¹⁵

Jako přátelská byla vedena *Národní Veliká Lóže Českoslovenká* v ročence *Grand Orientu* pro rok 1933, ta registrovala, kdo je aktuálním Velmistrem (Karel Weigner), Velikým tajemníkem, kterým byl v té době Lev Schwarz, včetně jeho uvedené adresy, a pochopitelně i vzájemné ručitele přátelství obou obediencí, jimiž byli již výše zmiňovaní Arthur Mille a Alfons Mucha, opět i s místy bydliště.⁴¹⁶ Mucha také obstarával kontakty s *Grande Loge de France* přes jejího člena Charlese Mapoua.⁴¹⁷

Zrak československých zednářů se také obracel k postupnému negativizování zednářstva ve Francii vycházející z fašistických názorů o jeho údajné touze po světovládě. Roku 1931 bychom tak našli některé osobnosti, jež právě tuto cestu sledovali. Na tomto místě jmenujme členy Jezuitského řádu, pátera Macého a Bonsiroena. Zároveň se do popředí zkoumání dostala i Liga protizidovsko-zednářská, která byla založena již dříve, v listopadu 1928 Monseigneurem Jouinem.⁴¹⁸ V roce 1933 pak dorazila do Československa informace o vytvoření nového protizednářského časopisu *Les Documents nouveaux* ve Francii, který byl redigován Rivierem.⁴¹⁹ Francouzští zednáři v rámci fašistické otázky věnovali Československu pozornost na konci třicátých let, kdy postupně měly státy v centrální Evropě mizet z mapy.⁴²⁰

Časopis *Svobodný zednář* bedlivě sledoval i vydávání francouzských protějšků. Tento zájem platil už od počátků jeho existence, na konci dvacátých let tak informuje čtenáře o obsahu francouzských výtisků měsíčníku *Le Symbolisme* z přelomu let 1927 a 1928.⁴²¹ *Grand*

⁴¹⁵ *Různé*. In: *Svobodný zednář*, 3, I-II, 1929, s. 31.

⁴¹⁶ NA. f. Zednářské lóže. k. 5. Ročenka *Grand Orient de France* na rok 1933.

⁴¹⁷ ŠETŘILOVÁ, J. *Svobodný zednář Alfons Mucha*. In: *Historický obzor*, 7, VII-VIII. s. 180.

⁴¹⁸ *Různé*. In: *Svobodný zednář*, 3, I-II, 1929, s. 32.

⁴¹⁹ *Ze světového řetězu*. In: *Svobodný zednář*, 7, IX, 1933, s. 165.

⁴²⁰ NA. f. Zednářské lóže. k. 5. Protokol francouzské zednářské lóže *Grand Orient* 1930-1939. s. 286; 289.

⁴²¹ *Zprávy z ciziny*. In: *Svobodný zednář*, 2, IV-V, 1928, s. 77.

Orient vydával svůj časopis *L'Acacia*, z něhož *Svobodný zednář* přináší obsah květnového čísla roku 1927.⁴²² Dále nás zpravuje z pařížského *Bulletinu Officiel* č. 55 z počátku roku 1929 o vytvoření nové francouzské dílny.⁴²³ Jeho pozornosti neunikl ani článek časopisu *Bulletin de la Grande Loge de France* z prosince roku 1932, který se týkal Garibaldiho představeného jako zednáře.⁴²⁴

Jistě jsme si všimli variability francouzských zednářských časopisů oproti našemu zatím jednomu zmiňovanému. Nicméně Československo začalo o trochu později, roku 1933, vydávat ještě svůj *Bulletin*. Ten vycházel čtyřikrát ročně a měl informovat zahraniční Velkolóže i pouhé jednotlivce o stavu a rozvoji zednářství v Československu. Uvnitř byly podány zprávy v angličtině, francouzštině, španělštině a němčině. Nově vydávaný časopis zachytil řadu pochvalných ohlasů ze zahraničí, zejména ze Spojených států, z Francie byl v tomto směru aktivní Albert Lantoine.⁴²⁵

Československo mělo navíc v různých městech po Evropě členy svých lóží, proto pokud chtěl kdokoli ze zednářů cestovat do takového města, dostal k dispozici příslušnou adresu. Pro nás má význam hlavně cílové město Paříž. To znamená, že tito zednáři ve francouzském exilu byli stále v kontaktu se svou domácí lóží.⁴²⁶

Kontakty mezi Francií a Československem byly četné a mnohaúrovňové. Nejednalo se pouze o osobní setkání či korespondenci, ale je vidět zájem o druhou zemi, snaha o zjištění aktualit v partnerské lokalitě a vzájemné reakce na určitá dění.

⁴²² *Zprávy z ciziny*. In: *Svobodný zednář*, 1, IV, 1927, s. 65.

⁴²³ *Zprávy z ciziny*. In: *Svobodný zednář*, 3, I-II, 1929, s. 27.

⁴²⁴ *Z ciziny*. In: *Svobodný zednář*, 7, II, 1933, s. 31.

⁴²⁵ *Literatura a umění*. In: *Svobodný zednář*, 7, VII, 1933, s. 111.

⁴²⁶ *Zprávy*. In: *Svobodný zednář*, 4, XI, 1930, s. 141.

11. Závěr

Snažila jsem se podrobně sledovat vzájemné vztahy mezi francouzskými a československými svobodnými zednáři. Na jednotlivých dílčích skutečnostech jsme posuzovali, jakou měrou k jejich stykům docházelo.

Praha byla naprostým centrem zednářského dění, jistě si nelze nepovšimnout, že naprostá většina aktivit z československého prostředí se rodila v lóži *Jan Amos Komenský*, čili ve skupině zednářů, která se ve svých počátcích orientovala právě na Francii. Ve srovnání s pražskými lóžemi byla aktivita těch ostatních o poznání menší. Nemůžeme říci, že se od mezinárodních vztahů vysloveně distancovaly, nicméně nevyvíjely žádnou osobní angažovanost, spíše se nechali unášet Prahou. Francouzští zednáři také většinu návštěv směřovali právě sem, vyjímečně se zastavili v Plzni. Což samo o sobě není nijak překvapující z hlediska vzdálenosti Paříže, odkud byl také kontakt v rámci Francie nejsilnější.

Ohledně mezinárodních organizací můžeme shrnout, že Francouzi se v nich etablovali od jejich počátku, často stáli mezi zakládajícími členy. Naopak v Československu chvíli trvalo, než se v něm zednářství stihlo usadit a systematizovat, a teprve poté se jeho členové zajímali o zahraničních kontakty. Jejich vzájemnou komunikaci na této půdě sledujeme hlavně v 30. letech, první polovina meziválečného období byla poznamenána zejména domácí československou zednářskou situací, která se musela nejprve upevnit, zorganizovat a zinstitutionalizovat. V rámci mezinárodních organizací mluvíme hlavně o bázi formální komunikace, pokud nepočítáme dopis Alberta Lantoina Rudolfovi Vonkovi, který ho na jeden mezinárodní kongres sám zval.

Naopak návštěvy byly spíše osobního, tedy ryze přátelského charakteru. I když v tomto případě můžeme mluvit v jistém smyslu i o oficialitách, neboť návštěvy byly spojovány s nějakou přednáškou v místní lóži a její tamní uskutečnění bylo zednářům předem avizováno. Podle všeho si Francouzi a Čechoslováci sebe navzájem opravdu vážili. Zájezdy v rámci návštěv byly o něco více formální, přeci jen nešlo již o spontánnost rozhodnutí vycestovat, ale o organizovanou skupinu postavenou na osobě Václava Vávry, který byl spojovacím článkem mezi oběma národnostmi.

Ve vzájemné korespondenci se objevuje obojí charakter, i když převažovaly jistě oficiální pozvánky na různé akce, přání, vzájemné vyjádření díky či další meziinstitucionální komunikace dvou obediencí. Osobních dopisů mezi přáteli bylo o poznání méně, přesto víme, že byli jednotlivci, zejména Rudolf Vonka, kteří čile komunikovali se zahraničním partnerem.

Udělování čestného členství považuji také za formální úkon, neboť nebylo cílem tento fakt interně provést ve vší skromnosti, ale naopak se zednáři snažili, aby o udělení vědělo celé

okolí, jakási široká zednářská obec, kdy byl diplom oficiálně buď osobně předán, nebo poslán, aby pak mohli jejich držitelé ještě oficiálněji poděkovat a aby tento projev díky zanesli i do svého periodika, a tak dali o svém nově uděleném členství opět vědět.

Celkově se dá shrnout, že vztahy francouzsko – československé byly spíše formální, což je logické, když si uvědomíme, které všechny komunikační úkony musely lóže provádět, ať už v rámci mezinárodní organizace, nebo řekněme až „povinnosti“ navazování častých kontaktů s co největším počtem cizozemských lóží. S touto problematikou je nejvíce spojován Constant Pierre, který v rámci mezinárodních organizací dostal významné prestiže.

Charakter ryze osobních vztahů, co se týče čistě přátelského kontaktu, se projevoval ve srovnání méně, což ale neznamená, že bychom tuto aktivitu měli nějak banalizovat. Pokud nepočítáme Františka Matějovského, Václava Vávru či Alfonse Muchu, kteří se ve Francii zapojili do zednářských struktur, musíme upozornit na Rudolfa Vonku, jehož pojilo s Albertem Lantoinem dlouholeté přátelství, dále neopomeňme Františka Síse, který po jistou dobu také pobýval v Paříži a udržoval kontakt s místními zednáři. In suma, probíhaly oba typy komunikace, oficiální i osobní, ačkoli ta první převažovala.

Nedá se s jistotou uvést, zda přátelství mezi jedinci mělo nějaký určující význam pro jejich lóže, snad jen pokud jeden z nich zavítal do lóže druhého, mohl mít pozornější přijetí už jen proto, že vzájemné přátelství s místním zednářem dávalo znát, že jde o člověka, kterého by si měli i ostatní vážit. Další možné ovlivnění by se dalo uvést jako žádost určitého zednáře svému zahraničnímu kolegovi o doporučení některého zednáře. Je předpoklad, že oba známi si vzájemně věří, že by nikdo z nich toto nenavrhl u člověka, který by za to nestál. Proto pokud se nějaký zednář z Československa chystal na návštěvu Francie a při té příležitosti i místní lóže a zároveň tam osobně neměl žádné styky, bylo žádoucí obrátit se na jiného člena, jenž zde přátele měl, aby se za žadatele přimluvil. Z tohoto hlediska můžeme v jistém smyslu považovat i zmíněné „obyčejné přátelství“ za zásadní v celkovém navazování kontaktů.

Pokud se zaměřím na četnost komunikace a její proměnu v čase, pak lze jednoduše shrnout, že ve dvacátých letech nebyla srovnatelná s intenzitou ve třicátých letech. Jak už bylo mnohokrát řečeno, první bylo období ustavování, etablování a postupného rozvíjení na poli vnitrozemském. Vytváření struktur a organizace zabraly mnoho času, první navazování kontaktů se zahraničím tak začalo až v druhé polovině dvacátých let. Do mezinárodních struktur se Československo zapojovalo již od této doby, nicméně větší aktivita je spojena až s třicátými lety, vzájemným kontaktům jistě přispěly i různé kongresy konající se v Praze, takže se jich mohli zúčastnit i ti místní, kteří nebyli založeni právě cestovatelsky.

Větší propojení s cizinou je spjaté také až s druhou půlkou meziválečného období z důvodu vytvoření pozice Velkého Tajemníka pro styk s cizinou a zřízení zahraniční komise na přelomu dvacátých a třicátých let. Návštěvy jsou spjaty s korespondencí, kdy většina sice probíhala také ve třetí dekádě, nicméně díky přátelství Lantoina a Vonky se dají obojí datovat již od konce dekády předchozí. Vzájemné zájmy se o druhou zemi a zednářství v ní je taktéž spjata s třicátými lety, kdy už můžeme mluvit o celkem rozvitém a ustaveném československém zednářství. Vrchol lze vidět v roce 1936, kdy se Československo zapojovalo nejaktivněji ve všech oblastech, po této době komunikace postupně začíná upadat a snižuje se její aktivita. I tak ale zástupci Československa ještě v roce 1937 jeli do Paříže na sjezd Mezinárodní zednářské ligy a zájezdy mezi marseilleskými zednáři a organizující lóží *Jan Amos Komenský* se konaly právě po tomto velkém předělu až do roku 1938. Je možné, že nebyť příchodu další války, nemuseli bychom vnímat dobu mezi lety 1936 a 1938, kdy se rozpustila *Národní Veliká Lóže Československá*, jako pasivnější, neboť by se mohl brzy konat další kongres AMI, zednáři by nebyli znepokojováni situací v Evropě a postupným rozpouštěním lóží v Evropě. To je však již záležitost hypotéz, do kterých se nechci pouštět.

Mezi Čechy najdeme řadu význačných osobností, které se zapojily do mezinárodního zednářského dění, nicméně žádný Slovák nijak výrazně do těchto struktur nezasahoval. Za Čechy nelze opominout takové muže, jako Rudolf Vonka, Constant Pierre, Lev Schwarz a na francouzské straně Arthur Groussier, Albert Lantoina a Edouard Plantagenêt, kteří se snažili s českým prostředím co nejvíce komunikovat.

Kontakty francouzských a československých zednářů v meziválečném období můžeme považovat za zásadní pro československé svobodné zednářství, intenzivní v kontextu zahraniční spolupráce a i barvitě v důsledku častého prolínání oficiální komunikace s osobní. Probíhaly na všech možných úrovních, v rámci mezinárodních organizací, osobních styků, korespondence i vzájemného zjišťování dění v oblasti zednářství druhé země. Bohužel nejaktivnější období trvalo úhrnem osm let, což je stále ještě krátká doba na hlubší zakořenění přátelství a navazování dalších styků. I tak bylo ale těchto pár let přínosných a snaha o zapojení se do mezinárodních zednářských struktur se jistě nedá Československu upřít.

V mezích bakalářské práce byla provedena zobecnující analýza fungování vzájemných francouzsko-československých kontaktů. Zednářství je však opravdu nesmírně komplikovaný fenomén s řadou různých aspektů. Je proto nutné podrobit ho ještě dalšímu zkoumání pro skutečně komplexní analýzu.

Prameny a literatura

Prameny

AMP. f. Constant Pierre.

f. Národní Veliká Lóže Československá.

ANM. f. Hn František Sís.

f. Jan Kapras.

LA PNP. f. Josef Alois Adamíra.

f. Lešehradeum, TS.

f. Rudolf Jordan Vonka.

Články a periodika

ČECHUROVÁ, Jana, KUKLÍK, Jan. *Exil československých zednářů v Londýně za druhé světové války*. In: Historický obzor: časopis pro výuku dějepisu a popularizaci historie 15, IX-X, Praha, 2004.

NERUDA, Jan. *Feuilleton*. In: Květy, 1, XLIII, Praha 1866.

Svobodný zednář, Praha 1925-1938.

ŠETŘILOVÁ, Jana. *Svobodný zednář Alfons Mucha*. In: Historický obzor, 7, VII-VIII, 1996.

Literatura v češtině

ANTONÍN, Luboš. *Zlatý věk svobodného zednářství v Čechách*. Praha, 2010.

BERÁNEK, Jiří. *Tajemství lóží: svobodné zednářství bez legend a mýtů*. Praha, 1994.

BOROVÍČKA, Michael. *Tajné dějiny zednářských lóží: spiklenci proti světu, nebo dobrodinci lidstva?*. Praha, 2003.

BOULEAU, Philippe de. *Zednářská mystika*, in: Encyklopedie mystiky IV. Praha, 2003.

Cesty svobodného zednářství. Praha, 2001.

CAVENDISH, Richard. *Dějiny magie*. Praha, 1994.

ČECHUROVÁ, Jana. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. Praha, 2002.

GINTL, Zdeněk. *Svobodné zednářství: dějiny, učení, zřízení a nepřátelé: zednářství v literatuře*. Praha, 1926.

GOODRICK-CLARKE, Nicholas. *Západní esoterické tradice*. Praha, 2011.

JACOBI, Walter. *Golem ... metla Čechů: rozklad českého nacionalismu*. Praha, 1942.

KADRNOŽKA, Dimitrij. *Velká Lóže Zemí Českých: tak jsem řekl*. Hlinice, 2013.

KISCHKE, Horst, ANDICS, Hellmut a HAUBELT, Josef. *Svobodní zednáři: mýty, výmysly, skutečnost a výhledy*. Praha, 1997.

KOMENSKÝ, Jan Amos. *J.A. Komenského Labyrint světa a ráj srdce, to jest: Světlé vymalování, kterak v tom světě a věcech jeho všechních nic není než matení a motání, kolotání a lopotování, mámení a šalba, bída a tesknost a naposledy omrzení všeho a zoufání; ale kdož doma v srdci svém sedě s jediným Pánem Bohem se uzavírá, sám k pravému a plnému myslí uspokojení a radosti že přichází.* Letovice, 1922.

KROUPA, Jiří. *Alchymie štěstí: pozdní osvícenství a moravská společnost 1770-1810.* Brno, 2006.

LANTOINE, Albert. *Hiram v zahradě Olivetské: zednářství a světový mír v době od XVIII. století až na naše dny.* Praha, 1930.

LENNHOFF, Eugen. *Svobodní zednáři.* Praha, 1993.

LEŠEHRAD, Emanuel. *O založení české zednářské lóže „U tří korunovaných sloupů v Orientu Praha“ r. 1905.* Praha, 1935.

LEŠEHRAD, Emanuel. *Svobodné zednářství v Československu po převratu.* Praha, 1935.

MCINTOSH, Christopher. *Rosenkruciáni: historie, mytologie a rituály okultního řádu.* Praha, 1997.

NAKONEČNÝ, Milan. *Novodobý český hermetismus.* Praha, 1995.

NAKONEČNÝ, Milan. *Lexikon magie.* Praha, 1995.

ORT, Petr. *Svobodné zednářství.* Praha, 2001.

Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Praha, 1908.

REYNOLDS, John Lawrence. *Historie tajných spolků, organizací a sekt.* Praha, 2008.

SÍS, František a LEŠEHRAD, Emanuel. *Vznik svobodného zednářství obřadu skotského starého a přijatého v Československu.* Praha, 1936.

SÝS, Karel. *Praha zednářská.* Praha, 2011.

VOLF, Josef. *Pokusy o obnovení svobodného zednářství v Čechách v letech 1848-1914.* Praha, 1934.

WALLACE-MURPHY, Tim. *Svobodní zednáři: dějiny hnutí a mystické souvislosti.* Praha, 2007.

YATES, Frances Amelia. *Rozenkruciánské osvícenství: fascinující pohled do historie, alchymie a událostí, které vedly k Bílé Hoře.* Praha, 2000

ZUNNECK, Karl-Heinz. *Tajná znamení a rituály svobodných zednářů.* Liberec, 2008.

Cizojazyčná literatura

DACHEZ, Roger. *Histoire de la franc-maçonnerie française,* Paris, 2003.

GALCERAN, Sébastien. *Les franc-maçonneries.* Paris, 2004.

LEFEBVRE, Denis. *Socialisme et franc-maçonnerie.* Paris, 2000.

LANTOINE, Albert. *Histoire de la franc-maçonnerie française. La Franc-maçonnerie dans l'État*. Paris, 1926.

LANTOINE, Albert. *Histoire de la franc-maçonnerie française. La Franc-maçonnerie chez elle*. Paris, 1927.

LIGOU, Daniel, ed. *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*. Paris, 1987.

NAUDON, Paul. *La Franc-maçonnerie*. Paříž, 1963.

SERVIER, Jean, ed. *Dictionnaire critique de l'ésotérisme*. Paris, 1998.

SHEPARD, Leslie A., ed. *Encyclopedia of occultism and parapsychology: a compendium of information on the occult sciences, magic, demonology, superstition, spiritism, mysticism, metaphysics, psychical science and parapsychology, with biographical and bibliographical notes and comprehensive indexes*. Detroit, 1991.

Internetové zdroje

Humanum Genus. Encyclical of Pope Leo XIII on Freemasonry [online]. [cit. 27. 4. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.vatican.va/holy_father/leo_xiii/encyclicals/documents/hf_1-xiii_enc_18840420_humanum-genus_en.html>

Quo Graviora. Apostolic Constitution of Pope LEO XII [online]. [cit. 27. 4. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.papalencyclicals.net/Leo12/112quoqr.htm#ritus.htm>>

Sacra Congregatio pro Doctrina Fidei. Declaratio de Associationibus Massonicis Freemasonry [online]. [cit. 27. 4. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19831126_declaration-masonic_lt.html>

Svobodní zednáři Skotského ritu starého a přijatého. Základní informace o svobodném zednářství [online]. [cit. 27. 4. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.svobodnizednari.cz/svobodne-zednarstvi.htm>>

Svobodní zednáři skotského ritu starého a přijatého. Skotský ritus starý a přijatý [online]. [cit. 27. 4. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.svobodnizednari.cz/skotsky-ritus.htm>>

Seznam obrazových příloh

Obrázek č. 1 – italská listina jmenující Jana Kaprase do 33. stupně

Obrázek č. 2 – zednářská legitimace Jana Kaprase

Obrázek č. 3 – diplom Constanta Pierra jmenující ho čestným členem *Grande Loge*

Obrázek č. 4 – pořad prací konventu AMI v Praze 1936

Obrázek č. 5 – dopis Lantoina Vonkovi

Obr. č. 1. – italská listina jmenující Jana Kaprase do 33. stupně

Zdroj: ANM. f. Jan Kapras, k. 108, inv. č. 5068.

Obr. č. 2. – zednářská legitimace Jana Kaprase

Zdroj: ANM. f. Jan Kapras, k. 108, inv. č. 5067.

Obr. č. 3. – diplom jmenující Constanta Pierra čestným členem *Grande Loge*

Zdroj: AMP. f. Constant Pierre.

PRACOVNÍ POŘAD :	
I.	II.
VÝKONNÝ VÝBOR A. M. I.	CONVENT A. M. I.
<p>VE ČTVRTEK 27. SRPNA (v Divišově ul. 5):</p> <p>V 10 hod. Zahájení práce Výkonného výboru.</p> <p>V 13 hod. Lunch.</p> <p>V 15 hod. Pokračování práce Výkonného výboru.</p> <p>Ve 20 hod. Večeře pro členy Výkonného výboru a členy NVLČs. u Nejř. V. L. „Lessing zu den drei Ringen“ (v Trojanově ul.).</p> <p>(Práce Výkonného výboru A. M. I. dne 27. srpna jsou přístupny všem Vel. Čin. NVLČs., jakož i Činovníkům Lóží, pracujících pod Obediencí NVLČs.)</p>	<p>V PÁTEK 28. SRPNA (v Divišově ul. 5):</p> <p>V 10.30 hod. Slavnostní zahájení Conventu.</p> <p>V 13 hod. Lunch.</p> <p>V 15 hod. II. schůze Conventu.</p> <p>V 19.30 hod. Večeře.</p> <p>V SOBOTU 29. SRPNA (v Divišově ul. 5):</p> <p>V 10 hod. III. schůze Conventu.</p> <p>V 13 hod. Lunch.</p> <p>V 15 hod. IV. schůze Conventu.</p> <p>V 19.30 hod. Společná návštěva Obř. pr. I. st., konané Nejř. V. L. „Lessing zu den drei Ringen“ v Trojanově ul. Po pr.: společná večeře.</p> <p>V NEDĚLI 30. SRPNA:</p> <p>Exkurse do Kutné Hory autokarem, lunch v Čáslavi. Návrat do Prahy kolem 18. hod.</p> <p>V PONDĚLÍ 31. SRPNA (v Divišově ul. 5):</p> <p>V 10 hod. Obř. pr. I. st. Národní Veliké Lóže Československé. – Slavnostní ukončení Conventu.</p> <p>V 13 hod. Slavnostní banket na Barrandově.</p>

Obr. č. 4. – pořad prací konventu AMI v Praze roku 1936

ANM. f. Jan Kapras, k. 108, inv. č. 5073.

R.: L.: LE PORTIQUE
 N° 427 A L'OR.: DE PARIS
 TEMPLE . 8. RUE PUTEAUX

M. L.: L.: et ami Vonka

Le Resp.: Loge Le Portique dans
 le sens: du 9 novembre dernier,
 a l'effet de vous accorder son
 prix annuel: vous voulez
 donc bien trouver, dans un
 mandat a vous adressé en
 même temps que cette lettre,
 le montant de ce prix: soit
500 francs. - Je joins donc ici
 a l'ordonnance de ma filiale amie,
 mon cher frère Vonka, mes
 plus cordiales félicitations.

Albert Lantoin

Votre m. v. est également adressé. - 12 nov. 34
 L'ordre copie est dans nos

TEN.: SOL.: LE 4me

Obr. č. 5. – dopis Lantoina Vonkovi

Zdroj: LA PNP. f. Rudolf Vonka.